

Handwritten: 11/11/1987 a

BETÆNKNING OM DYREVÆRN

*Afgivet af et udvalg nedsat af
Justitsministeriet den 19. november 1987*

BETÆNKNING NR. 1154
København 1988

trykt på genbrugspapir

ISBN 87-503-7606-3
Stougaard Jensen/København
Ju 00-208-bet.

INDHOLDSFORTEGNELSE ;

	Side
<u>KAPITEL 1.</u>	
INDLEDNING	5
1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium....	5
1.2. Udvalgets sammensætning	6
1.3. Udvalgets arbejde	7
1.4. Oversigt over betænkningens enkelte kapitler	7
 <u>KAPITEL 2.</u>	
DE HIDTIDIGE REGLER	13
2.1. Dyreværnsloven fra 1916	13
2.2. Den gældende lovgivning	14
2.3. Reformovervejelser	17
 <u>KAPITEL 3.</u>	
DYREVÆRNSLOVGIVNINGEN I ANDRE LANDE	21
3.1. Den svenske dyreværnslovgivning	21
3.2. Den norske dyreværnslovgivning	24
 <u>KAPITEL 4.</u>	
UDVALGETS ALMINDELIGE SYNSPUNKTER	29
4.1. Udvalgets hovedsynspunkter	29
4.2. Udvalgets synspunkter på særlige områder.	32
4.2.1. Æglægningsbure	32
4.2.2. Hold af rovdyr, insekter og krybdyr.	37
4.2.3. Katte og hunde	38
4.2.3.1. Katte	38
4.2.3.2. Hunde	43
4.2.4. Aflivning og operative indgreb o.l.	45
4.2.4.1. Aflivning	46
4.2.4.2. Rituelle slagtninger	46
4.2.4.3. Operative indgreb o.l.	51
4.2.5. Fremvisning og salg	54
4.2.5.1. Børnedyrskuer	54
4.2.5.2. Zoologiske haver	55

4.2.5.3.	Handel med dyr	57
4.2.6.	Tilsyn	59
4.2.6.1.	Tilsyn med lovens overholdelse	59
4.2.6.2.	Regelmæssige tilsyn med dyrehold	62
4.2.7.	Dyreværnsråd	63
4.2.8.	Straffebestemmelser	69
4.2.9.	Transport af dyr	71

KAPITEL 5.

UDVALGETS LOVFORSLAG	73	
5.1.	Udkast til lov om værn af dyr	73
5.2.	Bemærkninger til lovudkastet	82

Bilag 115

Bilag 1.	Skrivelse af 14. august 1987 fra Foreningen til Dyrenes Beskyttelse til justitsministeren.
Bilag 2.	Notat om internationale konventioner på dyreværnsområdet.
Bilag 3.	Udtalelse af 4. maj 1988 fra Det veterinære Sundhedsråd vedrørende rituelle slagtinger .
Bilag 4.	Udtalelse af 27. maj 1988 fra Det etiske Råd vedrørende husdyr vedrørende rituelle slagtinger.
Bilag 5.	Notat om skader på slagtedyr.
Bilag 6.	Fortegnelse over administrative forskrifter udstedt i medfør af den gældende lov.
Bilag 7.	Skrivelse af 29. marts 1988 fra Det veterinære Sundhedsråd med rådets betragtninger i forbindelse med revision af dyreværnsloven.

KAPITEL 1.

INDLEDNING.

1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium.

Udvalget er nedsat ved Justitsministeriets skrivelse af 19. november 1987. Udvalgets kommissorium har følgende indhold:

"Udvalgets opgave er at udarbejde et forslag til en ny dyreværnslov, der vil betyde en generel styrkelse af dyrenes stilling i det nuværende samfund. Lovforslaget bør sikre, at dyrenes stilling bliver bragt bedre i overensstemmelse med de krav, som man bl.a. i lyset af forskningen inden for området må stille i dag til behandlingen af dyr. Udvalget bør endvidere bl.a. overveje de spørgsmål, der er rejst i en skrivelse af 14. august 1987 fra Foreningen til Dyrenes Beskyttelse til justitsministeren.

Vedrørende de dyr, der holdes til landbrugsformål, skal udvalgets arbejde foregå på grundlag af det arbejde, der er udført af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende de intensive produktionsformer inden for landbruget (Willeberg-udvalget).

Udvalget skal endvidere i sit lovforslag indarbejde de regler, der er nødvendige for gennemførelsen af Europarådsrekommendationerne om svin og fjerkræ, Europarådets konvention om beskyttelse af kæledyr og eventuelle senere rekommandationer, der vedtages, inden udvalgsarbejdet er afsluttet.

Lovforslaget bør i øvrigt i overensstemmelse med de retningslinier, der anvendes i nyere lovgivning, udformes således, at det overlades til administrationen at fastsætte de detaljerede regler om dyrenes forhold, bortset fra detalregler, der på grund af deres betydning har særlig samfundsmæssig interesse. Sådanne regler bør optages i selve lovforslaget.

Udvalget skal søge at færdiggøre arbejdet i begyndelsen af maj 1988. "

Skrivelsen af 14. august 1987 fra Foreningen til Dyrenes Beskyttelse til justitsministeren er optrykt som bilag 1 til denne betænkning.

1.2. Udvalgets sammensætning.

Udvalget har haft følgende sammensætning:

Stiftamtmand K. J. Christensen (formand).

Gårdejer Chr. Bjerregaard (indstillet af Landbrugsrådet).

Underdirektør Arne Drewsen (indstillet af Landbrugsrådet).

Kontorchef Mogens Ginnerup-Nielsen
(indstillet af Landbrugsministeriet).

Politimester Uffe Kornerup
(indstillet af dyreværnsorganisationerne).

Sekretariatschef Bente Lakjer (indstillet af
dyreværnsorganisationerne).

Generalsekretær Tage Lysgaard (indstillet af Landbrugsrådet).

Dyrlæge Vibeke Korup Nielsen
(indstillet af Den danske Dyrlægeforening).

Journalist Janne Normann, formand for det Ethiske Råd
vedrørende husdyr (udpeget af Justitsministeriet).

Keramiker Vibeke Petersen
(indstillet af dyreværnsorganisationerne).

Fuldmægtig Ulla Staal (udpeget af Justitsministeriet).

Direktør i Familieretsdirektoratet Claus Rosholm indtrådte den 10. maj 1988 i udvalget i stedet for fuldmægtig Ulla Staal, Justitsministeriet.

Som sekretærer for udvalget har fungeret

Kredsdyrlæge Henning Dalsgaard og

Fuldmægtig Finn Andersen, Justitsministeriet.

I øvrigt har overassistent Lizzi Mortensen og assistent Else-Marie Forstgaard, Justitsministeriet, varetaget skriveopgaverne under udvalgets arbejde. Skriveopgaverne i forbindelse med betænkningen er varetaget af overassistent Lizzi Mortensen, Justitsministeriet.

1.3. Udvalgets arbejde.

Udvalget har holdt 15 møder.

Udvalget har ikke taget stilling til, om der i dyreværnsloven er behov for særlige regler vedrørende pelsdyravlen i Danmark. Udvalget har fundet, at en stillingtagen hertil bør afvente rapporten fra Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende intensive produktionsformer inden for landbruget, som ikke forelå ved udvalgsarbejdets afslutning.

1.4. Oversigt over betænkningens enkelte kapitler.

Dyreværnsudvalget fremlægger med denne betænkning forslag til en række væsentlige forbedringer af dyreværnsloven.

Betænkningen er opdelt i en række kapitler.

I kapitel 2 redegøres for de hidtidige regelsæt på dyreværnsområdet.

Kapitel 2.1. indeholder en kort beskrivelse af dyreværnsloven fra 1916.

Kapitel 2.2. indeholder en beskrivelse af den gældende dyreværnslovgivning.

I kapitel 2.3. redegøres for de overvejelser, der de senere år har været gjort på dyreværnsområdet. Endvidere oplyses om de udvalg, der de senere år har behandlet dyreværnsspørgsmål.

I kapitel 3 redegøres for dyreværnslovgivningen i andre lande herunder Sverige og Norge.

I kapitel 4 er der redegjort for udvalgets almindelige synspunkter.

Kapitel 4.1. indeholder en redegørelse for de hovedsynspunkter, der har været bestemmende for lovforslagets udformning. Udvalget har i overensstemmelse med kommissoriet ændret de indledende bestemmelser, således at udtrykket "unødige lidelse" er udeladt af loven. Med den ændrede formulering af §§ 1-2 tages der således i overensstemmelse med konventionen om anvendelse af dyr til landbrugsformål udgangspunkt i dyrenes velfærd. Den ændrede formulering af bestemmelserne udvider ikke deres anvendelsesområde, men de nye bestemmelser kan på længere sigt medvirke til en ændret holdning til dyreværn, ligesom det er sikret, at regelsættet på dyreværnsområdet kontinuerligt kan tilpasses udviklingen. For at sikre, at dyreværnslovgivningen kontinuerligt kan følge med udviklingen såvel inden for landbrug og kæledyrshold som inden for forskning i forhold af betydning for dyrevelfærd, har udvalget fundet, at en række af de forhold, der i dag reguleres i selve loven, bør reguleres ved administrative forskrifter.

I de følgende kapitler redegøres for udvalgets overvejelser på de væsentligste af de områder, som har været drøftet under udvalgets møder. Drøftelserne af mindre væsentlige områder er ikke særskilt omtalt. Udvalgets konklusioner vil dog fremgå af udvalgets bemærkninger til lovudkastet.

I kapitel 4.2.1. redegøres for udvalgets overvejelser omkring æglægningsbure. Der har ikke i udvalget kunnet opnås enighed om udformningen af regler om burhøns. Et flertal i udvalget finder dog på baggrund af omstændighederne ved ophævelsen af forbuddet mod anvendelse af æglægningsbure og på baggrund af betænkningerne fra de tidligere udvalg, der har behandlet disse spørgsmål, ikke grundlag for på nuværende tidspunkt at ændre reglerne. Reglerne foreslås derfor med nogle få sproglige korrektioner videreført i en ny lov.

I kapitel 4.2.2. redegøres for udvalgets overvejelser omkring hold af vilde dyr. Udvalget finder, at justitsministeren bør bemyndiges til at kunne forbyde hold af dyr, der kan være farlige for omgivelserne, eller som kan være vanskelige at holde i fangenskab, jf. § 10 i lovudkastet. Udvalget finder, at der især er behov for regler om slanger og andre farlige krybdyr.

Udvalget har overvejet, hvordan problemerne med de mange vilde katte og problemerne med nedskydning af katte, der holdes som kæledyr, kan løses. Kapitel 4.2.3.1. indeholder udvalgets overvejelser herom. Et flertal i udvalget henstiller til kommunerne, at der tages initiativer til løsning af problemerne med de mange vilde katte. Med hensyn til adgangen i jagtloven og mark- og vejfredsloven til at nedskyde katte finder flertallet i udvalget, at denne adgang bør begrænses til alene at gælde katte, der ikke er mærkede. Folk bør samtidig opfordres til at lade deres katte mærke eventuelt i form af et halsbånd. Endelig finder et andet flertal, at der bør fastsættes regler om tvungen øretatovering og central registrering af katte i byer og sommerhusområder.

I kapitel 4.2.3.2. redegøres for udvalgets overvejelser omkring behovet for ændring i reglerne om hunde. Udvalget finder, at der er behov for en nærmere regulering af navnlig reglerne omkring formidling og salg af hunde. Udvalget foreslår, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler herom. Et flertal i udvalget foreslår endvidere, at der fastsættes regler om, at alle hunde skal øretatoveres og registreres i et centralt register.

Kapitel 4.2.4. indeholder udvalgets overvejelser omkring aflivning og operative indgreb m.v. Udvalget finder, at justitsministeren bør bemyndiges til at fastsætte regler om aflivning af dyr, blandt andet således at der kan fastsættes regler, der gør Danmark i stand til at kunne ratificere europarådskonventionen om kæledyr. Udvalget foreslår endvidere, at visse aflivningsformer forbydes, jf. kapitel 4.2.4.1.

Udvalget har overvejet, hvorvidt der bør stilles krav om forudgående bedøvelse ved enhver slagtning af dyr, dvs. også ved slagtninger efter jødisk eller islamisk ritus. I kapitel 4.2.4.2. redegøres for udvalgets overvejelser. Der har ikke i udvalget kunnet opnås enighed om dette spørgsmål. Et flertal i udvalget finder dog på baggrund af en indhentet sagkyndig udtalelse fra Det veterinære Sundhedsråd ikke grundlag for at foreslå de hidtidige regler ændret. Efter udvalgets forslag vil det således fortsat være muligt at slagte efter jødisk og islamisk ritus.

Kapitel 4.2.4.3. indeholder udvalgets overvejelser omkring forskellige former for operative indgreb. Udvalget finder ikke de nuværende regler dækkende. Man finder derfor, at justitsministeren bør bemyndiges til at fastsætte regler på en række nærmere angivne områder. Udvalget finder, at det kun bør være tilladt at foretage halekupering, hvis det er påkrævet af veterinære hensyn. Dette gælder også kupering af hundehaler. Udvalget foreslår endvidere mindre ændringer i reglerne om kastrati- on, afhorning, mærkning, rensning og beskæring af klove og i øvrigt i reglerne om mindre operative indgreb.

Udvalget har overvejet reglerne omkring fremvisning og salg af dyr. Udvalget finder, at der er særlige problemer omkring bør- nedyrskuere og hold af dyr på byggelegepladser. Udvalget fore- slår derfor blandt andet med henblik på sidstnævnte, at der gives politiet adgang til at forbyde, at dyr holdes på et sted, hvor ejeren ikke bor, jf. kapitel 4.2.5.1.

I kapitel 4.2.5.2. er redegjort for udvalgets overvejelser om- kring zoologiske haver. Udvalget finder, at der er behov for, at regelsættet omkring disse gennemgås med henblik på en juste- ring. Udvalget finder særligt, at der er behov for en udvidet kontrol med oprettelsen og driften af zoologiske haver.

Handel med dyr er ikke særligt reguleret i relation til det dy- reværnsmæssige aspekt. Udvalget finder, at der bør stilles vis- se krav til dyrehandlere. Det må sikres, at disse har en vis viden om de dyr, som de beskæftiger sig med, og at de er i stand til at vejlede kunderne om den rette pasning og pleje af

et dyr. Der er endvidere behov for særlige regler om den formidling af dyr, som foregår uden for fast forretningssted, jf. kapitel 4.2.5.3. Et flertal af udvalgets medlemmer stiller i samme kapitel forslag om, at det forbydes at overdrage dyr til børn under 18 år, uden at forældremyndighedsindehaveren har samtykket heri. Endelig er der i dette kapitel redegjort for udvalgets overvejelser omkring import af fremmedartede dyr.

Udvalget finder, at der er behov for en forenkling af reglerne i den gældende lov omkring tilsyn med lovens overholdelse. Der er redegjort herfor i kapitel 4.2.6.1. Udvalget har i sit lovforslag søgt at forenkle disse regler.

I kapitel 4.2.6.2. redegøres for udvalgets overvejelser omkring muligheden for at etablere regelmæssige tilsyn med dyrehold. Udvalget finder, at der, hvor et dyrehold hviler på en særlig tilladelse, kan stilles som et vilkår for tilladelsen, at der gives mulighed for kontrolbesøg.

Et flertal af udvalgets medlemmer finder, at der er behov for et organ, der kan rådgive justitsministeren i dyreværnsspørgsmål. I kapitel 4.2.7. redegøres for drøftelserne herom. Der redegøres herunder for udvalgets overvejelser omkring sammensætningen af dette organ.

Udvalget har drøftet lovens straffebestemmelser, som man ikke har fundet grundlag for at ændre. Udvalget henstiller dog, at adgangen til for en periode at fratage en person retten til at beskæftige sig med dyr benyttes i videre omgang end tidligere, jf. kapitel 4.2.8. Udvalget finder endvidere, at de bøder, der idømmes, når der ikke er tale om økonomisk vinding ved en overtrædelse af loven, er for lave.

I kapitel 4.2.9. redegøres for udvalgets overvejelser omkring transport af dyr. Udvalget finder, at der er behov for at justere reglerne på visse områder.

Kapitel 5 indeholder udvalgets lovforslag med tilhørende bemærkninger. Som ovenfor anført findes i kapitel 4.1. en kort fremstilling af de hovedsynspunkter, som ligger til grund for

udvalgets lovforslag. Kapitel 4.1. indeholder tillige en redegørelse for, på hvilke områder forslaget adskiller sig fra den gældende lov.

København i november 1988

Chr. Bjerregaard

K. J. Christensen
(Formand)

Arne Drewsen

Mogens Ginnerup-Nielsen

Uffe Kornerup

Bente Lakjer

Tage Lysgaard

Janne Normann

Vibeke Korup Nielsen

Vibeke Petersen

Claus Rosholm

Henning Dalsgaard

Finn Andersen

KAPITEL 2.

DE HİDTİDİGE REGLER.

2.1. Dyreværnsloven fra 1916.

Danmark fik sin første dyreværnslov i 1916. Denne lov blev udarbejdet i Justitsministeriet, efter at der i 1913 var fremsat et privat lovforslag om en dyreværnslov.

Medens det private forslag indeholdt en række detaljerede bestemmelser, fandt man det "hensigtsmæssigt og bedst tjenligt for udkastets formål i loven kun at give visse hovedbestemmelser, medens den nærmere ordning af den i de forskellige forhold påkrævede beskyttelse for dyrene bedst gives ved administrative forskrifter.." (bemærkningerne til lovforslaget - Rigsdagstidende 1914-1915, tillæg A, spalte 3444).

Selve loven kom derfor til at bestå af kun 9 paragraffer.

Lovens indhold var i det væsentlige bestemmelser om straf for dyremishandling, bestemmelser angående tvungen aflivning af syge eller tilskadekomne husdyr, en henvisning til lovgivningen om dyreforsøg og en bemyndigelse til udfærdigelse af administrative forskrifter angående dyrs transport, slagtning eller deres behandling i anden særlig retning.

De eneste forhold, der blev reguleret direkte i loven, vedrørte forsvarlig behandling af heste og transport af levende fisk.

Med hjemmel i loven blev der udfærdiget 5 bekendtgørelser om transport af levende dyr i motorkøretøjer, kontrol med erhvervsmæssig handel med hunde og mindre pattedyr, kontrol med rovdyr og større dyr, brug af halsbånd ved dressur af hunde og om indfangning og aflivning af herreløse katte.

Af de bekendtgørelser, som er udfærdiget i medfør af loven, er bekendtgørelse angående kontrol med rovdyr og visse større dyr af 7. august 1936 og bekendtgørelse angående brug af halsbånd

ved dressur af hunde af 9. juli 1938 stadig i kraft.

2.2. Den gældende lovgivning.

1916-loven afløstes i 1950 af den gældende dyreværnslov.

Baggrunden for, at man på dette tidspunkt ændrede loven, var ændrede produktionsformer inden for landbruget, og et ønske om at tilnærme den danske lovgivning til lovene i de omkringliggende lande, hvor dyreværnslovene var mere udførlige end den danske. At loven blev så udførlig, som den er, skyldes også, at man fandt det rigtigst at give mere detaljerede bestemmelser i selve loven fremfor i administrative forskrifter.

Loven bygger i det væsentlige på 1916-loven, men er blevet udvidet med en række detaljerede forskrifter, der regulerer de områder vedrørende omsorgen for og den forsvarlige behandling af dyr, som man dengang opfattede som de væsentligste dyreværnsproblemer. Samtidig foretog man en stramning af en række af de allerede gældende forskrifter.

I 1963 ændredes lovens § 6 om forbud mod anvendelse af vilde dyr ved forestillinger i cirkus m.v. I 1979 lempedes forbuddet mod anvendelse af æglægningsbure, således at der på nærmere vilkår kan opnås tilladelse til at anvende æglægningsbure, jf. §§ 4 a-c. Denne ændring skete på baggrund af en delbetænkning fra Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende intensive produktionsformer og dyrebeskyttelse i praktisk landbrug (3. del i udvalgets betænkning nr. 868 fra maj 1979).

Loven indeholder i § 1 og § 2 nogle helt grundlæggende men meget generelle regler om behandlingen af dyr. Bestemmelserne fastsætter, at "dyr skal behandles forsvarligt" og ikke må "udsættes for unødigt lidelse". Efter § 18 straffes den, der "behandler dyr uforsvarligt".

Efter den sproglige affattelse synes bestemmelserne altomfattende. Bestemmelserne er imidlertid så generelt formulerede, at de i relation til straf - i overensstemmelse med

almindelige principper for fortolkning af vage bestemmelser - skal fortolkes indskrænkende. Anvendelsen af bestemmelserne forudsætter således, at forholdet har en vis grovere karakter. Disse bestemmelser er bl.a. af den grund mindre egnede til at sikre en tilstrækkelig regulering af dyreværnsområdet.

Lovens §§ 3-11 indeholder - udover §§ 4a-4c om æglægningsbure - en række regler om detailspørgsmål. Disse regler afspejler forholdene omkring 1950 inden for landbrug og fiskeri, men tager selvsagt ikke stilling til de spørgsmål, som nye produktionsformer i landbruget rejser, og som forskningen inden for dyrevelfærd rejser.

§ 12 indeholder en regel om afgrænsning af loven i forhold til dyreforsøg. §§ 13-15 indeholder detaljerede regler om indgriben over for underernærede og tilskadekomne dyr.

§ 16 bemyndiger justitsministeren til at fastsætte regler om "dyrs transport, slagting, aflivning, mærkning og behandling i anden særlig retning". Efter sin sproglige formulering er denne bestemmelse meget vidtgående, men også ubestemt ("anden særlig retning"). Forarbejderne til bestemmelsen (Rigsdagstidende 1949-1950 tillæg A, spalte 3760-3761) indeholder ikke bidrag til forståelsen af denne bestemmelse, heller ikke forarbejderne til 1916-loven, hvorfra bestemmelsen er overført, indeholder fortolkningsbidrag. Bestemmelsen angiver endvidere ikke, hvilke indgreb der kan gives regler om, hvilket - i overensstemmelse med almindelige fortolkningsprincipper - betyder, at bestemmelsen kun giver hjemmel til mere vidtgående indgreb, hvis indgrebet er påkrævet ud fra meget tungtvejende hensyn til dyrenes forsvarlige behandling. Uklarheden omkring området for bestemmelsen og den begrænsede adgang til at fastsætte regler af mere indgribende karakter betyder, at bestemmelsen kun i begrænset omfang er et egnet redskab til at regulere dyreværnsspørgsmål.

§ 17 indeholder en bestemmelse om erhvervmæssig handel med dyr og §§ 18-23 indeholder sanktionsbestemmelser og bestemmelser om lovens ikrafttræden.

Med hjemmel i loven er der udarbejdet en række administrative forskrifter. En fortegnelse over de gældende forskrifter findes i bilag 6.

Danmark har endvidere ratificeret 3 konventioner på området.

I bilag 2 findes en kort beskrivelse af indholdet i disse 3 konventioner.

Nyeste konvention på dyreværnsområdet er Europarådskonventionen om kæledyr, der har været åben til underskrift fra den 1. oktober 1987. Danmark har undertegnet konventionen med ratifikationsforbehold.

I bilag 2 er nærmere redegjort for indholdet i konventionen. Som det fremgår, har Danmark ikke været i stand til at ratificere konventionen, da den danske dyreværnslov ikke fuldt ud lever op til de krav, som stilles efter konventionen. Danmark har dog tilkendegivet sin positive holdning til indholdet af konventionen.

Efter konventionen er der mulighed for at tage forbehold over for art. 6, som indeholder forbud mod salg af kæledyr til børn under 16 år, og over for art. 10, stk. 1, litra a, som indeholder forbud mod halekupering af hunde. Konventionen er undertegnet med forbehold over for disse bestemmelser. Såfremt konventionen skal kunne ratificeres uden forbehold skal en ny dyreværnslov indeholde bestemmelser, der sikrer, at dyreværnsloven opfylder disse krav.

Dyreværnsloven gælder også for hunde. Endvidere findes en særlig hundelov, der først og fremmest indeholder regler om erstatningsspørgsmål vedrørende skader forårsaget af hunde, og regler om nogle politimæssige spørgsmål, f.eks. om forstyrrelse af de omkringboende ved gøen og tuden, og om forholdsregler over for bidske og glubske hunde.

Hundeloven indeholder dog også enkelte regler, der er begrundet i dyreværnsmæssige hensyn. F.eks. fastsætter § 2, at der ikke

uden særlig tilladelse må holdes hund på steder, hvor der ikke er beboelse. Endvidere fastsætter § 7, at man ikke uden politiets tilladelse må drive erhvervsmæssig handel eller erhvervsmæssig opdræt af hunde. Denne bestemmelse er bl.a. begrundet i dyreværnsmæssige hensyn.

2.3. Reformovervejelser.

Udviklingen i dansk landbrug efter den 2. verdenskrig blev præget af en hastig udvidelse af den animalske produktion under stigende anvendelse af mekaniske hjælpemidler, først til markarbejdet og senere i staldene. De vigende økonomiske konjunkturer og et konstant forbrugerkrav om billige levnedsmidler motiverede landmændene til at satse på specialproduktioner og stor-drift - i det håb, at den økonomiske investering, som var nødvendig, ville vise sig rentabel bl.a. på grund af en betydelig reduktion af menneskelig arbejdskraft.

Det blev økonomiske og tekniske synspunkter, der i første omgang prægede denne omstilling af erhvervet, mens de biologiske og etologiske aspekter **fik** en mindre fremtrædende plads.

I 1977 nedsatte justitsministeren en arbejdsgruppe med professor Aage Jepsen som formand (Jepsen-udvalget). Udvalget fik til opgave at indsamle og analysere de erfaringer med intensive produktionssystemer, der var tilgængelige i praktisk dansk landbrug inden for kvæg-, svine- og fjerkræsektoren. Udvalgets rapport skulle være det saglige grundlag, hvorpå Justitsministeriet og andre myndigheder kunne basere deres stillingtagen til produktionssystemerne, herunder systemernes forhold til lovgivningen om dyreværn. Jepsen-udvalget fik specielt til opgave at vurdere forsvarligheden af æglægningsbure - samt at fremskynde behandlingen af dette problem mest muligt.

Udvalget afgav rapport i 1979 (betænkning nr. 868 om intensive produktionssystemer og dyrebeskyttelse i praktisk landbrug). En del mere eller mindre uacceptable forhold blev påvist i alle sektorer. Vedrørende æglæggende høner i bur blev denne produktionsmetode efter indstilling af Det veterinære Sundhedsråd

tilladt på visse betingelser, bl.a. gennemførtes for første gang en godkendelsesordning samt tilsyn af en dyrlæge hvert halve år. Der henvises i øvrigt til kapitel 4.2.1.

I kvæg- og svinesektoren resulterede Jepsen-udvalgets rapport ikke umiddelbart i specifik lovgivning. Dels var man af den opfattelse, at de påviste ulemper ville kunne rettes inden for rammerne af den eksisterende lovgivning om dyreværn - dels var mange af de mindre heldige vilkår for dyrene helt nye problemer, hvis omfang og konsekvenser var ukendte. Selv om der kunne påvises uheldige forhold i udviklingen både i kvæg - og svinebesætninger, var der tilsyneladende ikke tale om forhold, der var direkte i strid med gældende lovgivning, således som tilfældet var med burhønsene.

Den udvikling, som påvistes af Jepsen-udvalget, fortsatte op gennem 1980'erne. Strukturændringer i retning af specialisering og mekanisering - herunder elektronisk styring af produktionen - var ledsaget af en klar tendens til forøgelse af antallet af dyr i de enkelte besætninger. Den almindelige økonomiske udvikling bidrog til, at mange små og mindre landbrug ikke mere var rentable, og tendenser til at kompensere landmænd direkte for den merudgift, der er en forudsætning for tiltag, der øger dyrenes velfærd, fik kun begrænset og sporadisk tilslutning.

I efteråret 1986 nedsatte Justitsministeriet et nyt udvalg med professor P. Willeberg som formand. Dette udvalg fik til opgave med udgangspunkt i Jepsen-udvalgets rapport at vurdere de moderne produktionsformer i lyset af dyreværnslovens grundlæggende princip: at dyr skal behandles forsvarligt og ikke udsættes for unødigt lidelse. Hertil kommer den forpligtelse, som Danmark har påtaget sig ved at ratificere Europarådets konvention om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål; at sikre dyrenes fysiologiske og adfærdsmæssige behov. Willeberg-udvalgets arbejde er mundet ud i en rapport, der som nævnt i kommissoriet er indgået i dette udvalgs arbejde.

Det er i øvrigt inden for de senere år blevet åbenbart, at der er behov for en ændring af dyreværnsloven.

Årsagerne hertil skal søges i flere forhold. Loven tager som nævnt ikke stilling til de nye produktionsformer i landbruget og til, i hvilket omfang forskningen i dyrevelfærd bør have betydning for de krav, som man bør stille til behandlingen af dyr.

Loven indeholder endvidere i det væsentligste regler, der regulerer forholdene inden for landbruget, og afspejler således ikke udviklingen inden for andre områder, navnlig kæledyrsområdet.

Hertil kommer, at loven ikke helt lever op til de krav, som stilles internationalt.

Loven lever endvidere ikke op til de krav, som man i dag må stille til lovgivningen ud fra lovtekniske synspunkter. Den sproglige formulering er flere steder tung. Loven belastes af en række detailregier, der efter de lovtekniske principper, der anvendes i dag, bør fastsættes i administrative forskrifter. Loven indeholder endvidere næppe tilstrækkelige bemyndigelser til, at de nødvendige regler kan fastsættes administrativt.

Loven administreres af Justitsministeriet. Justitsministeriet er imidlertid ikke selv i besiddelse af tilstrækkelig sagkundskab vedrørende dyr. Justitsministeriet kan navnlig i sager om dyr i landbruget få sagkyndig vejledning fra Det veterinære Sundhedsråd, men Justitsministeriet finder, at man har behov for en ekspertice, som man kan trække på i det daglige arbejde, og som dækker hele dyreværnsområdet.

I en skrivelse af 14. august 1987 til justitsministeren gjorde Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark rede for behovet for en ny lov på området. Foreningen gav endvidere udtryk for et ønske om en mundtlig drøftelse af problemerne.

Med henblik på en sådan drøftelse indkaldte justitsministeren samtlige dyreværnsorganisationer til et møde den 26. august

1987. På mødet gav ministeren bl.a. udtryk for, at hele udviklingen i retning af et moderne teknologisk samfund har øget be-

hovet for at forbedre dyrenes forhold. Ministeren afgav derfor løfte om i løbet af kort tid at nedsætte et udvalg, der kunne udarbejde forslag til en ny dyreværnslov.

Udvalget blev herefter nedsat den 19. november 1987.

KAPITEL 3.

DYREVÆRNSLOVGIVNINGEN I ANDRE LANDE.

Den europæiske konvention om beskyttelse af dyr, der anvendes til landbrugsformål, og de rekommandationer, der er udsendt i medfør af denne konvention, har haft til følge, at adskillige EF-stater har taget initiativ til at revidere deres nationale lovgivning om dyreværn og at forberede lovgivningens tilpasning til rekommandationerne.

Når lovgivningen i disse lande ikke er særligt omtalt i denne betænkning, skyldes det i væsentlig grad, at situationen i øjeblikket ikke er tilstrækkeligt afklaret. Især i de nordlige EF-stater synes der dog at være en udvikling i retning af opfyldelse af konventionens og rekommandationernes tekst.

Der synes ligeledes i disse lande at være en forståelse for, at konkurrencemæssige betragtninger taler for, at søge fælles løsninger på EF-plan.

EF har den 18. oktober 1988 underskrevet konventionen om beskyttelse af dyr, der anvendes til landbrugsformål. Dette vil medføre, at rekommandationer, der udfærdiges i medfør af denne konvention, formentlig af EF vil blive opfyldt ved udsendelse af direktiver og forordninger til medlemslandene.

I det følgende er dyreværnslovene i Sverige og Norge omtalt, idet disse lande har en lovgivningstradition, der i det væsentligste svarer til den danske.

3.1. Den svenske dyreværnslovgivning.

Den svenske dyreværnslov er fra 1988 og afløser den tidligere lov fra 1945, som dog er ændret flere gange gennem årene.

Om baggrunden for, at man har ønsket en helt ny lov, anføres blandt andet, at den hidtidige lov kun tog stilling til straf for dyrplageri. Med en ny lov har man ønsket at forebygge mod

dyrplageri. Man har endvidere fundet, at de senere års stadige og store ændringer inden for dyrehold har nødvendiggjort en lovændring (Regeringens proposition 1987/88:93 s. 14). Særligt anføres det, at inden for landbruget har de økonomiske og produktionstekniske faktorer fået for stor plads i forhold til dyreværnsspørgsmål - dette har medført, at dyrenes behov i mange tilfælde ikke er blevet tilgodeset i de moderne staldmiljøer.

I betænkningen (Regeringens proposition) anføres en række områder, hvor man har søgt at forbedre loven. Man finder således, at der er behov for en ordning med afprøvning af stalde og inventar inden ibrugtagning. Man beskæftiger sig tillige med fiksering af dyr og med dyrs adgang til strå. Med hensyn til, om det skal være tilladt at kupere hundehaler, anføres det, at dette spørgsmål må afklares efter en drøftelse med Norge og Finland, idet der ikke er bestemmelser om karantæne ved transport af hunde mellem Sverige og disse lande. Man er dog overvejende stemt for at forbyde halekupering, der foretages af kosmetiske grunde. Om æglægningsbure anføres det, at nye systemer til erstatning af de nuværende bør udvikles over en 10-årig periode, og at man inden for samme tidshorisont bør afskaffe de nuværende bursystemer. Det anføres i samme forbindelse, at udviklingen af æglægningsbure vil medføre regler om forbud mod import af æg produceret i bure. Endelig skal det bemærkes, at man går ind for et forbud mod ritualslagtninger uden forudgående bedøvelse.

Loven indeholder i § 1 en bestemmelse om lovens anvendelsesområde og i §§ 2-9 nogle generelle bestemmelser om, hvordan dyr skal behandles.

§ 2 svarer stort set til § 1 i den gældende danske lov og anvender ligesom denne udtrykket "unødige lidelse".

I § 3 gives forskrifter om foder og tilsyn og om kravene til dyrets opholdsrum. Regeringen, eller efter regeringens bemyndigelse lantbruksstyrelsen, bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om kravene til dyrs opholdsrum og om godkendelse af produktionsanlæg og staldinventar, inden de tages i brug.

§ 5 indeholder regler om, at dyr ikke må overanstreges eller slås med redskaber, der kan såre eller på anden måde skade dyret.

§ 6 indeholder en bestemmelse om, hvordan dyr må bindes. Den indeholder endvidere en bemyndigelse for regeringen til at fastsætte nærmere regler herom.

Efter § 7 kan det ved administrative forskrifter forbydes at holde dyr i fangenskab. Ifølge motiverne retter bestemmelsen sig mod, hvad man i Sverige betegner som selskabsdyr.

§ 8 indeholder regler om transport af dyr og en bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler.

§ 9 indeholder en regel om behandling af syge dyr.

§§ 10-11 indeholder regler om operative indgreb. Det foreskrives, at operative indgreb kun må foretages af en dyrlæge, medmindre indgrebet er ubetydeligt eller hastende. I øvrigt indeholder bestemmelsen bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler.

§ 12 indeholder en bemyndigelse til at fastsætte forskrifter om genteknik, hormontilførsel og visse former for avl, hvorved dyr påføres lidelse.

§§ 13-15 indeholder regler om slagtning m.m. Efter § 13 skal dyr skånes for unødigt ubehag og lidelse før og i forbindelse med slagtning. I § 14 stilles krav om, at alle dyr skal være bedøvet, når blodet tappes af. Regeringen kan dog meddele undtagelse for fjerkræ og kaniner. Regeringen kan i øvrigt fastsætte regler om slagtning. Efter § 16 kræver det særlig tilladelse at opføde hunde, heste og pelsdyr og at sælge hunde.

§§ 17 og 18 indeholder regler om væddeløb med dyr og fremvisning af dyr. Dette må ikke ske, hvis dyret derved udsættes for lidelse. § 18 indeholder endvidere et forbud mod påvirkning af dyrs præstationsevne og temperament ved eksempelvis doping. I øvrigt bemyndiges regeringen til at fastsætte regler om vædde-

løb og fremvisning.

§§ 19-23 indeholder regler om anvendelse af dyr til forsøg.

§§ 24-28 indeholder bestemmelser om tilsyn med lovens overholdelse. Lantbruksstyrelsen udøver det centrale tilsyn. Det lokale tilsyn udøves af Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten. Politiet skal på begæring yde den nødvendige bistand. Regeringen kan i øvrigt fastsætte regler om, af hvem og hvordan tilsynet skal udøves.

§ 29 giver Länsstyrelsen hjemmel til at meddele en person forbud mod at beskæftige sig med dyr.

§§ 30-35 vedrører den nærmere procedure, som skal følges, hvis en tilsynsmyndighed eller andre bliver opmærksom på, at et dyr er i en sådan tilstand, at det har behov for hjælp eller bør aflives.

§§ 36-39 indeholder straffebestemmelser og bestemmelser om administrativ klageadgang. Strafferammen er i § 36 fastsat til bøde eller fængsel i 1 år. Udover straffebestemmelsen i dyreværnsloven findes i den svenske straffelov en bestemmelse om straf for dyrplageri.

3.2. Den norske dyreværnslovgivning.

Den norske dyreværnslov er fra 1974. Den afløste den indtil da gældende dyreværnslov fra 1935 og en lov fra 1929 om aflivning af husdyr og tamrener.

I tilknytning til loven findes en række administrative forskrifter. Der findes således blandt andet forskrifter om æglægningsbure (hvor bl.a. mindstekravet til bundarealet i bure med

2

flere høns er fastsat til 700 cm²), om aflivning og om bedøvelse i forbindelse hermed, om kastration og om afhorning af dyr. Der findes endvidere forskrifter om forbud mod indførsel af visse fremmedartede dyr og om bortlodning af dyr. Endelig findes der bestemmelser om dyrepensionater, erhvervsmæssig handel med dyr, transport af dyr, hestecentre, dyrlægetilsyn ved væd-

deløb og om doping af heste til konkurrencebrug. I den norske dyreværnslov findes som i den svenske regler om dyreforsøg, og der er i tilknytning hertil udarbejdet administrative forskrifter.

I lovens § 1 angives lovens anvendelsesområde. I § 2 findes en generel bestemmelse om behandling af dyr, hvori det anføres, at dyr skal behandles vel, og at der skal tages hensyn til dyrets instinkt og naturlige behov, således at dyret ikke bliver påført unødigt lidelse.

§ 3 giver politi, medlemmer af dyreværnsnævn (se nedenfor) og offentligt ansatte dyrlæger adgang til at foretage inspektion af dyrehold.

I §§ 4 og 5 pålægges den, der holder dyr, at sørge for, at dyret behandles i overensstemmelse med dets behov dels i relation til opholdsrummet og dets indretning og dels i relation til behandlingen af dyret i øvrigt.

§ 6 foreskriver, hvorledes der skal forholdes, hvis man bliver opmærksom på, at et dyr er sygt, skadet eller i øvrigt hjælpeløst.

Efter § 7 kan alene dyrlæger foretage operative indgreb på dyr. Det foreskrives endvidere, at indgrebet under visse omstændigheder skal foretages under anvendelse af bedøvelse. Bestemmelsen angiver visse undtagelser fra hovedreglen.

§§ 8 og 11, der i opbygning svarer til § 3 i den gældende danske lov, angiver en række måder at behandle dyr på, som ikke er tilladt.

§§ 9 og 10 giver forskrifter for aflivning af dyr. Alle større dyr skal bedøves, før blodet aftappes.

Efter § 12 er det forbudt at handle med heste, der er mere end 20 år gamle.

§ 13 indeholder regler om forbud mod at kastrere hunde, katte

og fjerkræ. En dyrlæge kan dog foretage kastration, når der er særlige grunde, der gør det nødvendigt. Det er endvidere forbudt at kupere ører og haler. Dog kan der meddeles dispensation for så vidt angår grise, hvis der skønnes behov herfor. Det er endvidere forbudt at sætte ringe i trynen på svin, at afhorne dyr, at klippe eller brænde næb på fjerkræ, at klippe kammen på fjerkræ eller at fjerne hundes stemmebånd. For en del af bestemmelserne gælder, at landbrugsministeren kan fastsætte nærmere regler.

§ 14 svarer stort set til § 4 i den danske lov om behandling af fisk. Dog er der ikke et udtrykkeligt forbud mod at anvende andre levende hvirveldyr end fisk som agn, derimod er der et forbud mod at anbringe levende fisk eller krebsdyr i butiksvinduer.

Efter § 15 er det forbudt at foranstalte offentlig fremvisning af andre dyr end fisk. Forbuddet gælder også anvendelse af dyr i reklameøjemed eller til pynt. Landbrugsdepartementet kan dog meddele dispensation.

§§ 16-19 omhandler situationer, hvor det kræver særlig tilladelse at beskæftige sig med dyr. Det drejer sig om dyrepensioner, dyrehandler og udlejning af dyr.

Efter § 20 er det forbudt at anvende levende dyr ved undervisning, medmindre det er et nødvendigt led i en erhvervsuddannelse. Det anføres i motiverne til loven, at man ikke finder, at det er grund nok, at man med levende dyr ønsker at gøre undervisningen mere interessant.

§§ 20 og 21 omhandler anvendelse af forsøgsdyr og reglerne for tilladelse hertil.

Efter § 23 skal der i hver kommune være et dyreværnsnævn på 3 eller 5 medlemmer, der kan hjælpe politiet med at påse, at dyreværnslovgivningen bliver overholdt. Nævnet kan af egen drift tage sager op og har efter § 3 hjemmel til at foretage inspektion. Nævnet kan meddele pålæg og i tilfælde af, at disse ikke efterleves, overgives sagen til politiet. §§ 23-27 indeholder i

øvrige bestemmelser om disse nævns virksomhed.

Efter § 28 er der en særlig pligt til at sørge for, at hytter og lignende - særligt i fjeldet - er lukket, således at dyr ikke kan komme ind og blive lukket inde.

§ 29 vedrører indhegning af marker og forbyder blandt andet anvendelse af pigtråd.

§ 30 indeholder hjemmel for departementet til at fastsætte regler på en række områder. Der er som nævnt ovenfor fastsat regler på en række områder:

Efter § 31 straffes overtrædelse af loven med bøde eller fængsel i op til 1/2 år. I gentagelsestilfælde er straffen dog bøde eller fængsel i op til 1 år. Efter § 32 kan en person ved gentagen særlig grov overtrædelse af loven fradømmes retten til at beskæftige sig med dyr.

§§ 33 og 34 indeholder ikrafttrædelsesbestemmelser m.v.

KAPITEL 4.

UDVALGETS ALMINDELIGE SYNSPUNKTER.

4.1. Udvalgets hovedsynspunkter.

Udvalgets opgave har efter kommissoriet vajret at udarbejde et forslag til en ny dyreværnslov, der vil betyde en generel styrkelse af dyrenes stilling i det nuværende samfund. Udvalget har på den baggrund fundet, at de indledende bestemmelser i loven bør ændres, således at der i loven tages udgangspunkt i dyrenes velfærd. Udvalget har derfor foretaget en sproglig ændring i § 1, bl.a. således at udtrykket "unødig lidelse" udelades af loven, og i § 2 har udvalget indføjet art. 3 fra Den europæiske Konvention om beskyttelse af dyr til landbrugsformål, således som det også er foreslået af Willeberg-udvalget på s. 140 i Willeberg-udvalgets betænkning. Art. 3 i konventionen tager netop udgangspunkt i dyrenes velfærd. Den ændrede formulering af §§ 1 og 2 udvider ikke disse bestemmelsers anvendelsesområde, men udvalget finder, at bestemmelserne på længere sigt kan medvirke til en ændret holdning til dyreværn.

Et væsentligt problem er, at der ikke i den gældende dyreværnslov er taget højde for udviklingen inden for såvel landbrug og kæledyrshold som inden for forskning i forhold af betydning for dyrevelfærd. Lovgivningen har derfor vanskeligt kunnet følge med udviklingen de senere år. Udvalget mener med sit lovforslag at have sikret, at regelsættet på dyreværnsområdet kontinuerligt kan tilpasses udviklingen.

Udover ændringen af de indledende bestemmelser har et flertal i udvalget således foreslået, at der nedsættes et dyreværnsråd, der kan følge udviklingen inden for dyreværnsområdet og på egen hånd tage stilling til og stille forslag til justitsministeren om justeringer af lovgivningen. Rådet skal samtidig kunne rådgive ministeren i generelle spørgsmål inden for dyreværn.

Endelig har udvalget i overensstemmelse med opgaven i kommissoriet søgt at fremtidssikre loven ved at åbne mulighed for, at

justitsministeren kan udfærdige administrative forskrifter på en række detailområder, hvor det ikke tidligere har været muligt. Udvalget har fundet det rigtigst, at regler, der har indgribende betydning for landbruget, i almindelighed bør fastsættes ved lov.

Dette princip har blandt andet fundet anvendelse ved udformningen af §§ 3 og 4 i udvalgets lovforslag. Der har i udvalget været enighed om, at der i en ny dyreværnslov bør være bestemmelser om dyrs opholdsrum. Udvalget har derfor i § 3 i sit forslag indsat en bestemmelse herom. Da der kan være behov for en mere indgående beskrivelse af kravene til dyrs opholdsrum, end det er muligt i en lov, har udvalget i § 4 indføjet en bestemmelse, der bemyndiger justitsministeren til at fastsætte nærmere regler herom. På baggrund af det ovenfor anførte er bemyndigelsen dog begrænset, når det drejer sig om regler vedrørende dyr i landbruget, og udnyttelsen af bemyndigelsen forudsætter i øvrigt, at visse hensyn bliver taget til de eventuelt berørte.

Udvalget har i sit forslag endvidere indsat bestemmelser, herunder bemyndigelser for justitsministeren til at fastsætte regler, for at sikre, at Danmark kan ratificere Den europæiske Konvention om beskyttelse af kæledyr.

Tilsvarende muliggør lovforslaget, at der kan fastsættes regler, der sikrer, at Danmark kan gennemføre rekommandationerne om svin og æglæggende høner.

Udvalget har foretaget en justering af loven på en række områder. Således er bestemmelserne om tilsyn blevet væsentligt forenklet, jf. kapitel 4.2.6. Afsnittet om aflivning og operative indgreb o.l. er ligeledes ændret, idet en række af bestemmelserne foreslås overført til administrative forskrifter. Udvalget har samtidig foreslået en del ændringer i reglerne om operative indgreb.

Udvalget finder, at der er behov for en øget regulering af forholdene omkring handel med og opdræt af dyr og har derfor foreslået en række justeringer af disse regler.

På området med kæledyr eller selskabsdyr foreslår udvalget, at der skal åbnes mulighed for at forbyde hold af en række dyr, herunder ikke mindst slanger. Udvalget foreslår endvidere en række ændringer i reglerne for hunde og katte. Disse ændringer skulle særligt for kattenes vedkommende medvirke til at løse problemet med de mange vilde katte, som findes i Danmark.

Med hensyn til straffebestemmelserne har udvalget navnlig fundet, at adgangen til at fratage en person retten til at beskæftige sig med dyr bør udvides. Udvalget finder, at denne sanktion i nogle tilfælde vil have større betydning - ikke mindst for beskyttelsen af dyrene - end bøde- eller frihedsstraf.

En række bestemmelser foreslås udeladt af loven. Det drejer sig om bestemmelserne i den gældende lovs § 3, nr. 2, om slag på dyr, § 3, nr. 3, om afsvidning af dyrs hårlag og § 5 om nedslidte heste. Udvalget finder, at disse forhold alle er omfattet af §§ 1 og 2 i udvalgets forslag. § 12 om henvisningen til dyreforsøgsloven foreslås ligeledes udeladt.

En række andre bestemmelser er udeladt, idet udvalget foreslår disse bestemmelser overført til administrative forskrifter.

Endelig har udvalget foreslået ændringer i flere af de administrative forskrifter, som er udfærdiget i medfør af loven.

Udvalget har ikke fundet behov for at indsætte bestemmelser om lovens anvendelsesområde, men finder, at loven som hidtil naturligt afgrænses dels ved lovens betegnelse, dels på den måde anvendelsesområdet er fastlagt i praksis.

Udvalget har endvidere drøftet anvendelse af æglægningsbure, jf. kapitel 4.2.1. Et flertal finder dog ikke grundlag for at foreslå reglerne ændret. Tilsvarende gælder slagtere reglerne, herunder reglerne for rituelle slagtninger, som et flertal i udvalget ikke finder at have tilstrækkeligt grundlag for at foreslå ændret, jf. kapitel 4.2.4.2.

Endelig har udvalget drøftet de dyreværns-mæssige problemer, der opstår i forbindelse med arbejdsnedlæggelser på slagterier og andre områder, hvor mennesker har ansvar for dyrs velbefindende. Udvalget finder ikke, at der bør være særlige regler i dyreværnsloven, der regulerer disse problemer. Udvalget finder dog grund til at præcisere, at mennesker, der har et ansvar for dyrs velbefindende, kan straffes efter dyreværnsloven, hvis de ikke opfylder dyrenes tarv og behov i forbindelse med en strejke eller lock-out.

Udvalget henstiller til arbejdsmarkedets parter, at der i forbindelse med en eventuel revision af hovedaftaler o.l. samt i forbindelse med indgåelse af overenskomster søges indføjet bestemmelse om, hvordan dyrene bedst sikres i forbindelse med arbejdsnedlæggelser. Problemerne kan opstå for slagteriarbejdere, tilsynsassistenten, dyrlæger, foderstofleverandører o.a.

I kap. 4.2. omhandles i øvrigt udvalgets synspunkter på en række udvalgte områder.

4.2. Udvalgets synspunkter på særlige områder.

4.2.1. Æglægningsbure.

Udvalget har drøftet reglerne om æglægningsbure. Reglerne findes i §§ 4a - 4c i den gældende dyreværnslov. I medfør af loven er der udstedt en bekendtgørelse nr. 340 af 30. juni 1981 med senere ændringer. I bekendtgørelsen beskrives de nærmere vilkår for tilladelse til anvendelse af æglægningsbure, herunder kravene til burenes størrelse og indretning. Endelig findes et EF-direktiv af 7. marts 1988 på området, der giver lempeligere minimumsregler end de danske. Mindstekravet til bundarealet efter EF-reglerne er således 450 cm². Mindstekravet gælder dog først fra 1995 for bestående anlæg. Heroverfor står det mindstekrav på 600 cm², der gælder i Danmark.

I medfør af europarådskonventionen om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål, er der i november 1986 vedtaget en

rekommendation om æglæggende høner. Danmark har i november 1987 meddelt, at man ikke for tiden er i stand til at gennemføre denne rekommandation og en rekommandation om svin, som blev vedtaget samtidig hermed. Baggrunden herfor er, at der er behov for ændringer i dyreværnsloven, såfremt Danmark skal kunne gennemføre rekommandationen om svin. Der henvises herom til kapitel 4.2.4.3.

Europarådsrekommandationen om æglæggende høner er fuldt ud tilgodeset ved EF's direktiv om regler for anvendelse af æglægningsbure.

Dyreværnsloven indeholdt oprindeligt i § 3, nr. 7, et forbud mod anvendelse af æglægningsbure. Reglerne blev indføjet i 1950-loven navnlig på baggrund af en højesteretsdom fra 1938 (refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1938 s. 754), hvorefter det blev antaget, at anvendelse af nogle æglægningsbure beregnet til stadigt ophold for en enkelt høne, ikke efter de foreliggende oplysninger var uforsvarlig. De bure, der blev taget stilling til ved denne dom, havde et grundfladeareal på 36 x 44,5 cm og en højde fortil på 47 cm og bagtil på 40 cm. Burene var i øvrigt væsentligt forskellige fra de bure, der har været i anvendelse siden æglægningsbure blev tilladt i 1979.

§§ 4a - 4c blev indføjet i den gældende dyreværnslov i 1979, hvor man ophævede det generelle forbud, der som nævnt indtil da havde været gældende.

Baggrunden for, at man i 1979 ophævede forbuddet mod anvendelse af æglægningsbure, skal søges i det forhold, at Danmark i 1977 som følge af EF-medlemsskabet havde måttet ophæve et forbud mod import af æg, og at en del ægproducenter trods forbuddet i dyreværnsloven havde taget æglægningsbure i brug for at kunne stå sig i konkurrencen med de øvrige EF-landmænd, der anvendte æglægningsbure. Det var således nødvendigt enten at lovliggøre anvendelsen af æglægningsbure eller at tage skridt, der ville kunne betyde, at dansk ægproduktion blev mindre konkurrencedygtig.

Forud var der fra en række brancheorganisationer rettet henvendelser til Justitsministeriet. I disse henvendelser blev bl.a. fremhævet, at anvendelsen af æglægningsbure giver betydeligt mere stabile produktionsresultater end konventionelle produktionsmetoder. Man henviste samtidig til, at det af konkurrencemæssige grunde var nødvendigt, at forbuddet mod anvendelse af æglægningsbure blev lempet, idet anvendelsen var tilladt i de øvrige EF-lande og i Sverige.

Ændringen skete blandt andet på baggrund af en delbetænkning fra Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende intensive produktionsformer og dyrebekyttelse i praktisk landbrug (3. del af udvalgets betænkning nr. 868 fra maj 1979).

Willeberg-udvalget har på s. 126 f. i sin betænkning udtalt sig om æglægningsbure. Der udtales her, at

"I arbejdsgruppen er der delte meninger om traditionelle æglægningsbures velfærdsmæssige egnethed som opholdsrum for æglæggende høner, og dermed om forsvarligheden af fortsat at benytte denne produktionsform.

Der er imidlertid enighed i arbejdsgruppen om det væsentlige i en øget støtte til den forskningsmæssige udvikling og forbedring af systemer til ægproduktion, herunder i særlig grad alternativer til æglægningsbure.

På denne baggrund anbefaler arbejdsgruppen, at brugen af æglægningsbure i den nu kendte udformning afvikles snarest efter markedsføring af alternative produktionssystemer, hvis produktionsøkonomiske og velfærdsmæssige egenskaber gør dem egnede. Det skal dog anføres, at alternativer til det traditionelle æglægningsbur i dag og formentlig også i fremtiden vil fordyre ægproduktionen. Dette forhold kræver en politisk løsning."

På s. 151 udtaler Willeberg-udvalget sig om forholdet mellem dansk lovgivning og internationale initiativer. Det udtales, at

"Arbejdsgruppen er overbevist om værdien af internationale initiativer for husdyrvelfærd. De internationale bestræbelser spiller en vigtig rolle for nationale initiativer og ikke mindst for deres gennemslagskraft. Efter arbejdsgruppens opfattelse er det betydningsfuldt for produktionsleddets motivation og medvirken til en styrkelse af produktionshusdyrenes velfærd, at der internationalt arbejdes for ensartede retningslinier på dette område, således at landbrugserhvervets afsætningsmuligheder på eksportmarkederne ikke udhules i forhold til vore konkurrenters .

Arbejdsgruppen hilser med tilfredshed den indsats, der fra

dansk side har været vist gennem de senere år i forhold til dyrevelfærdsinitiativer såvel i Europarådet som i EF. Arbejdsgruppen tillægger det den største betydning, at man fra dansk side i fremtiden aktivt og åbent tager del i alle internationale bestræbelser, der kan yde et positivt bidrag til at sikre produktionsdyrenes velfærd ved opfyldelse af deres fysiologiske og etologiske behov, samt opretholdelse af sundhedsstatus."

Et flertal af udvalgets medlemmer (Christensen, Ginnerup-Nielsen, Kornerup, Lakjer, Korup Nielsen, Petersen og Rosholm) finder på baggrund af omstændighederne ved ophævelsen af forbuddet mod anvendelse af æglægningsbure og på baggrund af ovenstående ikke grundlag for på nuværende tidspunkt at ændre i reglerne.

Repræsentanterne fra dyreværnsorganisationerne (Kornerup, Lakjer og Petersen) finder dog, at dyreværnsmæssige hensyn fører til, at dyreværnsloven allerede nu bør fastsætte en frist for afviklingen af æglægningsbure som produktionssystem, uanset at der (endnu) ikke er udviklet økonomisk konkurrencedygtige, alternative produktionssystemer af mere dyrevenlig art.

Man finder, at anvendelsen af æglægningsbure ikke tilgodeser hønernes grundlæggende adfærdsmæssige behov i en lang række henseender, såsom motion, støvbadning, fødesøgning, redebygning og fjerpleje med blandt andet aggressivitet, frygt og gensidig fjerpilning til følge.

Disse forhold sammen med den fysiske virkning af de snævre pladsforhold fremmer fysiologiske forandringer som ødelæggelse af fjerdragt, knogleskørhed og forekomst af fedtlever, jf. nærmere redegørelsen i Willeberg-rapporten.

Sammenfattende betyder disse forhold, at hønerne i æglægningsbure ikke får tilgodeset deres fysiologiske og adfærdsmæssige behov, som beskrevet i artikel 3 i Europarådets konvention om landbrugsdyr.

Et mindretal (Bjerregaard, Drewsen og Lysgaard) finder, at regler om anvendelse af æglægningsbure bør tages op til en fornyet drøftelse, idet beretning nr. 643 fra Statens Husdyrbrugsforsøg

fra 1988 om æglæggende høner i bure, betydning af burform, gruppestørrelser og areal pr. høne, rejser berettiget tvivl om arealkravet på 600 cm² pr. høne.

Det er mindretallets opfattelse, at der bør foretages en nyvurdering på grundlag af disse forskningsresultater, jf. i øvrigt lovforslagets § 2 og bemærkningerne til § 2, herunder især art. 3 i konventionen om dyr, der holdes til landbrugsformål.

Mindretallet finder i øvrigt, at en frist for afviklingen af æglægningsbure, som foreslået af dyreværnsforeningerne, først kan fastsættes, når der er udviklet økonomisk konkurrencedygtige alternative produktionsformer.

Mindretallet kan ikke acceptere, at der eksisterer regler, der afviger så væsentligt fra reglerne i det øvrige EF, som tilfældet er med reglerne i den danske bekendtgørelse om æglægningsbure.

Mindretallet kan ikke acceptere § 6, stk. 3, i udkastet til en ny lov, idet dette forhold er omfattet af § 4.

Flertallet finder, at det vil indebære en forringelse af vilkårene for høner i æglægningsbure, såfremt reglerne om mindstekravet til burstørrelsen tilpasses EF-reglerne. Flertallet finder derfor allerede af den grund ikke mulighed for at ændre på reglerne, som foreslået af mindretallet, idet udvalget i kommissoriet er pålagt at udarbejde et lovforslag, der vil styrke dyrenes stilling.

Et andet mindretal (Normann) finder som forannævnte mindretal, at der bør kunne tages stilling til reglerne om burhøns nu, uanset at Folketinget i 1979 tog stilling hertil. Dette mindretal er dog enig med flertallet i, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at ændre på reglerne.

Alle udvalgets medlemmer er enige om, at det er afgørende, at der både på nationalt og på internationalt plan herunder på EF-plan arbejdes for alternativer til æglægningsbure.

4.2.2. Hold af rovdyr, krybdyr og giftige insekter.

Det er blevet mere almindeligt, at private holder vilde dyr og krybdyr som kæledyr. Der har således i de senere år været sager om hold af blandt andet bjørne, ulve og slanger. I den offentlige debat er der udtrykt bekymring over denne udvikling.

Efter § 2 i bekendtgørelsen angående kontrol med rovdyr og visse større dyr skal man som privatperson, hvis man agter at holde rovdyr eller andre større dyr indespærret i bure eller lignende, forud indhente politiets godkendelse af de lokaler, bure m.v., hvori dyrene agtes anbragt. Der er ikke efter bekendtgørelsen hjemmel til generelt at forbyde private at holde rovdyr og visse større dyr.

Bekendtgørelsen er udstedt i medfør af dyreværnsloven fra 1916, og det er således dyreværnslovens hensyn, der først og fremmest skal lægges vægt på ved afgørelsen af, om bure, lokaler m.v. kan godkendes. I de tilfælde, hvor der er tale om farlige dyr og dyr, der er egnede til at fremkalde angst for liv og helbred, er det fast antaget i praksis, at der også kan lægges vægt på, om burene og lokalerne ud fra et politimæssigt synspunkt må antages at være forsvarlige. Denne praksis har støtte i en dom afsagt af Vestre Landsret den 19. november 1985.

Såfremt vilde dyr forvolder skade, findes der i andre regelsæt straffe- og erstatningsbestemmelser.

Udvalget finder, at der er behov for regler om hold af rovdyr, insekter og krybdyr, herunder særligt slanger. Udvalget finder ikke, at reglerne bør findes i dyreværnsloven, men finder, at justitsministeren bør bemyndiges til at fastsætte de nærmere regler.

De regler, som fastsættes, bør varetage såvel dyreværns- som politimæssige hensyn. Udvalget foreslår derfor, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om forbud mod hold af dyr, der kan frembyde fare, skabe frygt eller som vanskeligt kan holdes i fangenskab på dyreværns- mæssig

forsvarlig måde.

Efter § 59, stk. 2, i naturfredningsloven kan miljøministeren

"fastsætte regler om kontrol med eller helt eller delvis forbud mod transport, opbevaring, udstilling, udbydning, salg, indførsel, transit, udstopning, præparering og tørring af de i stk. 1 nævnte plante- og dyrearter, herunder dele og produkter af disse dyr og planter."

De dyr, der er omfattet af bestemmelsen, er ifølge § 59, stk. 1, i samme lov alle dyrearter, der lever frit i Danmark, undtagen pattedyr og fugle. Pattedyr og fugle er omfattet af jagtloven. Efter stk. 4 i samme bestemmelse kan miljøministeren endvidere blandt andet fastsætte regler efter stk. 2 for vilde pattedyr og fugle, der ikke forekommer i vildtlevende tilstand her i landet.

Ifølge forarbejderne til bestemmelsen (FT 1983/84 sp. 1582-1583) giver bestemmelsen hjemmel til at forbyde import af giftslanger og andre farlige krybdyr. Mere tvivlsomt er det, om bestemmelsen giver hjemmel til at kontrollere/forbyde eksisterende slangehold og hold af andre farlige krybdyr. Sådanne bestemmelser kan efter forarbejderne fastsættes dels udfra et hensyn til dyrene og dels udfra hensyn til omgivelserne. Udvalget finder på den baggrund, at udarbejdelsen af regler bør koordineres med Skov- og Naturstyrelsen, som administrerer ovennævnte regler.

Med hensyn til import af slanger og andre krybdyr, henvises til bemærkningerne i kapitel 4.2.5.3.

4.2.3. Katte og hunde.

4.2.3.1. Katte.

De mange vilde katte udgør efter udvalgets opfattelse et problem, som der bør tages hånd om i forbindelse med en ny dyreværnslov. Der findes ingen officielle oplysninger om antallet af katte i Danmark. Udvalget skønner dog, at der findes omkring 500.000 vilde katte i byer og sommerhusområder. Der er ofte tale om katte, der på et tidspunkt er erhvervet som kæledyr, men

som siden er blevet overladt til sig selv. De er ofte syge og forkomne på grund af kulde og mangel på føde.

Et andet problem, som har sammenhæng hermed, er den adgang, der i jagtloven og i mark- og vejfredsloven er til at nedskyde eller på hensigtsmæssig måde at fjerne omstrejvende katte.

Efter jagtlovens § 11 må omstrejvende katte nedskydes, hvis de befinder sig mere end 150 m fra anden mands hus. Efter § 14 i mark- og vejfredsloven kan enhver fjerne blandt andet omstrejvende (hunde og) katte fra sin grund på "hensigtsmæssig måde". Denne bestemmelse indebærer, at grundejeren undertiden er berettiget til at dræbe katte på sin grund.

Jagtloven og mark- og vejfredsloven henhører under landbrugsmi-
nisteren.

Adgangen til at nedskyde eller på hensigtsmæssig måde at fjerne omstrejvende katte indeholder ikke i første række dyreværns-
mæssige problemer.

Reglerne berører derimod spørgsmålet om, hvordan det er tilladt at behandle andre folks kæledyr, idet det kan ske, at jægerne skyder katte, der holdes som kæledyr. Der bør efter udvalgets opfattelse sikres herimod.

Dyreværnsforeningernes repræsentanter (Kornerup, Lakjer og Petersen) finder i overensstemmelse med foranstående, at det er et centralt dyreværnsmæssigt problem at sikre, at antallet af vildtlevende katte, der lever en kummerlig tilværelse, præget af sult og sygdom, kan nedbringes på en betryggende måde. Den gældende bekendtgørelse nr. 384 af 17. juli 1984 om indfangning og aflivning af herreløse katte foreskriver, at indfangning med henblik på aflivning normalt kun må finde sted efter anmodning fra kommunen og kun foretages af en praktiserende dyrlæge eller af personer, som denne har instrueret og fører tilsyn med. Bortset fra at bekendtgørelsen savner regler om diegivende katte, er disse regler for så vidt tilfredsstillende, og i hvert fald 95, navnlig større kommuner har på dette grundlag etableret forskellige indfangningsordninger, typisk betalt af kommu-

nen.

Dyreværnsrepræsentanterne finder, at det i dyreværnsloven bør pålægges alle kommuner at etablere en sådan ordning. Dels vil en obligatorisk ordning løse et dyreværnsmæssigt problem, dels vil det muliggøre en ophævelse af de vidtgående regler i jagtloven og mark- og vejfredsloven om aflivning af katte, at der, hvor katte volder skade eller væsentlige gener, kan henvises til den kommunale indfangningsordning.

For at sikre, at bortløbne kattes ejere kan identificeres og for at værne indfangne huskatte mod aflivning som herreløse, foreslås det endvidere, at alle katte skal øretatoveres, og tåtoveringen indføres i et centralt register. Et sådant register føres på frivilligt grundlag allerede af blandt andet foreningen "Kattens Værn". Argumentationen for obligatorisk øretatovering gælder både katte i by og på land, men på grund af de særlige forhold i landbruget, der ikke holder tal på deres gårdkatte, bør den obligatoriske øretatovering eventuelt indskrænkes til bymæssigt bebyggede områder og sommerhusområder.

I forbindelse med øretatoveringen, der skal foretages af en dyrlæge og under bedøvelse, bør kattens ejer opfordres til at lade katten kastrere/sterilisere, således at antallet af uønskede killinger nedsættes.

Det bemærkes, at øretatovering ikke kan erstattes af mærkning med et halsbånd med oplysning om kattens ejer. For at katten ikke skal hænge fast i grene o.l., må et halsbånd nødvendigvis udformes således, at det går af, hvis katten hænger fast i noget. Der er derfor ingen sikkerhed for, at en kat ikke under sin færden mister sit halsbånd og dermed identifikationsmuligheden.

Endvidere bør jagtlovens § 11 om den jagtberettigedes adgang til at skyde katte mere end 150 m fra beboelse ophæves, og jægerne henvises til at benytte den obligatoriske ordning med indfangning af katte ved godkendt kattefænger. Det er ikke muligt for en jæger før nedskydningen at se, om en kat er øretatoveret eller er en diegivende hun, og kattens betydning for

det jagtbare vildt er af begrænset omfang.

Mark- og vejfredslovens § 14 giver grundejeren en vidtgående adgang til at aflive katte, der træffes på hans ejendom, efter omstændighederne endog uden forudgående advarsel til kattens ejer. Da kattens natur er at strejfe frit om uden hensyn til matrikelskel, bør reglen ophæves for så vidt angår katte.

Det er imidlertid vanskeligt at ophæve reglen i mark- og vejfredsloven uden at sætte noget andet i stedet. En øremærket kat ville i så fald kunne indfanges gang på gang på fremmed grund, men måtte hver gang afleveres til sin ejer og grundejeren være henvist til civilt søgsmål med hensyn til eventuelle skader.

Med hensyn til bymæssigt bebyggede områder samt haver, gårdspladser o.l. foreslås derfor følgende regel indsat i dyreværnsloven, subsidiært i mark- og vejfredsloven:

"Indfanges en kat, hvis ejerforhold gennem øretatovering eller på anden måde kan oplyses, skal kommunen/politiet på grundejerens begæring give kattens besidder pålæg om, at katten ikke må færdes på ejendommen. Overtrædes dette pålæg, og volder katten skade eller væsentlig ulempe, straffes kattens besidder efter grundejerens begæring med bøde."

Christensen, Ginnerup-Nielsen, Normann og Rosholm er enige i, at de foranstaltninger, som repræsentanterne for dyreværnsorganisationerne foreslår, i væsentlig grad vil kunne afhjælpe de problemer, som eksisterer vedrørende katte. Imidlertid er disse medlemmer betænkelige ved at stille et forslag, der pålægger kommunerne yderligere byrder i form af en obligatorisk indfangningsordning i en situation, hvor der i øvrigt stilles krav om offentlige besparelser. De foreslår, at man kan imødegå problemet med de mange vildtlevende katte ved at fastholde bekendtgørelsen om indfangning og aflivning af herreløse katte og ved, at justitsministeren optager drøftelser med Kommunernes Landsforening med henblik på ad frivillighedens vej at bevæge kommunerne til at iværksætte en indfangningsordning. Endvidere kan dyreværnsorganisationerne lokalt søge at påvirke kommunerne til at foretage indfangning.

Christensen, Ginnerup-Nielsen, Normann og Rosholm finder endvidere, at en ordning, hvorefter katte skal øretatoveres og registreres, i nogen grad kan imødegå de problemer, som eksisterer omkring katte.

Reglen vil imidlertid betyde en væsentlig bureaukratisering af området. Ikke alene skal der foretages registrering af kattene, men registret skal også ajourføres. Det betyder, at ejerskifte af kattene skal registreres, ejerens flytning skal registreres, kattens død skal registreres. Hertil kommer, at man ikke kan forvente, at kattene anmeldes til registrering, og at ændringerne anmeldes i tilfredsstillende omfang, medmindre anmeldelsespligten sanktioneres med straf.

Ordnningen vil således indebære en betydelig og bekostelig administration, der i givet fald skulle betales af katteejerne. Ordningen ville endvidere være udtryk for et markant brud på den hidtidige retstilstand, hvorefter man kan holde kat uden indblanding fra offentlige myndigheder.

De problemer, som eksisterer omkring katte, vil i væsentlig grad kunne imødegås ved, at jagtloven og mark- og vejfredsloven ændres således, at man ikke må aflive katte, der bærer halsbånd. Samtidig kan man gennem information til katteejerne om betydningen af, at katte bærer halsbånd, ad frivillighedens vej i vidt omfang bevæge katteejerne til at forsyne katten med halsbånd.

Katteejerne bør endvidere tilskyndes til at lade ejerens navn fremgå af halsbåndet.

Af hensyn til katten bør der endvidere fastsættes regler om, at man kun må forsyne en kat med halsbånd, hvis halsbåndet er udformet således, at det glider af, hvis halsbåndet hænger fast. Risikoen for, at halsbåndet glider af, og at katten kommer på afveje, før ejeren opdager, at halsbåndet er borte, skønnes at være ringe.

Ophæves adgangen efter mark- og vejfredsloven og jagtloven til

i givet fald at aflive katte, der er forsynet med halsbånd, bør der - efter de retningslinier, som dyreværnsorganisationerne har nævnt - åbnes mulighed for at pålægge den katteejer bøde, der uanset et påbud ikke forhindrer katten i at betræde en andens grund.

Bjerregaard, Drewsen, Lysgaard og Korup Nielsen finder ligesom dyreværnsrepræsentanterne, at mærkning med halsbånd ikke indebærer en tilstrækkelig sikker identifikation af katte. De finder derfor, at alle katte i bymæssigt bebyggede områder og i sommerhusområder bør øretatoveres og registreres i et centralt register, således som det er foreslået af dyreværnsrepræsentanterne. Udgifterne ved en sådan mærkning og registrering skal betales af katteejerne. De er dog enige med resten af udvalget i det u hensigtsmæssige i at pålægge kommunerne byrder i forbindelse med indfangning og aflivning af katte. De er endvidere enige med resten af udvalget i, at adgangen til efter jagtloven og mark- og vejfredsloven at skyde vilde katte ikke bør ophæves.

4.2.3.2. Hunde.

Som nævnt i afsnit 2.2. reguleres behandlingen af hunde såvel af dyreværnsloven som af hundeloven, der dog i det væsentlige vedrører erstatningsspørgsmål og politimæssige foranstaltninger.

Efter hundelovens § 1, stk. 1, skal besidderen af en hund, fra den er 4 måneder gammel, sørge for, at den bærer halsbånd forsynet med et skilt, der angiver besidderens navn og adresse.

Antallet af bortløbne hunde uden skilt er imidlertid betydeligt. Dette medfører, at ejeren af sådanne hunde ofte ikke kan identificeres, så hundene ikke kan komme tilbage til ejeren. Dette er dyreværnsmæssigt uheldigt og medfører vanskeligheder for politiet, som er den myndighed, der skal tage sig af omstrejfende hunde.

Især i Dansk Kennelklubs regie foretages øretatovering og registrering af medlemmernes hunde. Endvidere har Falcks

Redningskorps et omfattende register over hunde.

Et flertal (Bjerregaard, Drewsen, Ginnerup-Nielsen, Kornerup, **Lakjer**, Lysgaard, Korup Nielsen, Normann og Petersen) foreslår derfor, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte regler om mærkning og registrering af hunde. Den, der vil overdrage en hund, bør i medfør af disse regler have pligt til forinden på betryggende måde at mærke hunden.

Flertallet finder, at overdrageren tillige bør forpligtes til at sørge for, at denne mærkning bliver registreret. En erhverver af en hund bør derefter underrette registeret om sit navn og sin bopæl.

Det forudsættes, at man i praksis bygger på den eksisterende private registrering, idet der dog eventuelt kan være en alternativ mulighed for en offentlig registrering mod gebyr.

Et mindretal (Christensen og Rosholm) er enig i, at mærkning og registrering af hunde vil kunne modvirke uheldige situationer, hvor hunden kommer på afveje. Mindretallet finder imidlertid, at dette hensyn allerede til en vis grad tilgodeses ved den eksisterende regel om pligten til at forsyne hunden med et halsbånd med navn.

Reglen om mærkning skal nødvendigvis følges op af reglen om registrering, herunder om ændringer i registret ved adresseændring, ejerskifte og hundens død. Forslaget vil således betyde en uheldig og bekostelig bureaukratisering af området. Mindretallet foreslår derfor, at man gennem information til hundeejere søger at udbrede den registrering, der allerede i dag finder sted på frivillig basis.

Udvalget finder, at justitsministeren i øvrigt bør tillægges bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler om behandling af hunde. Med hjemmel i en sådan regel bør det foreskrives, at enhver overdragelse af hunde under 8 uger gamle er forbudt. For tiden gælder et sådant forbud kun erhvervsmæssigt køb og salg af hunde i henhold til bekendtgørelse nr. 274 af 15. oktober 1953, der er udfærdiget i medfør af § 16 i den gældende dyre-

værnslov.

Erhvervsmæssig handel med og opdræt af hunde kræver i henhold til hundelovens § 7 politiets tilladelse. Regler om indretning af og tilsyn med erhvervsmæssige hundekenneler m.v. er med hjemmel i denne bestemmelse fastsat i Justitsministeriets cirkulære af 5. november 1975.

Udvalget finder dog, at der savnes hjemmel til at fastsætte tilsvarende regler om hundepensioner og internater. Endvidere er der opstået mange virksomheder, der betegner sig som "hundeformidling", og som det er vanskeligt at godtgøre har et erhvervsmæssigt sigte. Nogle af disse indskrænker sig til at formidle adresser på hundeejere med hunde til salg uden nogen kontrol med hundenes sundhedstilstand. Andre opbevarer hundene under dyreværnsmæssigt og veterinært ofte kummerlige forhold.

De nævnte virksomheder bør på samme måde som erhvervsmæssigt opdræt og handel betinges af en polititilladelse med dertil knyttede vilkår om indretning og tilsyn. En sådan regel er indsat i lovudkastets § 18, stk. 1, der omhandler salg m.v. af andet end landbrugsdyr. Når reglen er placeret i denne bestemmelse, skyldes det dels, at tilsvarende problemer gør sig gældende også for andre dyr end hunde, dels at Europarådets konvention om kæledyr i art. 8 foreskriver regler om handel, opdræt, pensioner samt internater, for så vidt angår alle dyr omfattet af konventionen.

4.2.4. Aflivning og operative indgreb o.1.

Den gældende lov indeholder i §§ 7-12 regler om aflivning og operative indgreb m.v. I § 16 findes endvidere regler, der bemyndiger justitsministeren til at fastsætte; nærmere forskrifter om aflivning og slagtning. Justitsministeren har i medfør af denne bemyndigelse udstedt bekendtgørelse nr. 200 af 26. marts 1986 om slagtning af husdyr.

Udvalget finder, at en række af de bestemmelser, der i loven findes om operative indgreb, passende kan overføres til administrative forskrifter. Loven bør således indeholde bestemmelser,

der giver ministeren hjemmel til at fastsætte regler om de indgreb, der omhandles i §§ 7-11 i den gældende lov. Ministeren bør i samme forbindelse bemyndiges til at fastsætte regler på en række andre områder.

4.2.4.1. Aflivning.

Udvalget finder, at 1. pkt. i § 7 i den gældende lov, hvorefter den, der vil aflive et dyr, skal sikre sig, at dyret dræbes så hurtigt og så smertefrit som muligt, bør overføres uændret til en ny dyreværnslov. Den bør dog suppleres med et forbud mod aflivning af dyr ved drukning, idet denne aflivningsform typisk medfører en grov lidelse for dyret.

Udvalget har endvidere drøftet behovet for i loven at have et forbud mod aflivning ved kvælning. Dette finder man dog for vidtgående, idet f.eks. fisk, der tages op af vandet, dør ved kvælning. Aflivning ved strangulering er efter udvalgets opfattelse omfattet af § 7, 1. pkt., i den gældende lov og således ikke tilladt.

Justitsministeren bør bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om aflivning. Ministeren bør herunder kunne forbyde visse aflivningsformer. Der henvises i den forbindelse blandt andet til Den europæiske Konvention om beskyttelse af kæledyr.

Konventionen indeholder i art. 11 bestemmelser om aflivning af kæledyr. Det foreskrives her, at aflivning af kæledyr som udgangspunkt kun må foretages af en dyrlæge eller en anden kompetent person. Der stilles endvidere nogle generelle krav til aflivningen. Det anføres herunder, at enhver aflivning skal ske således, at dyret lider mindst muligt fysisk og mentalt. Endelig opregnes forskellige aflivningsformer, der skal være forbudt, herunder drukning og lignende aflivningsformer, forgiftning og aflivning ved elektricitet.

4.2.4.2. Rituelle slagtninger.

Rituelle slagtninger har i Danmark været tilladt i mange år. Således har slagtning efter jødisk ritus været tilladt i Dan-

mark i hvert tilfælde siden 1808. Ved bekendtgørelse nr. 233 af 15. august 1953 indførtes et generelt krav om, at husdyr med undtagelse af fjerkræ skulle bedøves fuldstændigt, umiddelbart før blodudtømning påbegyndtes. Disse regler blev imidlertid ændret ved bekendtgørelse nr. 234 af 24. juni 1954 om ændring i bekendtgørelse om slagtning af husdyr. Ved denne ændringsbekendtgørelse blev slagtning efter jødisk ritus tilladt på ny. I den forløbne periode havde man i øvrigt foretaget slagtninger i overensstemmelse med jødisk ritus efter dispensation.

I de senere år, har der været en del debat omkring det dyreværnsmæssige forsvarlige i disse slagtninger, der som oftest foretages uden forudgående bedøvelse.

Der findes videnskabelige undersøgelser, som peger i forskellig retning. En tysk undersøgelse konkluderer, at det er en forsvarlig aflivningsform, og der findes en engelsk undersøgelse, som konkluderer modsat.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om rituelle slagtninger. Til brug for drøftelserne har udvalget indhentet en udtalelse fra Det veterinære Sundhedsråd. Udtalelsen er optaget som bilag 3 til denne betænkning. Udvalget har endvidere modtaget en udtalelse fra Det etiske Råd vedrørende Husdyr om rituelle slagtninger. Udtalelsen er optrykt som bilag 4 i denne betænkning.

Reglerne om rituelle slagtninger findes i bekendtgørelse nr. 200 af 26. marts 1986 om slagtning af husdyr. Efter bekendtgørelsens § 1 kræves det, at dyrene, når der ikke er tale om fjerkræ, altid skal bedøves fuldstændigt, umiddelbart inden blodudtømning påbegyndes. Efter bestemmelsens stk. 2 er det dog tilladt at foretage slagtning uden bedøvelse, når slagtning foretages efter jødisk eller islamisk ritus - de såkaldte rituelle slagtninger.

Princippet i den rituelle slagtemåde er, at der ved hurtig overskæring af begge halspulsårer og vener indtræder en meget hurtig forblødning med et akut blodtryksfald til følge.

Større dyr ledes ind i en kastemaskine, hvor de fikseres og drejes rundt til rygleje med fremstrakt hals og hoved. Der anlægges derefter ca. midtvejs mellem kæbevinkel og brystbensspids på halsen et hurtigt gennemført snit med en skarp, specielt konstrueret kniv gennem hud, halspulsårer, halsvener og luftrør ind til muskulaturen på halshvirvelsøjlen underside. Mindre dyr (dyr under 70 kg) fastholdes manuelt i rygleje på særlige slagtebænke under slagtingen og **afblødningen**.

Sundhedsrådet oplyser om denne slagtemetode, at der består usikkerhed om, hvornår bevidstløsheden indtræder efter udførelsen af halssnittet.

Sundhedsrådet anfører i sin udtalelse til udvalget (bilag 3 til denne betænkning), at

"på baggrund af rådets observationer fra besigtigelsen må det antages, at det akutte blodtryksfald i forbindelse med overskæring af begge halspulsårer og vener medfører meget hurtig bevidstløshed og dermed tab af smertesans.

Den under rådets besigtigelse anvendte kastemaskine må anses for forældet og bør efter rådets opfattelse såvel i sin udformning som funktion konstrueres i overensstemmelse med nutidige tekniske principper, hvorved en mere hensigtsmæssig og skånsom behandling af dyret vil kunne opnås."

Det etiske Råd vedrørende husdyr udtaler, at

"Rådet finder efter at have overværet slagting af kvæg uden bedøvelse, at den hidtil på danske slagterier anvendte slagteboks ved kastningen påfører dyret en så stor psykisk belastning, at fremgangsmåden ikke kan anses for etisk forsvarlig.

Rådet finder imidlertid, at de slagtinger uden bedøvelse, som finder sted efter jødisk og islamisk ritus på enkelte eksportslagterier, og som har karakter af enkeltslagtinger, vil kunne anses for etisk forsvarlige, når alle dyr (bortset fra fjerkræ) anbringes og fastholdes i en boks, der er godkendt af de ansvarlige myndigheder, og hvor dyrene slagtes og **afblødes** i opretstående stilling. Rådet er bekendt med, at sådanne bokse er tilgængelige, og Mosaisk Troessamfund har over for rådet tilkendegivet, at man er indstillet på at anskaffe sådanne bokse.

To af rådets medlemmer, Thorkild Bjørnvig og Kaj Robert Svendsen, kan ikke tilslutte sig denne udtalelse, idet de - i overensstemmelse med Foreningen til Dyrenes Beskyttel-

se - finder, at slagtning uden bedøvelse er uforsvarlig set ud fra et etisk synspunkt. De finder - på linie med (den ovenfor omtalte rapport) fra Farm Animal Welfare Council - at den pågældende slagtemetode, selv under ideelle forhold, indebærer ubehag, smerte og lidelse, som dyrene kan forskånes for ved bedøvelse. De finder således, at dyreværnshensynet må veje tungere end hensynet til de trosretninger, som kun vil vide af kød fra ikke bedøvede dyr. Hverken i Norge eller Sverige er det tilladt at slagte rituelt uden bedøvelse."

Islamisk kulturcenter har accepteret, at dyret inden slagtningen ved skydning i panden med en specielt konstrueret bolt-pistol bringes i øjeblikkeligt indtrædende bevidstløs tilstand. Herefter hejses dyret op i baglemmerne, og der foretages et snit af halsen ind til halshvirvelsøjlelens muskulatur, hvorved afblødningen sker.

En del af de slagtninger, der foretages efter islamisk ritus, sker på denne måde.

Sundhedsrådet udtaler om denne slagtemåde, at man

"finder den beskrevne slagtemåde for dyreværnsmæssig forsvarlig, idet det skal tilføjes, at Veterinærdirektoratet har opstillet betingelser og vilkår for meddelelse af til-ladelse til metodens anvendelse."

Det etiske råd vedrørende Husdyr finder, at denne slagtemetode, korrekt anvendt, ikke giver anledning til etiske betænkeligheder.

Udvalget finder anledning til at påpege behovet for indgriben over for rituelle slagtninger, i det omfang disse i strid med lovgivningen foretages uden for eksportslagterierne.

Udvalget finder endvidere, at justitsministeren bør bemyndiges til at fastsætte bestemmelser om de krav, der bør stilles til den kastemaskine, der anvendes ved de rituelle slagtninger. Der bør således stilles krav om, at maskinen konstrueres således, at en mere skånsom og hensigtsmæssig behandling af dyrene opnås .

Der er i udvalget enighed om, at det fortsat bør være tilladt at slagte fjerkræ uden bedøvelse, således som det foregår i dag i overensstemmelse med bestemmelserne i bekendtgørelsen om

slagtning af husdyr.

Et flertal af udvalgets medlemmer (Bjerregaard, Christensen, Drewsen, Ginnerup-Nielsen, Lysgaard, Korup Nielsen og Rosholm) finder det vanskeligt på baggrund af de nævnte sagkyndige udtalelser at tage stilling til, om det i øvrigt fortsat bør være tilladt at foretage slagtninger uden forudgående bedøvelse. Man finder dog ikke, at der foreligger et sådant materiale, at der er grundlag for at forbyde rituelle slagtninger, der som nævnt i så mange år har været tilladt i Danmark.

Flertallet finder behov for, at der forskes yderligere i slagtemetodernes indvirkning på dyrene, således at det med større sikkerhed kan fastslås, i hvilket omfang dyrene påføres lidelse ved de forskellige slagtemetoder.

Et mindretal bestående af repræsentanterne for dyreværnsorganisationerne (Kornerup, Lakjer og Petersen) finder ikke, at det er dyreværnsmæssigt forsvarligt at opretholde en særstilling for rituelle slagtninger med hensyn til bedøvelse af slagtedyrene.

Som det fremgår af Det veterinære Sundhedsråds udtalelse, er der usikkerhed om, hvornår bevidstløshed indtræder efter halsnittet ved **schächtning** (slagtning efter jødisk ritus), og den mest udførlige tilgængelige rapport fra det engelske Farm Animal Council finder, at slagtemetoden indebærer ubehag, smerte og lidelse, som kan undgås ved bedøvelse.

Rituelle slagtninger af kvæg og får uden bedøvelse sker i meget beskedent omfang, men foregår ifølge Husdyretisk Råds udtalelse både efter jødisk og islamisk ritus. Der foregår allerede en lille eksport af schachtet kød til Norge og Sverige, hvor schächtning er forbudt. Når EF's indre marked er gennemført, må den danske eksport af kød fra dyr, der er ritualslagtet uden bedøvelse antages at stige. Blandt andet er der næppe nogen herhjemme, der har sikker viden om, hvorvidt alle islamiske trosretninger vil tillade, at deres medlemmer spiser kød af dyr, der er bedøvet ved hjælp af den foran beskrevne særlige

boltpistol (cash-knocker).

Et andet mindretal (Normann) tilslutter sig udtalelsen fra Det etiske Råd vedrørende Husdyr.

4.2.4.3. Operative indgreb o.1.

Den gældende lov indeholder kun ganske få regler om operative indgreb. Udvalget finder, at der er behov for en regulering, der rækker noget videre.

I § 9 i den gældende lov findes regler om halekupering. Efter stk. 1 må kupering af halen på heste og kvæg og af ørerne og halen på hunde kun ske, "hvis det af lægelige hensyn er påkrævet". Kuperingen må kun foretages af en dyrlæge, og dyret skal bedøves. Udvalget finder, at § 9, stk. 1, bør forblive i kraft.

Efter § 9, stk. 2, er det tilladt at foretage kupering af halen på hunde, der ikke er 8 dage gamle. I forbindelse med Danmarks undertegnelse af konventionen om beskyttelse af kæledyr har det været nødvendigt at tage forbehold over for konventionens art. 10, stk. 1, litra a, som indeholder et forbud mod halekupering. Uanset at det fra visse sider anføres, at der kan være visse problemer for jagthunde og visse andre hunde, såfremt halekupering forbydes, finder udvalget, at § 9, stk. 2, bør ophæves, således at halekupering helt forbydes.

Kupering af haler må således kun ske, hvis det konkret er påkrævet af veterinære hensyn. Den må kun foretages af en dyrlæge og skal finde sted under bedøvelse. For at undgå infektioner i forbindelse med halebid, finder udvalget dog, at afklipning af den yderste trediedel af halen på grise bør være tilladt, når grisen ikke er mere end 1 uge gammel.

Justitsministeren bør bemyndiges til at fastsætte regler om kastration af dyr.

I medfør af konventionen om beskyttelse af dyr til landbrugsformål er der vedtaget en rekommandation om svin. Danmark har i november 1987 meddelt, at **man** ikke for tiden er i stand til at

gennemføre denne rekommandation. Baggrunden herfor er blandt andet, at en gennemførelse af rekommandationen vil kræve en ændring af dyreværnsloven, idet rekommandationen blandt andet foreskriver, at svin, der er over 8 uger gamle, altid skal være bedøvet, når de kastreres, medens dyreværnslovens § 8, stk. 3, åbner mulighed for kastration af orner, der ikke er over 6 måneder gamle, uden at ornen bedøves.

Udvalget finder, at det fortsat bør være tilladt uden dyrlægemedvirken og uden bedøvelse at kastrere svin. Dog bør aldersgrænsen fastsættes til 4 uger. Det bør endvidere være tilladt at kastrere lam, der ikke er mere end 5 uger gamle, uden dyrlægemedvirken og uden bedøvelse.

Udvalget finder ikke grundlag for at fritage kastration af andre dyr fra kravet om bedøvelse og dyrlægemedvirken.

I forbindelse med fastsættelse af regler om kastration bør det nærmere undersøges, om det er forsvarligt at anvende elastrator-ringe (dvs. en stram elastisk ring, der placeres på pungen, som således efter nogen tid "visner" bort) ved kastrationen. Det bør endvidere overvejes, om det overhovedet bør være tilladt at kastrere lam.

Udvalget finder endvidere, at stk. 3 i den gældende lov kan ophæves, idet kastration i alle andre tilfælde end de ovenfor nævnte bør ske under bedøvelse. I 1950 var det mest almindeligt at bedøve dyr ved totalbedøvelse - en besværlig og ofte risikofyldt metode. Bestemmelsen kunne derfor være velbegrunnet. Der er imidlertid ikke behov for bestemmelsen i dag, hvor der er udviklet bedre midler til lokalbedøvelse. Det må bero på en sagkyndig vurdering i det enkelte tilfælde, om en lokalbedøvelse er tilstrækkelig.

Der bør efter udvalgets opfattelse fastsættes regler om, at intravenøse injektioner (indsprøjtning i blodårer) kun må foretages af dyrlæger eller af hertil uddannet personale, for eksempel laboranter eller andre uddannede teknikere.

I medfør af § 16 i den gældende lov er der udfærdiget en be-

kendtgørelse nr. 41 af 9. februar 1962 om afhorning af dyr. Udvalget finder, at denne bekendtgørelse bør ændres, således at der åbnes mulighed for anvendelse af gasbrændere, som ofte er langt mere effektive end de hidtidige el-brændere. Det bør eventuelt foreskrives, hvor lang tid operationen må tage, eller hvor lang tid smertepåvirkningen må vare. Udover brændere er frysemetoden også anvendelig, medens ætsning bør være forbudt. Der bør endvidere sondres mellem egentlig fjernelse af horn og fjernelse af hornanlæg. Udvalget har ikke taget stilling til, om el-brændere bør forbydes, idet man er opmærksom på, at der forskes i udvikling af mere effektive el-brændere.

Udvalget finder, at der er behov for regler om mærkning af dyr med henblik på at kunne følge deres adfærd. Denne mærkning, der foretages af ornitologer og andre, tager ikke altid hensyn til, at dyret kan blive påført lidelse ved mærkningen. Der findes således flere eksempler på, at fuglene hæmmes i deres livsudfoldelse ved ringmærkning. Under begrebet mærkning falder endvidere påsætning af radiosendere og lignende udstyr, i det omfang dette volder dyret ulempe eller smerte.

Udvalget finder endvidere, at der er behov for regler om fjernelse af kløer og andre legemsdele og om beskæring af næb og kløer og hjørnetænder samt ørekupering.

Et særligt problem udgør fjernelse af hjørnetænder på udvoksede orner. Det sker i dag ofte ved, at tanden klippes af, hvilket kan være meget smertefuldt, især hvis den resterende del af tanden flækker. Tandene bør i stedet saves af. Fjernelse af mælketænder på smågrise bør endvidere kun ske med et skarpt og rent instrument, og kun den spidse del bør fjernes.

Udvalget finder, at der er behov for særlige regler om klovbeskæring.

Rensning og beskæring af klove er især for kreaturer et nødvendigt element i dyrets pleje. Til beskæringen har i mange år været anvendt specielle sakse, knive og klinger, men i de senere år er dertil kommet motordrevne fræsere, som meget hurtigt og effektivt fjerner overflødig horn. Risikoen for, at klovenes

bløddele læderes, er tilsvarende større.

Rensning og let beskæring af klove foretages i nogle tilfælde af landmændene selv, men mest almindeligt udføres beskæringen af professionelle klovbeskærere.

Det er udvalgets opfattelse, at motordrevne fræsere ikke bør kunne anvendes hverken af professionelle eller andre, medmindre den, der anvender fræseren, er uddannet i anvendelsen. Landmænd, der ønsker at anvende motordrevne fræsere ved beskæring af klove på egne dyr, bør således også have den fornødne uddannelse.

4.2.5. Fremvisning og salg af dyr.

4.2.5.1. Børnedyrskuer.

Udvalget har drøftet de børnedyrskuer o.l. arrangementer, som afholdes rundt omkring i zoologiske haver og dyreparker, hvor dyr fremvises, og børnene får mulighed for at tage dyrene ud af burene. Disse arrangementer vil være omfattet af "fremvisning" i § 17, stk. 1, i udvalgets forslag, og vil derfor ikke være tilladt, hvis dyrene påføres væsentlig ulempe, hvilket ofte vil være tilfældet.

Det samme gør sig gældende på dyrskuer, hvor børnene selv medbringer deres kæledyr. Her er problemerne dog ikke så store, idet børnene i højere grad vil have forståelse for, hvordan dyrene skal behandles.

Ved dyrskuer vil der normalt være tilsyn med aktiviteterne. Et større problem udgør de mange byggelegepladser, hvor børnene holder dyr, og hvor der ikke er noget tilsyn med børnene og heller ikke konstant opsyn med dyrene, hvorfor der findes flere eksempler på, at personer er brudt ind og har mishandlet dyrene. Udvalget finder, at dyrehold på legepladser ikke bør være tilladt, idet der ikke er det fornødne kvalificerede tilsyn. Der henvises til § 3, stk. 3, i lovforslaget og bemærkningerne hertil.

4.2.5.2. Zoologiske haver.

De gældende bestemmelser om den dyreværnsmæssige side af zoologiske haver findes i § 6, stk. 3, i dyreværnsloven.

I medfør af denne bestemmelse er der udfærdiget en bekendtgørelse nr. 361 af 23. august 1967 om indretning m.v. af zoologiske haver, dyreparker og lignende. Der er endvidere i medfør af § 6 i 1916-loven udfærdiget en bekendtgørelse om kontrol med rovdyr og visse større dyr.

I medfør af bekendtgørelsen fra 1967 er der til politiet udsendt cirkulæreskrivelse nr. 176 af 29. august 1967 om tilsynet med zoologiske haver, dyreparker og lignende og cirkulæreskrivelse nr. 228 af 5. december 1975 om zoologiske haver m.v.

Udvalget finder, at der er behov for, at disse forskrifter gennemgås med henblik på en justering af regelsættet på området. Det bør således sikres, at dyrenes fysiologiske og adfærdsmæssige behov tilgodeses i videst mulige omfang.

Der er generelt behov for større kontrol med oprettelse og drift af zoologiske haver, dyreparker o.l. Efter de gældende regler er det politiet, der står for godkendelsen. Politiet bør i forbindelse med godkendelsen have lejlighed til at indhente udtalelser fra en dyrlæge, en zoolog eller en etolog, som har særligt kendskab til zoologiske haver.

Under Kulturministeriet er der et tilsynsråd, der fører tilsyn med Københavns Zoologiske Have, Ålborg Zoologiske Have, Odense Zoologiske Have og Dyreparken i Givskud, idet disse 4 institutioner er godkendt til at modtage støtte til virksomheden. Dette tilsyn har dog ikke til opgave i første række at varetage dyreværnsmæssige hensyn. Det dyreværnsmæssige tilsyn med zoologiske haver ligger i dag hos politiet, og her bør det efter udvalgets opfattelse blive. Udvalget finder dog, at der kan være behov for, at et organ, der har den fornødne ekspertise og sagskundskab, medvirker ved dette tilsyn.

Udvalget finder, at det i forbindelse med gennemgangen af for-

skrifterne bør overvejes, om der skal indføres et forbud mod publikums fodring af dyrene. Det bør endvidere overvejes, om der skal stilles krav om, at der til virksomheden er knyttet personale med erfaring og kendskab til vilde dyrs fodring og pleje.

De zoologiske haver i København, Ålborg og Odense samt Givskud Zoo har foreslået udvalget, at den autoriserede dyrlæges tilknytning til virksomheden (§ 6, stk. 4, i den tidligere nævnte bekendtgørelse om indretning m.v. af zoologiske haver) udvides til, at der skal føres protokol over de månedlige tilsyn, og at protokollen skal tilføres de bemærkninger, som besøget har givet anledning til, herunder konstaterede mangler og fejl samt anvisninger på, hvorledes disse kan afhjælpes. Foreligger der grove overtrædelser, eller efterkommes de givne anvisninger ikke, skal dette indberettes til politimesteren.

Det er endvidere foreslået, at dyrlægen bør føre journal eller kartotek over syge og tilskadekomne dyrs behandlinger. I visse tilfælde bør dyrlægen foretage obduktion og tilføje journalen/kartoteket obduktionserklæringen. Protokol og journal/kartotek skal til enhver tid være tilgængelig for politiet, kredsdyrlægen og tilsynsmyndigheden.

Virksomheden bør i øvrigt selv forestå en fuldstændig registrering af tilgang, afgang, fødsler og dødsfald inden for dyrebestanden, og der bør i samarbejde med dyrlægen foretages en individuel mærkning af hvert individ i dyrebestanden, hvor det er praktisk muligt. Også dette kartotek bør til enhver tid være tilgængeligt for myndighederne.

Udvalget finder, at disse forslag bør overvejes i forbindelse med en gennemgang af forskrifterne på området.

Med hensyn til uddannelse af dyrepassere er der over for udvalget stillet forslag om en standardisering, således at alle dyrepassere har en speciel uddannelse eller på anden måde er godkendt til at passe dyr. Det er anført, at en sådan uddannelse findes i Schweiz, medens man i Danmark ikke stiller kvalifikationskrav til dyrepassere.

4.2.5.3. Handel med dyr

Udvalget finder, at der er behov for en autorisationsordning for dyrehandlere. Dyrehandlere bør uddannes i den rette pasning og pleje af de forskellige dyrearter, herunder lære om fodring. Der er endvidere behov for undervisning i burstørrelser m.v. Endelig skal dyrehandlere være i stand til at vejlede kunderne om samme emner.

Udvalget finder dog, at der er flere problemer, der skal overvejes i denne forbindelse blandt andet kravene til en eventuel uddannelse, mulige uddannelsessteder og eventuelle overgangsbestemmelser.

Udvalget er opmærksom på, at lige så afgørende som en autorisationsordning er det, at personen har den fornødne viden og moral.

Udvalget finder endvidere, at der bør fastsættes regler for den formidling, der i vidt omfang foregår uden for fast forretningssted, herunder blandt andet på forskellige markeder. § 17, stk. 1, i den nuværende lov, hvorefter det er forbudt uden politiets tilladelse at drive handel med dyr fra butik eller andet fast forretningssted, bør ændres, således at dens anvendelsesområde ikke begrænses til handel fra butik og forretningssted. Bestemmelsen bør endvidere ændres således, at den ikke kun vedrører handel, men også opdræt af dyr. Herved vil § 7 i hundeloven kunne ophæves. Efter denne bestemmelse er det forbudt uden politiets tilladelse at drive erhvervsmæssig handel med eller erhvervsmæssig opdræt af hunde.

Udvalget finder tillige, at der er en del problemer omkring import af dyr. I mange tilfælde sker forsendelsen på en aldeles uforsvarlig måde. Det synes, som om der nærmest regnes med et vist svind i forbindelse med forsendelsen.

Der er ikke mulighed for at straffe importøren for at modtage en pakke, der ikke er forsvarlig. Importøren kan kun straffes i den situation, hvor han har medvirket til den uforsvarlige for-

sendeise eller har modtaget en sådan uforsvarlig pakke uden straks at foretage sig noget for at sikre, at dyrene behandles forsvarligt. Forholdet er da omfattet af § 1. I øvrigt bør politiets standardtilladelse til dyrehandlere ikke omfatte import.

Skov- og Naturstyrelsen har i en skrivelse til udvalget anført, at styrelsen varetager en række dyreværnsmæssige hensyn i forbindelse med administration af regelsættene omkring udryddelsestruede dyr og planter samt naturfredningsloven.

Skov- og Naturstyrelsen har i den forbindelse oplyst, at styrelsen som led i en kontrol med overholdelsen af reglerne om indførsel af udryddelsestruede dyr jævnlige - oftest i samarbejde med politiet - foretager eftersyn hos dyrehandlere og zoologiske haver.

Styrelsen oplyser endvidere, at man har under overvejelse i forbindelse med en ændring af naturfredningsloven at søge tilvejebragt en hjemmel for miljøministeren til at fastsætte en autorisationsordning for de dyrehandlere, der omsætter dyr omfattet af styrelsens regelsæt. Man henviser til, at behovet for en sådan ordning aktualiseres, når det indre marked etableres i 1992. Til afløsning af den eksisterende grænsekontrol vil det blive nødvendigt med en intensiveret kontrol ved eftersyn hos dyrehandlere.

Man overvejer i samme forbindelse at fastsætte regler om, at import og eksport af dyr omfattet af bestemmelserne kun kan foretages af de således autoriserede dyrehandlere.

Udvalget finder på den baggrund, at udarbejdelse af administrative forskrifter på området bør ske i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen, således at regelfastsættelsen kan blive koordineret.

Den europæiske Konvention om beskyttelse af kæledyr indeholder i art. 6 et forbud mod salg af kæledyr til børn under 16 år. Danmark har i forbindelse med undertegnelsen af konventionen måttet tage forbehold over for blandt andet denne bestemmelse.

Der henvises herom til kapitel 2.2.

En ny dyreværnslov bør efter udvalgets opfattelse indeholde en bestemmelse, der sikrer, at Danmark kan ratificere konventionen uden forbehold for denne bestemmelse.

Et flertal af udvalgets medlemmer finder, at aldersgrænsen bør fastsættes til 18 år i stedet for 16 år. Der lægges herved vægt på, at myndighedsalderen er 18 år.

Et mindretal (Christensen, Ginnerup-Nielsen, Normann og Rosholm) finder, at en aldersgrænse på 18 år er for vidtgående, og at en regel, der ikke går videre end konventionen om beskyttelse af kæledyr, formentlig vil være tilstrækkelig af hensyn til dyrene.

4.2.6. Tilsyn.

Udvalget har drøftet muligheden for at forenkle reglerne om tilsyn i §§ 13-15 i den gældende lov. Man har herunder overvejet muligheden for at sikre, at der kan ske en hurtig indgriben i de tilfælde, hvor der foreligger mistanke om overtrædelse af loven. Se afsnit 4.2.6.1.

I afsnit 4.2.6.2. er der nærmere redegjort for udvalgets overvejelser omkring muligheden for at etablere et pligtigt dyrlægetilsyn for alle dyrehold.

4.2.6.1. Tilsyn med lovens overholdelse.

Reglerne om tilsyn med lovens overholdelse findes i §§ 13-15 i den gældende lov.

§ 13 giver politiet mulighed for at give en dyreejer påbud om at fodre sine dyr på forsvarlig måde. Politiet kan endvidere forbyde en dyreejer at gøre brug af dyrene i en periode af indtil 2 måneder, hvis dyrenes ernærings- eller helbredstilstand gør det påkrævet. Påbuddene kan gennemtvinges ved bøder, hvis størrelse fastsættes af politiet.

§ 13 indeholder endvidere en række bestemmelser, der nærmere regulerer fremgangsmåden, hvis dyreejeren ikke er enig i, at der er behov for indgreb.

§ 14 omhandler tilfælde, hvor der trods et påbud efter § 13 fortsat finder underernæring sted, eller hvor der finder mishandling sted. Bestemmelsen giver politiet hjemmel til at fjerne dyret og enten anbringe det for ejerens regning eller, såfremt det skønnes påkrævet, at lade det aflive.

§ 15 foreskriver, hvorledes der skal forholdes i tilfælde, hvor dyr er uheldeligt syge, og hvor det vil medføre unødigt lidelse af lade dyret leve.

Aflivningsreglerne i § 15 administreres af politiet. En dyrlæge skal således henvende sig til politiet, såfremt dyrets ejer ikke er enig i, at dyret bør aflives.

Formuleringen af § 15 og tildels også § 13 er udtryk for, at man har ønsket at tage meget vidtgående hensyn til alle implicerede parter. Der er først og fremmest taget hensyn til dyrets ejer, for hvem det i 1916 og 1950 var en væsentlig økonomisk belastning at skulle af med et dyr. Der er endvidere taget hensyn til forsikringselskaberne, der eventuelt har forsikret et dyr, og som i tilfælde af aflivning må betale erstatning. Endelig har man med reglerne om flere dyrlægers medvirken søgt at skabe fuld sikkerhed for det påtænkte indgreb.

Den meget omstændelige procedure medfører blandt andet, at en dyreejer i tilfælde af f.eks. et fodringspåbud har mulighed for til skade for dyret at forhale et påkrævet indgreb i ganske lang tid.

Udvalget finder, at der er behov for forenklede regler, som sikrer, at der hurtigt og effektivt kan foretages indgreb, uden at væsentlige retssikkerhedshensyn tilsidesættes. Udvalget finder på den baggrund, at det er tilstrækkeligt med én **dyrlæge** erklæring ved ethvert påbud. Der er ikke behov for en særlig administrativ klageadgang vedrørende dyrlægers erklæring til en kredsdyrlæge eller til en offentlig myndighed i øvrigt.

Det kan være et problem, såfremt det er dyreejerens egen dyrlæge, der skal udstede erklæringen, idet det vil kunne ødelægge tillidsforholdet mellem dyrets ejer og en dyrlæge. Udvalget finder det dog ligeledes uheldigt med en liste over dyrlæger, idet dette vil kunne opfattes som en særlig "blåstempling" af visse dyrlæger. Et forslag om en ordning med beskikkede dyrlæger (samme ordning som for forsvarsadvokater) har ikke kunnet vinde flertal. Der er overvejende stemning for, at den nuværende ordning opretholdes. Politiet kontakter således den dyrlæge, som det efter omstændighederne findes mest hensigtsmæssigt at overlade vurderingen af det foreliggende tilfælde.

Der kan endvidere være behov for at give påbud om andet og mere end fodring eller brug af dyret. Det foreslås derfor, at bestemmelsen ændres, således at der åbnes mulighed for at give påbud om dyrets forsvarlige behandling. Det vil således være muligt at give påbud i enhver situation, hvor dyr behandles uforsvarligt.

Udvalget finder, at den praktiske betydning af bestemmelserne om forelæggelse for forsikringsselskaber er beskeden, idet de fleste landmænd ikke holder deres dyr livsforsikret. Der er således kun behov for interventionsretten for så vidt angår ride- og køreheste samt i et fåtal af tilfælde, hvor produktionsdyr holdes forsikret. På den baggrund synes det ubetænkeligt at udelade bestemmelserne om forsikringsselskabernes interventionsret.

Udvalget finder, at der er behov for en bestemmelse, der sikrer, at politiet kan få adgang til et dyrehold uden først at skulle indhente en retskendelse.

I langt de fleste tilfælde giver en dyreejer politiet adgang til sine dyr, såfremt politiet begærer dette. I nogle tilfælde er det imidlertid ikke muligt at få ejerens tilladelse, enten fordi han ikke er til stede, eller fordi han ikke ønsker at samarbejde. Indhentelse af en retskendelse vil da kunne forsinke den påkrævede indgriben unødigt og dermed påføre dyrene en lidelse, som burde være undgået.

Retsplejeloven indeholder i kapitel 73 regler om ransagning. I en række særlove er der imidlertid hjemmel til, at den kompetente myndighed kan få adgang til at foretage ransagning uden retskendelse, og uden at betingelserne i kapitel 73 i retsplejeloven er opfyldt. En sådan hjemmel findes således inden for områderne miljøbeskyttelse og forureningsbekæmpelse.

Under hensyn til det formål, som skal sikres, og til at en sådan bestemmelse ikke har væsentlig indgribende betydning over for dem, der holder dyr, finder udvalget det ubetænkeligt at indsætte en bestemmelse i loven, hvorefter politiet uden retskendelse kan få adgang til dyrehold, når det findes påkrævet af hensyn til beskyttelse af dyrene.

4.2.6.2. Regelmæssige tilsyn med dyrehold.

Udvalget har drøftet muligheden for at indføre et pligtigt dyrlægetilsyn for alle dyrehold. Et sådant tilsyn skulle have til formål dels at forebygge mod uforsvarlig behandling af dyrene igennem et velfærdsprogram, dels at medvirke til, at en sådan behandling af dyr konstateres på et tidligt tidspunkt.

Et flertal i udvalget (Bjerregaard, Christensen, Drewsen, Ginnerup-Nielsen, Korup Nielsen, Lysgaard, Normann og Rosholm) finder ikke grundlag for at stille krav om regelmæssige dyrlægetilsyn med dyrehold, idet et krav om et vist antal dyrlægebesege vil være en økonomisk belastning og medføre, at de små dyrehold vil få uforholdsmæssige udgifter. Man finder endvidere ikke, at sådanne besøg vil få nogen særlig betydning i den situation, hvor en dyreejer på grund af personlige og økonomiske problemer misrøgter sine dyr. Det vil være et tilfælde, hvis dyrlægen kommer på rutinebesøg, netop hvor dette sker.

Et mindretal (Kornerup, Lakjer, og Petersen) finder dog, at der bør indføres pligt for den, der erhvervsmæssigt holder dyr, til mindst én gang årligt at lade dyreholdet tilse af en dyrlæge, fordi besøget vil kunne afsløre en uforsvarlig standard af mere varig karakter.

I de tilfælde hvor et dyrehold beror på en særlig tilladelse, finder udvalget, at det kan fastsættes som et vilkår for tilladelsen, at der gives mulighed for kontrolbesøg. Dette gælder således blandt andet dyrehandler og hold af høner i æglægningsbure.

4.2.7. Dyreværnsråd.

I udvalgets kommissorium indgår som tidligere nævnt en skrivelse af 14. august 1987 fra Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark til justitsministeren. I denne skrivelse giver foreningen udtryk for, at der i dyreværnsloven savnes et

"sagkyndigt organ, hvis udtalelser kunne give det faglige fundament for ministerens udnyttelse af lovens bemyndigelsesregler. Det veterinære Sundhedsråd fylder delvis dette hul, men dels er det ikke en del af dyreværnslovens system, dels gør dets sammensætning og arbejds måde det bedst egnede til behandling af enkeltsager på husdyrområdet."

Foreningen henviser endvidere til, at Arbejdsgruppen vedrørende intensive produktionsformer inden for landbruget (Willeberg-udvalget) på daværende tidspunkt behandlede et forslag fra dyreværnsorganisationerne om oprettelse af et husdyrvelfærdsråd til støtte for ministeren i udøvelsen af dyreværnslovens bemyndigelser på husdyrområdet. Foreningen finder, at der er behov for et tilsvarende organ, som i andre dyreværns sager kan yde bistand ved fastsættelse af generelle regler.

På side 13 i Willeberg-udvalgets betænkning anføres det, at

"Arbejdsgruppen har drøftet et forslag fra dyreværnsorganisationerne om nedsættelsen af et råd for husdyrvelfærd. Rådet skal have **til** opgave løbende at følge udviklingen i husdyrbruget i forhold til spørgsmål om dyrebeskyttelse og dyrevelfærd vedrørende erhvervsmæssig husdyrproduktion.

Arbejdsgruppen er enig i sigtet med forslaget, men finder, at der bør ske en nærmere afklaring af mulighederne for at koordinere rådets påtænkte arbejdsopgaver med de eksisterende organer, f.eks. Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr."

På s. 141 i Willeberg-udvalgets betænkning anføres det endvidere, at det er arbejdsgruppens opfattelse, at det pågældende råd skal sammensættes på en sådan måde, at udviklingen inden for det moderne husdyrbrug løbende kan underkastes en sagkyndig vurdering.

Willeberg-udvalget anfører endvidere på s. 141, at

"Hvis der etableres et sådant organ, vil der ikke længere være behov for at fastholde kravet om, at Det veterinære Sundhedsråd i principielle dyreværnsager skal indhente udtalelse fra to sagkyndige udpeget af landbrugsministeren efter indstilling fra dyreværnsforeningerne. Det foreslås derfor, at denne ordning i givet fald ophæves."

Willeberg-udvalget har kun taget stilling til behovet på husdyrområdet. Der er imidlertid det samme behov på det øvrige dyreværnsområde, således som det også anføres af Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark.

Udvalget har på den baggrund drøftet behovet for et sådant organ. I forbindelse hermed er det blevet drøftet, om behovet kan anses for opfyldt i og med de to eksisterende organer, nemlig Det veterinære Sundhedsråd og Det etiske Råd vedrørende husdyr.

Udvalgets lovudkast lægger op til en vis regulering af dyreværnsområdet ved administrative forskrifter. Det er på den baggrund i forbindelse med udvalgets arbejde blevet anført, at der i højere grad end tidligere er behov for et sagkyndigt organ, der kan rådgive justitsministeren i forbindelse med udfærdigelse af forskrifter på dyreværnsområdet.

Justitsministeriet har givet udtryk for, at der er behov for et forum, som kan afgive sagkyndige udtalelser inden for det berørte område, men også et forum, som repræsenterer de forskellige holdninger til de spørgsmål, der behandles, og som kan vejlede om konsekvenserne af en regulering inden for et givent område.

Justitsministeriet finder endvidere, at der er behov for et organ, der kan rådgive i mere konkrete sager i forbindelse med ministeriets administration af loven.

Endelig er der behov for et organ, som kan tage initiativ til, at der forskes i og stilles forslag om reguleringer inden for dyreværnsområdet.

Disse behov peger i retning af et forholdsvis lille organ, som

har mulighed for at træde sammen med rimelig kort varsel, og som har repræsentanter fra landbruget, dyreværnsorganisationerne samt nogle mere uvildige sagkyndige medlemmer.

Et flertal (Christensen, Kornerup, Lakjer, Korup Nielsen, Petersen og Rosholm) finder, at der er behov for et sådant organ. De henviser til, at behovet ikke er opfyldt med de eksisterende organer.

Det etiske Råd vedrørende husdyr er efter sit kommissorium begrænset til at foretage specifikke etiske vurderinger inden for husdyrområdet. Dyreværnsområdet vil imidlertid være noget bredere, idet det vil omfatte alle dyr og vedrøre dyreværn og dyrevelfærd, som rent sprogligt rækker videre end en etisk vurdering. Et organ under justitsministeren vil således få et noget videre kommissorium end Det etiske Råd vedrørende husdyr. Hertil kommer, at det ville være principielt uheldigt at lade Det etiske Råd vedrørende husdyr være det centrale organ for dyreværn, herunder dyrevelfærd. Rådet er nedsat under landbrugsministeren, og det er landbrugsministeren, der bestemmer rådets sammensætning og hvilke andre arbejdsforhold, herunder bevillinger, rådet skal have.

Dyreværn henhører imidlertid under justitsministeren, der således har det retlige og politiske ansvar for dette område. Det bør derfor være justitsministeren, der bestemmer sammensætningen af det råd, der skal rådgive ministeren i dyreværnsspørgsmål, og som under sædvanligt politisk og retligt ansvar bestemmer, hvilke midler m.v. der stilles til rådets disposition.

Det veterinære Sundhedsråd er et veterinært sagkyndigt organ, som efter anmodning afgiver udtalelser om veterinære spørgsmål. Rådet er således ikke sammensat med særligt henblik på at behandle dyreværnsspørgsmål. Rådet har endvidere ikke mulighed for af egen drift at anbefale reguleringer i dyreværnsloven eller fastsættelse af administrative forskrifter.

Flertallet finder derfor, at der er behov for et organ, der kan yde Justitsministeriet den fornødne faglige bistand.

Rådet skal på den ene side repræsentere de vigtigste interesser inden for området, dvs. dyreværns- og landbrugsorganisationerne, og på den anden side repræsentere sagkundskaben. Samtidig bør antallet af medlemmer i Rådet - af hensyn til effektiviteten - være begrænset.

Udvalget har drøftet en mulig sammensætning af et dyreværnsråd. Som det fremgår af nedenstående mindretalsudtalelser, kan flere af udvalgets medlemmer dog ikke tilslutte sig etableringen af et sådant råd og har heller ikke ønsket at tilkendegive nogen holdning til sammensætningen af et eventuelt råd.

Christensen, Kornerup, Lakjer, Petersen og Rosholm finder, at rådet i overensstemmelse med det ovenfor anførte om rådets opgaver bør sammensættes således, at det sikres, at rådet kan træde sammen med rimelig kort varsel. Det skal yderligere sikres, at rådet er i besiddelse af en vis ekspertise, således at det er i stand til at tage stilling til de mange spørgsmål, der kan opstå på området. De finder det dog også af betydning, at der i rådet er repræsentanter for landbrug og dyreværnsorganisationer.

Disse medlemmer finder derfor, at rådet højst bør bestå af 6 medlemmer og en formand. De 6 medlemmer, der udpeges af justitsministeren, bør alle være personer' med indsigt i de faglige discipliner, som har særlig betydning for udvalgets arbejde. De 4 medlemmer bør udpeges efter indhentet udtalelse fra landbrug og dyreværnsorganisationer med 2 fra hver.

Korup Nielsen finder, at de seks særligt sagkyndige i dyreværnsrådet bør udpeges med vægten lagt på det enkelte medlems sagkundskab inden for de faglige discipliner af betydning for dyreværnsområdet; husdyrbrug, dyresygdomme, dyreadfærd og dyrefysiologi, mens repræsentationen af interesseorganisationer og foreninger skal være noget sekundært ved udpegningen af rådets medlemmer. Mindretallet foreslår derfor, at rådets seks særligt sagkyndige udpeges af justitsministeren, således at et medlem udpeges efter indstilling fra dyreværnsorganisationerne, og et medlem udpeges efter indstilling fra landbrugsorganisationerne. De sidste fire medlemmer udpeges efter en af justitsministeren

skønsmæssigt foretaget vurdering af, hvilke fagområder der mangler at blive dækket. Forslag til medlemmer kan indhentes fra de relevante foreninger og organisationer.

Da rådet skal vejlede justitsministeren på hele dyreværnsområdet og i mange forskelligartede spørgsmål, er det væsentligt, at rådet sammensættes således, at dets medlemmer er personer med indsigt i faglige discipliner som dyresygdomme, dyreadfærd, dyrefysiologi og husdyrbrug (omfattende produktionsdyrene inden for traditionelt og intensivt husdyrbrug samt nicheproduktioner). De faglige discipliner skal således være dækkende for såvel dyr, der holdes til landbrugsformål, som dyr der holdes som kæledyr, sportsdyr eller til dressur.

Et mindretal (Bjerregaard, Drewsen og Lysgaard) er af den opfattelse, at de allerede eksisterende 2 organer, Det veterinære Sundhedsråd og det af regeringen i 1986 nedsatte Ethiske Råd vedrørende Husdyr, vil kunne varetage de opgaver, der tænkes henlagt til Dyreværnsrådet under Justitsministeriet. Det fremgår af Det veterinære Sundhedsråds udtalelse til udvalget, at Sundhedsrådet gennem en lang årrække har bistået ved afgørelse af konkrete sager samt afgivet udtalelser i principielle spørgsmål, herunder spørgsmål vedrørende ændring af bestemmelser i den gældende dyreværnslov.

Mindretallet er åbne overfor en konstruktiv drøftelse for så vidt angår sammensætning og placering af Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr, hvis der fremsættes ønsker i så henseende. Man er af den opfattelse, at det ikke vil være muligt at sammensætte et snævert råd som foreslået og så samtidig have sikkerhed for, at der vil være den nødvendige sagkundskab til at udtale sig om forhold inden for de forskellige produktionsgrene.

Mindretallet er åbne overfor, at der i Justitsministeriet ansættes en sagkyndig til at bistå ministeriet med at løse opgaver vedrørende spørgsmål, der henhører under dyreværnsloven.

Mindretallet kan således ikke tiltræde, at der i loven fastsættes bestemmelser om etablering af et dyreværnsråd.

Et andet mindretal (Normann) finder ikke behov for et nyt organ, idet Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr sammen med Det veterinære Sundhedsråd efter dette mindretals opfattelse kan varetage de funktioner, som et sådant organ ifølge Willeberg-udvalget skal have. Man finder det endvidere væsentligt, at det ikke bliver sagkyndige, men befolkningen der afgør, hvor de etiske grænser skal drages. Man finder derfor den foreslåede sammensætning alt for snæver og henviser til sammensætningen af Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr. Man finder, at Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr vil være det ideelle forum, såfremt kommissoriet for dette tilpasses. Det er dog ikke afgørende for dette mindretal, om Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr skal høre under Landbrugsministeriet eller Justitsministeriet, eller om navnet ændres, så det angiver, at rådet tager sig af alle dyrs velfærd. Mindretallet peger herunder på, at det er meget problematisk, hvis der er to organer nedsat til at tage sig af de samme områder.

Et tredje mindretal (Ginnerup-Nielsen) har indledningsvis peget på, at der allerede eksisterer to organer, Det veterinære Sundhedsråd og det af regeringen i 1986 nedsatte Ethiske Råd vedrørende Husdyr, som med visse justeringer vil kunne udføre de opgaver, der nu tænkes henlagt til et tredje organ. Det veterinære Sundhedsråd har således gennem en meget lang årrække ydet faglig rådgivning til både domstole og administration i forbindelse med sager om overtrædelse af dyreværnsloven. Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr har som sin primære opgave at følge udviklingen og foreslå konkrete initiativer på husdyrvelfærdsområdet. Mindretallet finder, at det næppe vil gavne dyrevelfærdssagen, at der etableres endnu et statsligt organ, der vil skulle behandle spørgsmål om dyreværn og dyrevelfærd. I den forbindelse bemærkes, at de tre organers kompetenceområde vil være delvis sammenfaldende, men at det til trods herfor ikke under udvalgsarbejdet er afklaret, hvorledes den indbyrdes afgrænsning og koordinering af organernes arbejde skal finde sted.

Mindretallet har endvidere peget på, at den i § 4 forudsatte omfattende udvidelse af området for Justitsministeriets regulering, som nu også vil omfatte bl.a. staldindretning og staldin-

ventar på landbrugsbedrifter, forudsætter tilstedeværelse af en betydelig sagkundskab i ministeriet. Tanken med det foreslåede dyreværnsråd er bl.a., at det løbende skal bibringe Justitsministeriet en sådan sagkundskab.

Dyreværnsrådet tænkes sammensat af en formand, som er jurist, af 2 dyreværnskyndige udpeget af justitsministeren og 4 medlemmer udpeget efter indstilling fra interesseorganisationer.

Et flertal af rådets medlemmer er således udpeget ikke i deres egenskab af sagkyndige, men som repræsentanter for interesseorganisationer.

Mindretallet finder den foreslåede sammensætning uheldig, fordi den ikke sikrer, at der bliver tale om et organ, der repræsenterer den fornødne sagkundskab. De offentlige forskningsinstitutioner, som har den største sagkundskab med hensyn til husdyravl og udvikling af produktions- og staldsystemer, Statens Husdyrbrugsforsøg og Statens Jordbrugstekniske Forsøg, Bygholm, er således ikke repræsenteret i rådet.

Mindretallet finder det endvidere uheldigt, at der ikke foreligger nogen nærmere afklaring af forholdet til de to statslige organer, Det veterinære Sundhedsråd og Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr, der allerede beskæftiger sig med dyreværnsspørgsmål.

Når henses til, at dyreværnslovens bemyndigelser også fremover i væsentlig grad vil omfatte reguleringer af områder af veterinær karakter, finder mindretallet det endelig uhensigtsmæssigt, at der ikke forudsættes at være en af organisationsinteresser uafhængig sagkyndig i praktisk veterinærkundskab blandt medlemmerne af dyreværnsrådet.

4.2.8. Straffebestemmelserne.

Den gældende lov indeholder i §§ 18-20 bestemmelser om straf for overtrædelse af lovgivningen. § 18 indeholder en straffesamme på fængsel i indtil 1 år for dyremishandling. I gentagelsestilfælde er straffen fængsel i indtil 2 år. § 19 indeholder bestemmelser om frakendelse af retten til at beskæftige sig med

dyr. § 20 indeholder bestemmelser om straf af personer, der har tilsyn med børn under 18 år, der overtræder loven.

Udvalget finder ikke grundlag for at foretage væsentlige ændringer i straffebestemmelserne bortset fra ændringer af teknisk karakter. § 18 indeholder en strafferamme, der er temmelig høj, henset til at der er tale om en særlov.

Efter § 19 kan en person frakendes retten til at beskæftige sig med dyr i tilfælde af dyremishandling eller i tilfælde af gentaget dyrplageri. Udover bestemmelsens specialpræventive værdi indebærer den en betydelig beskyttelse af dyrene.

Udvalget finder, at adgangen til at frakende en person retten til at beskæftige sig med dyr for en periode, bør anvendes i videre omfang end hidtil. I de tilfælde, hvor der er tale om en landmand, der er kørt psykisk ned og ikke magter at tage sig af sine dyr, vil det således i nogle tilfælde være mere hensigtsmæssigt at frakende den pågældende retten til at beskæftige sig med dyr, indtil han igen er i stand til dette, fremfor at idømme ham en bøde- eller frihedsstraf.

Adgangen til at frakende en person retten til at beskæftige sig med dyr bør endvidere udvides. Domstolene bør kunne frakende en person retten til at beskæftige sig med dyr ved grovere uforsvarlig behandling af dyr, uden at der foreligger mishandling eller gentagen dyrplageri.

Med hensyn til sanktionspraksis i øvrigt finder udvalget, at der stort set er lagt et rimeligt skel i sondringen mellem bøde- og frihedsstraf.

Udvalget finder imidlertid, at de bøder, der idømmes, er for lave, når der ikke kan fremlægges dokumentation for en økonomisk vinding. Bøderne fastsættes typisk til 500 - 1.000 kr., hvilket efter udvalgets opfattelse er for lavt. Er der erhvervsmæssige interesser indblandet, fastsættes bøden under hensyntagen til den økonomiske fordel, der har været ved at overtræde loven. Udvalget finder disse bøder passende.

Et mindretal (Lysgaard, Drewsen og Bjerregaard) er betænkelig ved de store bøder i sager vedrørende æglægningsbure, hvor der alene er tale om overtrædelse af de danske love, men hvor EF-reglerne har været overholdt. Mindretallet finder endvidere, at tilladelsen til at holde burhøns alene bør kunne fratages en person ved en domstolsafgørelse, og ikke ved en administrativ beslutning truffet i Veterinærdirektoratet, således som der er hjemmel til i dag.

4.2.9. Transport af dyr.

I medfør af § 16, stk. 1, i den gældende dyreværnslov er der udstedt 2 bekendtgørelser om transport af dyr.

Det drejer sig om bekendtgørelse nr. 208 af 16. juni 1964 om transport af dyr med senere ændringer og bekendtgørelse nr. 439 af 10. august 1982 om international transport af dyr.

Danmark har den 24. juni 1969 ratificeret Den europæiske konvention af 13. december 1968 om international transport af dyr.

EF har tiltrådt denne konvention og har i den forbindelse udstedt 2 direktiver om beskyttelse af dyr under international transport (EF-direktiv nr. 77/489 og 81/389) til gennemførelse af konventionens bestemmelser i EF. Til opfyldelse af disse direktiver har Justitsministeriet udstedt ovennævnte bekendtgørelse nr. 439 af 10. august 1982 om international transport af dyr.

Udvalget finder, at der er behov for at justere reglerne om transport af dyr på visse områder.

I moderne produktion af slagte kreaturer holdes dyrene ofte i bokse eller anden form for løsdrift under hele opvæksten. Når de når slagtevægten, er de så store, at de efter gældende regler skal være bundet under transporten til marked eller slagteri. Da de imidlertid aldrig har været bundne, reagerer de ofte så voldsomt på opbindingen, at risikoen for, at dyrene skader sig selv eller andre dyr, er overhængende.

Udvalget er dog bekendt med, at Justitsministeriet arbejder på en ændring af bekendtgørelsen om transport af dyr, således at dette problem skulle blive løst.

Transport af højdrægtige dyr er uheldig og bør undgås, dels på grund af risikoen for, at dyret bliver fysisk belastet under transporten, men især fordi et dyr, der flyttes til et andet miljø senere end ca. 3 uger før fødslen, ikke har mulighed for at udvikle antistoffer i tilstrækkelig mængde til at beskytte dyret mod det nye miljøes mikrober. Dyr er særligt modtagelige for infektion i dagene omkring fødslen.

Det bør overvejes at indskrænke mulighederne for transport af spæde dyr - især kalve i den første uges tid efter fødslen, idet kalve bedst sikres råmælk, hvis de ikke flyttes fra oprindelsesbesætningen straks efter fødslen (antistofbeskyttelse). Ca. 15 % af nyfødte kalve dør i løbet af de første leveuger - heraf en væsentlig del på grund af flytning i utide.

§ 7, 2. pkt., i den gældende lov om transport af tilskadekomne dyr bør endvidere medtages i en bekendtgørelse om transport af dyr.

Teksten i § 1,2. pkt., bør dog ændres, så det klart fremgår, at reglerne også omfatter svin over en vis størrelse. Det bør endvidere i bemærkningerne til loven tydeliggøres, at kravet om, at dyret aflives inden transporten, også omfatter andre smertevoldende tilstande end benbrud.

KAPITEL 5.

UDVALGETS LOVFORSLAG.

5.1. Udkast til lov om værn for dyr.

Kapitel 1. Generelle bestemmelser.

§ 1. Dyr skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt mén og væsentlig ulempe.

§ 2. Enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologiske og adfærdsmæssige behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.

§ 3. Rum eller arealer, hvor dyr holdes, skal indrettes på en sådan måde, at dyrets behov tilgodeses, jf. § 2. Det skal herunder sikres, at dyret har den fornødne bevægelsesfrihed også under optagelse af foder og drikke og ved hvile. Dyr skal endvidere sikres mod vejr og vind i overensstemmelse med deres behov.

Stk. 2. Stk. 1, 2. pkt. finder tilsvarende anvendelse på bindsel, tøj og lignende indretninger.

Stk. 3. Politimesteren (politidirektøren) kan nedlægge forbud imod, at dyr holdes på et sted, hvor ejeren eller den, der fører tilsyn med dyret, ikke bor.

§ 4. Justitsministeren kan fastsætte regler om dyrs opholdsarealer og opholdsrum og om inventaret heri, herunder at opholdsrum og inventar skal godkendes, før det tages i brug.

Stk. 2. Regler vedrørende dyr i landbruget, der ikke beror på en forpligtelse af international karakter, kan alene fastsættes efter stk. 1, når de er af mindre indgribende betydning.

Stk. 3. Ved fastsættelse af regler efter stk. 1 om dyr i landbruget, skal der fastsættes overgangsordninger, der sikrer, at landbruget får rimelig tid til at omstille sig.

Stk. 4. Regler om dyr i landbruget efter stk. 1 fastsættes efter forhandling med landbrugsministeren og de organisationer, der efter justitsministerens skøn særligt berøres af reglerne.

§ 5. Dyr må ikke tvangsfodres, medmindre det er påkrævet for at behandle dyret mod sygdom.

§ 6. Æglægningsbure må kun anvendes med tilladelse fra veterinærdirektoratet. Tilladelse meddeles for 5 år ad gangen.

Stk. 2. Justitsministeren fastsætter regler om vilkårene for tilladelse og om dyrenes pasning og pleje.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om indretningen, driften og anvendelsen af andre ægproduktionssystemer end dem, der er nævnt i stk. 1 og stk. 2.

§ 7. Veterinærdirektoratet kan tilbagekalde en tilladelse til at anvende æglægningsbure ved grov eller gentagen overtrædelse af vilkårene for tilladelsen eller af regler om dyrenes pasning eller pleje.

§ 8. Afgørelser, der træffes efter § 6, stk. 1, og § 7, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

§ 9. Levende dyr må ikke anvendes som mål ved øvelses- og kap-skydninger.

Stk. 2. Kron-, sika- og dåvildt, sæler og lignende større dyr må ikke beskydes med hagl.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om forbud mod udsættelse af opdrættede dyr, der vanskeligt kan klare sig i naturen.

§ 10. Justitsministeren kan fastsætte regler om forbud mod hold

af dyr, der kan frembyde fare, skabe frygt eller som vanskeligt kan holdes i fangenskab på dyreværnsmæssig forsvarlig måde.

§ 11. Justitsministeren kan fastsætte regler om behandling af hunde og katte, herunder regler om mærkning og registrering af hunde og katte og om indfangning og aflivning af katte.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om foranstaltninger til begrænsning af antallet af vilde katte.

§ 12. Justitsministeren kan fastsætte regler om transport af dyr og om behandling og beskyttelse af dyr i anden særlig retning.

Kapitel 2. Aflivning, operative indgreb o.l.

§ 13. Den, der vil aflive et dyr, skal sikre sig, at dyret aflives så hurtigt og så smertefrit som muligt. Aflivning ved drukning må ikke finde sted.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte nærmere regler om aflivning af dyr, herunder regler om slagtning og om forbud mod visse aflivningsformer.

§ 14. Operative indgreb, der kan påføre dyret lidelse bortset fra uvæsentlig smerte af forbigående beskaffenhed, må kun foretages af en dyrlæge, medmindre indgrebet er uopsætteligt. Lidelse og smerte skal begrænses i videst mulige omfang.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om operative og lignende indgreb, herunder regler om halekupering, kastration, afhorning, mærkning, fjernelse af kløer og andre legemsdele og beskæring af næb samt klove og hove.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at visse typer indgreb kun må foretages af en dyrlæge eller andet særligt uddannet personale.

Stk. 4. Justitsministeren kan forbyde visse typer af operative og lignende indgreb.

§ 15. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at kraftmaskiner ikke må anvendes ved forløsning af dyr, medmindre maskinen er godkendt af justitsministeren. Justitsministeren kan fastsætte regler om typegodkendelse.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om udformningen og anvendelsen af elektriske drivstave, herunder regler om typegodkendelse.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at redskaber, der anvendes til beskæring af klove og hove, kun må betjenes af særligt uddannede personer.

§ 16. Der må ikke sættes ringe og andet i trynen på svin. Dog må der sættes en glat ring i for at hindre svinet i at rode i jorden.

Kapitel 3. Fremvisning og salg.

§ 17. Dyr må ikke dresseres eller bruges til fremvisning, cirkusforestillinger, filmoptagelser eller lignende, hvis dyret herved påføres væsentlig ulempe.

Stk. 2. Vilde dyr må ikke anvendes ved forestillinger i cirkus, varietéer og lignende virksomheder. Dyr må ikke fremvises i omrejsende menagerier.

Stk. 3. Zoologiske haver, dyreparker og lignende må ikke oprettes uden politimesterens (politidirektørens) tilladelse. Justitsministeren kan give forskrifter om indretning og drift af sådanne virksomheder og om tilsyn.

Stk. 4. Justitsministeren kan meddele undtagelse fra bestemmelsen i stk. 2, 1. punktum, hvis det er ubetænkeligt.

§ 18. Erhvervsmæssig handel med og opdræt af dyr må kun drives med politimesterens (politidirektørens) tilladelse. Det samme gælder for drift af dyrepensioner og dyreinternater samt formidling af dyr. Tilladelsen skal angive hvilke dyr, den omfat-

ter. Tilladelsen kan til enhver tid tilbagekaldes, hvis det findes betænkeligt at lade virksomheden fortsætte.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om indretning og drift af virksomheden, herunder om krav der kan stilles til personalet, og om tilsyn.

Stk. 3. Stk. 1 og stk. 2 finder ikke anvendelse på handel med og opdræt af dyr til landbrugsformål.

§ 19. Dyr må kun overdrages til børn under 18 år, hvis forældremyndighedsindehaveren samtykker.

Kapitel 4. Tilsyn.

§ 20. En dyrlæge, der bliver bekendt med, at et dyr behandles uforsvarligt, skal anmelde forholdet til politiet. Dette gælder dog ikke, hvis forholdet ikke er groft og i øvrigt straks rettes.

Stk. 2. En dyrlæge, der tilser et tilskadekommet eller sygt dyr, skal opfordre den ansvarlige til at lade dyret aflive, hvis det ikke kan helbredes, og det vil medføre unødigt lidelse at lade det leve. Aflives dyret ikke, skal dyrlægen indberette forholdet til politiet.

Stk. 3. Dyrlægen kan aflive dyret straks, hvis den ansvarlige nægter at efterkomme en opfordring efter stk. 2, og hvis det vil medføre unødige, alvorlige lidelser for dyret at følge fremgangsmåden i § 21, jf. § 20, stk. 2, 2. pkt.

§ 21. Behandles dyr uforsvarligt, kan politimesteren (politidirektøren) give den ansvarlige pålæg om dyrets behandling. Er dyret sygt eller kommet uhelbredeligt til skade, kan politimesteren (politidirektøren) meddele pålæg om aflivning af dyret, hvis det vil medføre unødigt lidelse at lade det leve.

Stk. 2. Pålæg skal meddeles skriftligt. Inden der meddeles pålæg, skal politimesteren (politidirektøren) indhente en erklæring fra en dyrlæge og om fornødent fra kredsdyrlægen.

Endvidere skal der indhentes en erklæring fra den ansvarlige for dyret.

Stk. 3. Stk. 2 kan fraviges i det omfang, det er nødvendigt for at afværge en væsentlig lidelse for dyret.

Stk. 4. Politimesteren (politidirektøren) afholder omkostningerne ved sagens behandling, men kan kræve beløbet refundert af den, der har fået pålæg. Refusionskravet tillægges udpantningsret.

§ 22. Efterkommes pålægget efter § 21, stk. 1, 1. pkt., ikke, skal politimesteren (politidirektøren) sørge for dyrenes pasning og kan herunder anbringe dyrene et andet sted. Efterkommes pålæg efter § 21, stk. 1, 2. pkt., ikke, skal politimesteren (politidirektøren) sørge for, at dyret aflives.

Stk. 2. Politimesteren (politidirektøren) kan straks eller senere bestemme, at dyrene skal sælges eller aflives, hvis forholdene taler derfor, herunder dyrenes tilstand, udsigten til, at ejeren kan passe dyrene igen og udgifterne ved dyrenes placering andetsteds.

Stk. 3. § 21, stk. 4, finder tilsvarende anvendelse på udgifterne efter denne bestemmelse.

§ 23. Den, der har fået et pålæg efter § 21, stk. 1, og den, hvis dyr er solgt eller aflivet efter § 22, stk. 2, kan begære sagen indbragt for domstolene. Anmodning herom skal fremsættes inden 14 dage efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Sagen indbringes for retten efter reglerne om politisager. Indbringelse for domstolene har ikke opsættende virkning.

Kapitel 5. Dyreværnsrådet.

§ 24. Justitsministeren nedsætter et råd, der skal følge udviklingen inden for dyreværn og stille forslag til justitsministeren om ændring af dyreværnslovgivningen. Rådet skal endvidere på begæring af justitsministeren afgive udtalelser om generelle spørgsmål vedrørende dyreværn.

Stk. 2. Dyreværnsrådet består af en formand, der skal opfylde betingelserne for at beskikkes som landsdommer, og 6 andre medlemmer.

Stk. 3. Justitsministeren udpeger rådets formand og de øvrige medlemmer. To medlemmer skal være særligt sagkyndige inden for dyreværn, to medlemmer udpeges efter udtalelse fra dyreværnsorganisationer og to medlemmer efter udtalelse fra husdyrbrugets organisationer.

Stk. 4. Justitsministeren skal ved sammensætningen af rådet så vidt muligt sikre, at rådets medlemmer er personer med indsigt i de faglige discipliner, der har særlig betydning for løsningsen af de opgaver, som er tillagt dyreværnsrådet.

§ 25. Rådet kan **indhente** udtalelser fra særligt sagkyndige, når en sags behandling forudsætter en særlig sagkundskab, som rådets medlemmer ikke i tilstrækkeligt omfang er i besiddelse af.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte de nærmere regler for rådets virksomhed i en forretningsorden.

Stk. 3. Rådet afgiver en årlig beretning om sin virksomhed. Justitsministeren offentliggør beretningen.

Kapitel 6. Straf m.v.

§ 26. Den, som ved overanstrengelse, vanrøgt eller på anden måde behandler dyr uforsvarligt, straffes med bøde, hæfte eller fængsel i indtil 1 år. Er der meddelt pålæg efter § 21, stk. 1, er straffen hæfte eller fængsel i indtil 1 år. Har forholdet haft karakteren af mishandling, er straffen fængsel i indtil 1 år, i gentagelsestilfælde indtil 2 år.

Stk. 2. Med bøde eller hæfte straffes den, der

- 1) overtræder §§ 1-3, § 5, § 6, stk. 1, § 9, § 13, stk. 1, § 14, stk. 1, § 16, § 17, stk. 1-3, § 18, stk. 1, og § 19, eller
- 2) tilsidesætter et vilkår for en **tilladelse**.

Stk. 3. Med bøde straffes en dyrlæge, som tilsidesætter sin anmeldelsespligt efter § 20.

Stk. 4. I forskrifter, der udfærdiges efter loven, kan der fastsættes straf af bøde eller hæfte for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 5. Er en overtrædelse begået af et aktieselskab, anpartsselskab, andelsselskab eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar. Er overtrædelsen begået af en kommune eller et kommunalt fællesskab, jf. § 60 i lov om kommunernes styrelse, kan der pålægges kommunen eller det kommunale fællesskab bødeansvar.

§ 27. Den, der ved dom findes skyldig i mishandling eller grovere uforsvarlig behandling af dyr, kan ved dommen for bestandigt eller for et nærmere fastsat tidsrum frakendes retten til at eje, bruge, passe eller slagte eller i det hele at beskæftige sig personligt med dyr. Forbuddet kan begrænses til at angå bestemte arter af dyr. Overtrædelse af forbuddet straffes med bøde.

Stk. 2. Er retten til at beskæftige sig med dyr frakendt for længere tid end 2 år efter stk. 1 eller efter en tidligere lov, kan spørgsmålet om generhvervelse af retten inden frakendelsestidens udløb indbringes for domstolene. Indbringelsen sker efter reglerne i straffelovens § 78, stk. 3, og kan tidligst finde sted, når der er forløbet 2 år af frakendelsestiden. Retten kan kun gengives, når ganske særlige omstændigheder foreligger. Har vedkommende tidligere været frakendt retten til at beskæftige sig med dyr, kan generhvervelse inden frakendelsestidens udløb kun ske rent undtagelsesvis og tidligst, når der er forløbet 5 år.

Stk. 3. Med bøde straffes den, der med kendskab til et forbud efter stk. 1, overlader dyr i en anden persons varetægt. § 26, stk. 5, finder tilsvarende anvendelse.

§ 28. Den, der har tilsyn med et barn under 15 år, straffes for overtrædelse af denne lov og regler fastsat efter loven for

handlinger, der begås af barnet, hvis den pågældende har været vidende om overtrædelsen og ikke har søgt at forhindre den.

Stk. 2. Var den tilsynsførende på grund af grov uagtsomhed uvidende om barnets handling, straffes vedkommende med bøde eller hæfte.

§ 29. Sagerne behandles som politisager. Retsmidlerne i retsplejelovens kapitel 73 kan anvendes i samme omfang, som i statsadvokatsager.

Stk. 2. Politiet har, hvis det skønnes nødvendigt, til enhver tid mod behørig legitimation uden retskendelse adgang til et dyrehold, når der er mistanke om, at et dyr behandles uforsvarligt. Politiet kan om fornødent tage en sagkyndig med.

Kapitel 7. Ikrafttræden, overgangsbestemmelser , m.v.

§ 30. Loven træder i kraft den

Stk. 2. Lov om værn for dyr, jf. lovbekendtgørelse nr. 335 af 8. juli 1983 ophæves. Lovens § 3, nr. 5, § 4, § 1,2. pkt., § 8, § 9, stk. 1, og § 10 forbliver dog i kraft, indtil de afløses af regler fastsat i medfør af denne lov.

Stk. 3. Forskrifter udfærdiget efter § 6 i lov nr. 152 af 17. maj 1916 om værn for dyr og forskrifter udfærdiget efter lov om værn for dyr, jf. lovbekendtgørelse nr. 335 af 8. juli 1983 forbliver i kraft, indtil de afløses af regler fastsat efter denne lov.

Stk. 4. Overtrædelse af de bestemmelser, der er nævnt i stk. 2 og stk. 3, straffes med bøde eller hæfte. § 26, stk. 5, finder tilsvarende anvendelse.

§ 31. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland. Loven kan sættes i kraft for Færøerne eller Grønland med de afvigelser, som landsdelenes særlige forhold tilsiger.

5.2. Bemærkninger til lovudkastet.

KAPITEL 1. GENERELLE BESTEMMELSER.

Til § 1.

§ 1 er sammen med § 2 den generelle norm, der fastsætter, hvordan dyr skal behandles. De øvrige bestemmelser om behandling af dyr, der fastsættes i loven og de tilknyttede administrative forskrifter, skal alle ses i lys af § 1 og § 2.

Bestemmelsen i § 1 indeholder dels et krav om, at dyr skal behandles forsvarligt, dels et krav om den bedst mulige beskyttelse af dyret mod smerte, lidelse, angst, varigt mén og væsentlig ulempe.

Bestemmelsen svarer til § 1 i den hidtil gældende lov. Der er ikke tilsigtet nogen realitetsændring med den ændrede formulering, jf. kapitel 4.1. i betænkningen. I § 1, stk. 1, i loven om dyreforsøg findes en formulering svarende til formuleringen i bestemmelsens 2. led.

Med udtrykkene smerte, lidelse og angst refereres der både til den fysiske og anden påvirkning, som et dyr kan blive udsat for. Med udtrykket varigt mén strækkes beskyttelsen videre end til smerte. Der tænkes herved på den varige skade, som et dyr kan blive udsat for. Efter bestemmelsen er det således strafbart at behandle dyr på en måde, der medfører, at dyret får varige mén, selv om behandlingen ikke medfører smerte. Endelig skal dyret beskyttes bedst muligt mod væsentlig ulempe. Med kravet om, at ulempen skal være væsentlig, er den blotte ulempeforvoldelse ved f.eks. øremærkning og enkeltstående blodprøveudtagning undtaget fra bestemmelsens anvendelsesområde.

I udtrykket "bedst muligt" indeholdes en erkendelse af, at det ikke i alle måder er muligt at undgå at påføre dyr smerte m.v. Efter bestemmelsen er det dog altid strafbart at påføre dyr en lidelse, som burde være undgået.

I den gældende dyreværnslov findes en række bestemmelser, der

ikke er fundet behov for at overføre til den nye lov, da de har et ringe anvendelsesområde. § 1 dækker også disse forhold. Det er således efter § 1 ikke tilladt at slå dyr med genstande, der er egnede til at volde dyret beskadigelser eller stærke smerter (§ 3, nr. 2, i den gældende lov), at anvende afsvidning af dyrs hårlag i stedet for klipning eller for at dræbe utøj (§ 3, nr. 3, i den gældende lov), at overdrage udslidte heste til andet end slagtning (§ 5 i den gældende lov).

Det etiske aspekt i forbindelse med seksuelle overgreb på dyr er ikke omfattet af loven. Omfattet af § 1 er dog den smerte m.v., som dyret kan blive påført herved.

I straffeloven findes bestemmelser om straf for at hensætte en anden person i en hjælpeløs tilstand eller for at forlade en person, man har i sin varetægt i en sådan hjælpeløs tilstand. § 1 dækker et tilsvarende gerningsindhold for så vidt angår dyr. Det kan blandt andet have betydning ved påkørsel af dyr. Ved vurderingen af sådanne tilfælde, bør man dog være opmærksom på de problemer, der f.eks. kan være forbundet med at standse på trafikerede veje. Er standsning ikke mulig, kan der efter omstændighederne i stedet være pligt til at tilkalde hjælp fra nærmeste telefon.

I nogle tilfælde anvendes ræve til optræning af gravhunde. Gravhundene anvendes til at jage ræve ud af deres huler. Nogle jægere holder en tam ræv med henblik på optræning af deres gravhunde. Optræningen sker ved, at ræven anbringes i en aflukket kunstgrav, hvor gravhundene kan øve sig i at drive ræven ud. Uanset om dyrene kommer i fysisk kontakt med hinanden eller ej, kan denne optræning af gravhundene ikke ske uden overtrædelse af § 1. Viser der sig et behov herfor, vil der kunne fastsættes særlige bestemmelser i medfør af § 12, hvorefter justitsministeren blandt andet kan fastsætte regler om behandling af dyr i anden særlig retning.

Der er ikke fundet behov for i loven at optage en bestemmelse svarende til § 12 i den gældende lov, der henviser til lovgivningen om dyreforsøg. Denne henvisning findes at være uforholdsmæssig, idet loven om dyreforsøg som en speciallov må gælde forud

for dyreværnsloven.

Til § 2.

Medens § 1 retter sig mod enhver, så retter § 2 sig mod dem, der holder dyr, uanset om der er tale om landbrugsdyr, kæledyr eller andre former for dyrehold. Indholdsmæssigt svarer bestemmelsen til § 2 i den gældende lov, men udvalget har fundet, at bestemmelsen sprogligt bør affattes mere i overensstemmelse med art. 3 i konventionen om dyr, der holdes til landbrugsformål, som Danmark har ratificeret den 28. januar 1980.

Artikel 3 har følgende ordlyd:

"Dyrene skal huses, fodres, vandes og passes på en måde, som - under hensyntagen til deres art og til graden af deres udvikling, tilpasning og tamhed - er passende for deres fysiologiske og etologiske behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer."

Uanset at der er en vis sproglig forskel mellem formuleringen af § 2 og art. 3, svarer § 2 indholdsmæssigt til art. 3. Der tænkes således i § 2 på behovet hos det dyr, der holdes af mennesker og ikke på det vilde dyrs behov.

Udtrykkene etologiske og adfærdsmæssige må anses for at være identiske.

Det fastslås i bestemmelsen, at ethvert dyr skal behandles i overensstemmelse med de særlige behov, som dette dyr har. Ved vurderingen skal der således tages hensyn til dyrets art, graden af udvikling, tilpasning og tamhed. Der skal tages udgangspunkt i anerkendte danske og udenlandske praktiske og videnskabelige erfaringer. Dette betyder, at kravene til den omsorgsfulde behandling kan ændres i takt med, at der indvindes nye erfaringer. Det er ikke muligt nærmere at præcisere, hvilke erfaringer der tænkes på. Afgørende må imidlertid være, at der er tale om erfaringer, der er anerkendt af en større kreds af sagkyndige.

Omsorgspligten indebærer tillige en pligt til ikke at efterlade dyr omfattet af § 2 ved flytning o.l. Dette har særlig be-

tydning ved kæledyr.

Uanset at det ikke er direkte udtrykt i bestemmelsen, indebærer kravet om en omsorgsfuld behandling også et krav om, at den, der holder dyret, fører et regelmæssigt tilsyn med dyret. Omfanget af tilsynet er ikke nærmere præciseret i bestemmelsen. Dette må afhænge af dyrets art, alder og tilstand m.v., og af hvor lang tid den enkelte dyreejer behøver for at behandle sit dyr omsorgsfuldt.

I de senere år har der inden for landbruget fundet en stigende automatisering sted. Således vinder tv-overvågning stadigt større indpas. Udvalget finder ikke generelt at kunne udtale sig herimod, men finder, at tilsynet må anses for mangelfuldt, såfremt dyrets ejer ved sit tilsyn ikke bliver opmærksom på, at dyrets behov forbliver uopfyldte.

Artikel 7 i konventionen om landbrugsdyr indeholder bestemmelser om, at dyrenes tilstand og sundhed skal undersøges med mellemrum, og det foreskrives specielt for intensivt husdyrbrug, at såvel dyrene som det tekniske udstyr skal undersøges mindst én gang om dagen. Bl.a. på grund af afgrænsningsvanskeligheder er der ikke i lovudkastet optaget særlige bestemmelser om intensivt husdyrbrug, men § 2 vil opfylde de krav til dansk lovgivning, der følger af konventionens artikel 7.

Pligten til en omsorgsfuld behandling af dyr vedrører også beskyttelse mod og behandling af sygdom. Der vil endvidere være pligt til at tilkalde en dyrlæge, hvis et dyrs sygdom eller tilskadekomst medfører smerte, lidelse eller lignende, jf. § 1, og dyret ikke kan behandles forsvarligt uden veterinær bistand.

Anvendelse af hjælpestoffer som somatotropin er ikke udtrykkeligt reguleret af loven, men vil efter omstændighederne kunne være en sådan belastning af dyrene, at anvendelsen kan være i strid med § 2. Der kan i øvrigt fastsættes regler om sådanne stoffer i medfør af bestemmelsen i § 12.

Der er ikke fundet behov for i en særlig bestemmelse at forbyde hold af "tremmekalve", som kaldes således, fordi der er tale om

kalve, der holdes i snævre bokse hele deres opvækstperiode, der strækker sig over nogle få måneder. De bliver næsten udelukkende fodret med mælkeprodukter og får ingen stråfoder. De har endvidere ingen mulighed for motion. Hold af "tremmekalve" i Danmark er udelukket, dels på grund af kravet til foderet i § 2, dels på grund af kravet til dyrenes opholdsrum i § 3. Der henvises i øvrigt til pkt. 4.7. s. 49 f. i Betænkning nr. 1126 fra 1988 om intensive produktionsformer inden for landbruget, hvori det anføres, at

"Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at tremmekalveproduktionen rejser sådanne væsentlige dyreværns-mæssige problemer, at den ikke bør vinde indpas i dansk husdyrproduktion. Metoden er uacceptabel og indebærer en alvorlig belastning af kalvene. Der er tale om en specialproduktion, som i høj grad er efterspørgselsbettinget. Hertil kommer, at der ikke ses at være noget holdepunkt for, at det lyse kalvekød er bedre end det kød, der frembringes ved andre former for slagteopdræt. Tværtimod kan det lyse kalvekød siges at være af en ringere ernæringsmæssig kvalitet, fordi jern findes i ringere mængde i dette produkt, end tilfældet er i kød fra normalt opdrættede kalve.

Arbejdsgruppen skal i den forbindelse tillige henvises til udtalelsen af 8. september 1987 fra Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr, hvori Rådet udtaler, at tremmekalveproduktionen er etisk uforsvarlig.

I samme forbindelse kan det nævnes, at Europa-Parlamentet i en resolution af 20. februar 1987 har opfordret EF-Kommissionen til at fremlægge et forslag til direktiv om intensivt opdræt af slagtekalve.

Arbejdsgruppen skal på den baggrund anbefale, at Danmark positivt arbejder for og tilslutter sig et forbud mod tremmekalveopdræt under den beskrevne form i EF-landene."

Til § 3.

§ 3 er ny i forhold til den gældende lov. I § 2 i den gældende lov stilles der alene et krav om, at dyrs opholdsrum skal være forsvarligt indrettet.

Bestemmelsen skal til en vis grad ses i lyset af art. 4 i Den europæiske Konvention om beskyttelse af dyr til landbrugsformål, der har følgende ordlyd:

"Den bevægelsesfrihed, som er passende for et dyr under hensyntagen til dets art og i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer, må ikke begrænses på en måde, der medfører unødigt lidelse for eller

skade på dyret.

Stk. 2. Hvis et dyr til stadighed eller regelmæssigt holdes tøjret eller indespærret, skal det gives så megen plads, som er passende for dets fysiologiske og etologiske behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer."

I § 3 stilles der ikke blot krav til dyrenes opholdsrum, men også til øvrige opholdsarealer. Efter bestemmelsen skal rum og arealer, hvor dyr opholder sig, indrettes på en sådan måde, at dyrets behov tilgodeses. Med dyrets behov menes de behov, der er nærmere omhandlet i § 2.

Da § 3 ikke indeholder bemyndigelser for justitsministeren, indebærer bestemmelsen ikke nogen fortolkningsproblemer i relation til § 4. § 4, stk. 2, der begrænser justitsministerens adgang til at fastsætte administrative forskrifter vedrørende dyr i landbruget, berøres således ikke af § 3.

Bestemmelsen omfatter efter sin formulering såvel bygninger som øvrige arealer, hvor dyr opholder sig. Ved bygning forstås hele bygningens konstruktion, herunder vægge, loft og gulve, og ved indretning forstås selve stien, buret eller båsen, hvori dyret opholder sig. Omfattet af indretningen er tillige blandt andet lys-, varme- ventilations- og foderanlæg.

Med arealer tænkes på steder, hvor dyr holdes, uden at der er tale om egentlige bygninger. Omfattet af § 3, stk. 1, er således også løbegårde, folde og andre udendørs anlæg, hvori dyr holdes indespærret på et større eller mindre areal.

Efter bestemmelsen stilles der krav om, at opholdsstedet indrettes således, at dyrets behov tilgodeses.

Dyrs behov for bevægelsesfrihed er forskellige. Det er ikke muligt at beskrive kravene til opholdsstederne mere indgående. Der må lægges vægt på det enkelte dyrs adfærdsmæssige og fysiologiske behov, jf. § 2. I 2. pkt. beskrives de mindstekrav, der må stilles til dyrs bevægelsesfrihed.

2. pkt. i bestemmelsen hindrer bl.a. opdræt af de såkaldte

"tremmekalve", jf. bemærkningerne til § 2.

Uanset at kravet om beskyttelse mod vejr og vind følger af §§ 1 og 2, er der fundet behov for at præcisere dette krav.

I stk. 2 fastslås det, at stk. 1, 2. pkt., tillige finder anvendelse på bindsier, tøjlr og lignende indretninger.

Bestemmelsen afløser § 3, nr. 1, i den gældende lov, hvorefter det er forbudt ved bindsel, tøjlr eller anbringelse af andre indretninger at hemme dyrs bevægelsesfrihed på en måde, der volder dyret smerte eller hindrer det i at opnå fornøden hvile. Forbuddet mod at volde dyret smerte findes dog i den generelle bestemmelse i § 1.

Efter bestemmelsen stilles der krav om, at dyrs bindsier, tøjlr og lignende indretninger udformes således, at dyret har den fornødne bevægelsesfrihed.

I betænkning nr. 868 af maj 1979 om Intensive produktionsformer og dyrebeskyttelse i praktisk landbrug er på s. 30 kravene til bindsiers funktion og indretning for så vidt angår kvæg beskrevet således:

"Bindsiet skal give koen frie forhold til frem- og tilbagegående bevægelser under rejsning og lægning samt tillade koen at slikke sig over det meste af kroppen, uden at den tvinges til at indtage unaturlige stillinger med risiko for fald. Koen skal endvidere kunne æde og drikke i naturlig stilling, samt indtage en naturlig hvilestilling både liggende og stående. Endelig skal der være mulighed for, at koen kan træde tilbage, således at afsat gødning og urin falder bag lejet. De forskellige bindselstyper tilstræber den bedst mulige tilnærmelse til disse krav, idet de samtidig skal opfylde kravet om sikker fiksering og mulighed for let og hurtig opbinding og løsning."

Bestemmelsen i stk. 3 er ny i forhold til den gældende lov. Den skal ses i sammenhæng med § 2 i hundeloven, hvorefter det er forbudt at holde hund på steder, hvor der ikke er beboelse, såsom i kolonihaver, medmindre politiet meddeler tilladelse dertil. Bestemmelsen i hundeloven er begrundet i hundenes særlige behov for omgang med mennesker, og denne bestemmelse foreslås opretholdt.

Med stk. 3 sikres det, at politiet kan forbyde dyrehold på steder, hvor der ikke bor mennesker, der kan føre et forsvarligt tilsyn med dyret.

Bestemmelsen tænkes i almindelighed ikke anvendt på dyr inden for landbruget. Med bestemmelsen tænkes der i første række på byggelegepladser, hvor der i nogle tilfælde holdes dyr, som i perioder er uden opsyn, fordi der ikke bor mennesker i umiddelbar tilknytning til legepladsen. Der henvises til afsnit 4.2.5.1.

Zoologiske haver, dyrehandler, dyreinternater og lignende kræver særlig tilladelse efter andre bestemmelser i denne lov.

Til § 4.

Stk. 1 bestemmer, at justitsministeren kan fastsætte nærmere regler for dyrs opholdsarealer m.v.

Opholdsrummet omfatter såvel bygningens konstruktion og indretning som selve stien, buret eller båsen, hvori dyret opholder sig i. Med inventaret tænkes på inventaret, der knytter sig til bygningen, herunder lys-, varme- og ventilationsanlæg. Med inventar menes dog også det inventar, som dyret er i mere direkte berøring med, f.eks. bindsier.

Med opholdsarealer menes ethvert sted, hvor dyr holdes, uden at det kan betegnes som et rum.

Der har i udvalget været enighed om, at regler på dyreværnsområdet, der vil kunne få mere vidtrækkende erhvervsøkonomisk betydning for landbruget skal fastsættes ved lov. I overensstemmelse hermed begrænser stk. 2 adgangen til at fastsætte administrative forskrifter, idet ministeren er afskåret fra at fastsætte forskrifter, der kan få indgribende betydning for landbruget, medmindre der er tale om en forskrift, der udspringer af en forpligtelse af international karakter. Med denne begrænsning finder bestemmelsen anvendelse på alle opholdsrum i øvrigt, herunder opholdsrum for sportsdyr og kæledyr. Om der

foreligger en forpligtelse af international karakter må bero på en fortolkning af aftalen. Det bemærkes dog, at en anbefaling i traditionel forstand, der blot indeholder en henstilling, uden at Danmark dermed er folkeretligt forpligtet til at foretage lovgivningsinitiativer, ikke vil kunne opfyldes ved udstedelse af administrative forskrifter efter denne bestemmelse.

Efter at EF har tiltrådt konventionen om beskyttelse af dyr til landbrugsformål, vil alle rekommandationer, der udfærdiges i medfør af denne konvention, formentlig blive opfyldt af EF ved udsendelse af direktiver eller forordninger til medlemslandene. Der vil således ikke i fremtiden opstå tvivl om, hvorvidt en rekommandation udstedt i medfør af denne konvention kræver lovgivningsinitiativer.

Om en forskrift er af en sådan mindre indgribende betydning, at justitsministeren kan foretage regulering ved bekendtgørelser, må bero på en konkret vurdering af det påtænkte indgreb, herunder dets økonomiske vægt. Det må i den forbindelse tillægges en vis betydning, om reglerne kommer til at berøre eksisterende produktionsanlæg, eller om der er tale om nye og måske endog uafprøvede anlæg.

Som eksempler på områder, hvor et indgreb ofte vil kunne være af så indgribende karakter, at justitsministeren ikke kan fastsætte regler efter stk. 1, kan nævnes: arealkrav pr. dyreenhed, besætningsstørrelser, krav til staldklima, herunder ventilation og lysforhold, udformning af gulve, regler om strøelse, fiksering af dyr, køer på græs.

Stk. 3 og 4 fastslår, at der skal fastsættes rimelige overgangsordninger. Det foreskrives endvidere, at regler vedrørende landbruget i overensstemmelse med sædvanlig praksis kun kan fastsættes efter forhandling med landbrugsministeren og de organisationer, der efter justitsministerens skøn særligt berøres af reglerne.

Til S 5.

Bestemmelsen erstatter § 3, nr. 6, i den gældende lov, der for-

byder tvangsfodring af fjerkræ i fedningsøjemed.

Bestemmelsen har i øjeblikket ikke den store aktualitet. Set i lyset af den tvangsfodring af gæs, som foretages visse steder i udlandet, bør bestemmelsen dog forblive i loven, da den kan blive aktuel.

Bestemmelsens anvendelsesområde er endvidere udvidet i forhold til det hidtidige. Der er således taget højde for en eventuel fremtidig udvikling inden for tvangsfodring. Der tænkes bl.a. på tvangsfodring af malkekvæg for at bringe mælkeproduktionen op på unaturlige mængder.

Det er tilladt at sikre, at syge dyr får den fornødne føde. Dette kan ikke betragtes som tvangsfodring i traditionel forstand, men det er alligevel fundet hensigtsmæssigt i bestemmelsen udtrykkeligt at undtage, hvad der kan kaldes tvangsfodring for at behandle for sygdom.

Det er ikke fundet hensigtsmæssigt at stille krav om, at der skal medvirke dyrlæge ved tvangsfodring af syge dyr, idet det typisk er noget den enkelte dyreejer selv kan foretage. Dyrlægemedvirken vil dog være nødvendig efter § 14, stk. 1, såfremt der bliver behov for at foretage operative eller lignende indgreb i forbindelse med fodringen.

Til SS 6-8.

Disse bestemmelser om æglægningsbure svarer med mindre sproglige ændringer til §§ 4a - 4c i den gældende lov. Der henvises i øvrigt til kapitel 4.2.1. i betamkningen.

Til S 9.

§ 9, stk. 1 og stk. 2, svarer til § 3, rir. 7 og nr. 8 i den gældende lov.

Bestemmelserne har en vis sammenhæng med bestemmelserne i jagtlovens kapitel V, som indeholder forskrifter om jagtmåder og

jagtredekskaber. Kapitlet indeholder bl.a. forskrifter om våben og ammunition til sikring af, at dyr ikke lider overlast. I § 16 a, stk. 2, i jagtloven findes således en bestemmelse, der supplerer bestemmelsen i § 9, stk. 2, i denne lov, idet bestemmelsen i jagtloven fastsætter, at beskydning af råvildt med hagl kun må finde sted inden for et bestemt tidsrum. De 2 bestemmelser i dyreværnsloven er ikke indeholdt i jagtloven. Der er således tale om bestemmelser, der kompletterer reglerne i jagtloven, og som har en vis sammenhæng med bestemmelserne i jagtloven.

Da Landbrugsministeriet ikke har aktuelle planer om ændring af jagtloven, bør bestemmelserne forblive i dyreværnsloven.

Efter stk. 3 kan justitsministeren fastsætte regler om forbud mod udsættelse af dyr, der ikke kan klare sig i naturen. Der tænkes herved på vildt, der er opdrættet med henblik på at sættes ud i naturen umiddelbart inden jagten.

Problemet er, at opdræt og udsætningsmetoder i nogle tilfælde ikke sigter imod, at dyret skal kunne klare sig på samme måde som de dyr, der er opvokset vildt i naturen.

Det er i første række et jagtetisk problem, at der drives jagt på denne måde. I det omfang det udsatte vildt ikke skydes, opstår der imidlertid et dyreværnsproblem, idet det udsatte vildt kan få vanskeligt ved at overleve i naturen.

Til § 10.

Efter denne bestemmelse kan justitsministeren forbyde hold af visse dyr.

De dyr, der kan blive tale om at forbyde hold af, er dyr, der enten frembyder fare eller blot kan volde frygt hos andre, men også dyr, der ikke eller kun vanskeligt kan holdes i fangenskab på forsvarlig måde.

Der tænkes herved særligt på rovdyr, rovfugle, slanger, insekter og edderkopper. Dyr som alle kan være farlige eller skabe

frygt. Med bestemmelsens sidste led sigtes der særligt på skildpadder, som ofte lever under ringe forhold. Men også andre dyr kan komme på tale.

Baggrunden for bestemmelsen skal søges i de stigende problemer, som navnlig privates hold af fremmedartede dyr udgør. Det bemærkes dog, at reglen også giver mulighed for at forbyde andre end private at holde de nævnte dyr.

Som nævnt i kapitel 4.2.2. har man hidtil også som privatperson skullet indhente politiets godkendelse af de lokaler, bure m.v., hvori man agter at holde rovdyr eller andre større dyr indespærret. Hjemlen hertil findes i bekendtgørelsen angående kontrol med rovdyr og visse større dyr.

Der har i den forbindelse været en del diskussion om, hvorvidt slanger og andre krybdyr eller farlige insekter, fugleedderkopper og lignende kan karakteriseres som rovdyr eller "visse større dyr".

Der er behov for klare regler på området. Med reglerne skal varetages dels de dyreværns-mæssige hensyn til dyrenes fysiologiske og etologiske behov, jf. § 2, dels hensynet til omgivelserne. Der tænkes herved på hensynet til den ukyndige holder af farlige dyr, men også på hensynet til befolkningen i øvrigt, idet erfaringerne viser, at dyr af denne art undertiden slipper løs. Der lægges herved vægt på, at en del af de dyr, der tænkes omfattet af et forbud, indebærer en risiko for mennesker.

Særligt vedrørende slanger bør det overvejes også at forbyde ikke-giftige slanger, idet det for de fleste mennesker ikke er muligt at se forskel på giftige og ikke-giftige slanger.

Bestemmelsen afskærer ikke muligheden for at tillade f.eks. kvalificerede herpetologer at holde dyr, som ellers er forbudte.

Til S 11.

Bestemmelsen er ny i forhold til den gældende lov. Der er i

medfør af § 16 i den gældende lov og § 6 i 1916-loven blandt andet udstedt bekendtgørelser om brug af halsbånd ved dressur af hunde af 9. juli 1938, om handel med hunde af 15. oktober 1953 og om indfangning og aflivning af herreløse katte nr. 384 af 17. juli 1984.

For at begrænse antallet af vilde katte foreslås det, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte regler om, at katte skal øretatoveres, når de er 6-12 måneder gamle, og at de samtidig hermed registreres i et register. Det vil herved blive muligt at kunne mellem tamme og vilde katte.

Det foreslås endvidere, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte regler om, hvilke foranstaltninger der skal træffes med henblik på at afhjælpe problemerne med vilde katte.

Vedrørende aflivning af katte henvises til kapitel 4.2.3.

Med hensyn til hunde bør der fastsættes regler om forbud mod overdragelse af hunde, der ikke er over 8 uger gamle. Der bør endvidere fastsættes regler om tvungen øretatovering og registrering i et centralt register.

I bekendtgørelsen om brug af halsbånd ved dressur af hunde, bør der indføres et forbud mod anvendelse af el-halsbånd.

Til § 12.

Bestemmelsen indeholder bemyndigelser for ministeren til at fastsætte regler om transport af dyr og i øvrigt om behandling og beskyttelse af dyr.

Disse bemyndigelser er overført fra § 16 i den gældende lov. De øvrige bemyndigelser i denne bestemmelse er overført til henholdsvis §§ 13, stk. 1, og 14, stk. 2, i dette forslag.

I medfør af bemyndigelsen til at fastsætte regler om transport af dyr, er der udarbejdet 2 bekendtgørelser; bekendtgørelse nr. 208 af 16. juni 1964 om transport af dyr med senere ændringer og bekendtgørelse nr. 439 af 10. august 1982 om international

transport af dyr. Udvalget finder, at der er behov for, at disse bekendtgørelser gennemgås med henblik på en ajourføring. Der henvises til bemærkningerne i kapitel 4.2.9. Hjemlen vedrørende transport omfatter såvel selve transporten som måden, hvorpå dyrene håndteres i forbindelse med transporten. Der er her problemer, dels fordi dyrene ikke i samme omfang som tidligere er vant til "at være mellem hænder", dels fordi arbejdet undertiden udføres af ukvalificeret personale.

Udover bestemmelser om transport af dyr kan der være behov for at fastsætte regler om behandling af dyr i anden særlig retning. I medfør af denne bestemmelse i den gældende lov er således blandt andet udfærdiget bekendtgørelse nr. 366 af 28. maj 1986 om anbringelse af levende dyr i forretningslokaler. I medfør af § 16 er der endvidere fastsat regler om brug af halsbånd ved dressur af hunde, om handel med hunde, om afhorning af dyr og om indfangning og aflivning af herreløse katte. I dette forslag findes imidlertid i §§ 11, stk. 1, og 14, stk. 2, bemyndigelser for ministeren på disse områder.

Der kan endvidere fastsættes regler om beskyttelse af dyr. Der tænkes herved særligt på regler om brug af vildtskræmmere i forbindelse med markarbejde. I det omfang, der udvikles nye redskaber, der er praktisk anvendelige til at sikre dyr, der opholder sig i marker, bør brugen af disse gøres obligatorisk. Problemer med dyr, der kommer i vejen for redskaber, findes dog også inden for andre områder, især fly- og togdrift.

Bestemmelsen åbner mulighed for, at der kan fastsættes regler om behandling af dyr i bestemte relationer.. Bestemmelsen giver dog ikke mulighed for en mere generel regelfastsættelse om behandlingen af dyr i enhver henseende. Justitsministeren kan blandt andet som anført under bemærkningerne til § 2 fastsætte regler om anvendelse af hjælpestoffer. Nedenfor er i øvrigt anført eksempler på områder, som tænkes reguleret af bestemmelsen.

Fra dyreværnsforeningernes side har man fundet, at der er behov for særlige regler om pasning og i øvrigt enhver behandling af heste. Man finder således, at der blandt andet er behov for

regler om skoning, om brug af pisk, om tilladelse til og vilkår for kaperkørsel og udlejning af heste og om mærkning af heste. Særligt for så vidt angår heste, der anvendes til **konkurrence**-brug, er der behov for regler om, at hestens ydelser ikke må være opnået under nogen form for medikamentel påvirkning eller anden sygdomsbehandling. Denne bestemmelse åbner mulighed for at fastsætte regler herom.

Behandlingen af fisk i forbindelse med såvel erhvervs- som lystfiskeri er omfattet af §§ 1-2. Tilsvarende gælder for dambrug og akvariefisk. Der er dog behov for en yderligere regulering af dette område. Da udvalget imidlertid ikke har været i besiddelse af den fornødne sagkundskab på disse områder, har man fundet det mest hensigtsmæssigt blot at redegøre for, at der er et uopdyrket område, hvor der kan være behov for en regulering.

Der findes særlige områder, hvor der er behov for regulering. Det drejer sig for eksempel om ål, der slimes af i salpeter i levende tilstand, udsmidning af levende krabber, efter at kløerne er fjernet, og brug af levende fisk som agn. Disse forhold er omfattet af § 1 i såvel den gældende lov som i lovfor-slaget. Ministeren kan dog fastsætte nærmere regler herom efter denne bestemmelse.

Omfattet af hjemlen er endvidere forbud mod medefiskekonkurren- cer, hvor fiskene kroges og derefter sættes ud igen. Mange fisk mister livet ved denne behandling.

Der kan ligeledes efter bestemmelsen fastsættes regler om an- vendelse af dyr til sports- og konkurrenceformål, herunder træ- ning i forbindelse hermed. Der åbnes således mulighed for at fastsætte regler blandt andet om dyrlægetilsyn og om doping. Det bør i den forbindelse bemærkes, at der er problemer med, at eksempelvis hunde og heste fysisk og psykisk presses til at yde større præstationer, end hvad der er naturligt.

Der vil formentlig ikke være behov for helt at forbyde disse væddeløb, idet der i mange tilfælde er tale om en videreudvik- ling af dyrenes naturlige evner. Der bør dog være regler, der

sikrer, at arrangementerne afvikles under medvirken af dyrlæge, og regler, der sikrer, at dyrene ikke ved doping, udsultning eller andre former for indgreb presses til at yde mere, end de naturligt er i stand til.

Det vil også være muligt efter bestemmelsen at fastsætte regler om bortlodning af levende dyr.

Bortlodning af levende dyr forekommer i mange situationer. Eksempelvis foretages der ofte bortlodningen af levende dyr i forbindelse med dyrskuejr, og rideklubber bortlodder i nogle tilfælde ponyer til medlemmerne. Disse bortlodninger indebærer som regel ikke dyreværns-mæssige problemer.

Mere problematiske er de situationer, hvor ukyndige personer foretager bortlodning af dyr, og hvor den, der vinder dyret, ikke nødvendigvis har den fornødne kundskab om, hvordan dyret passes og plejes på forsvarlig vis. Der tænkes herved blandt andet på bortlodning af levende ænder og gæs ved bankospil og bortlodning af kæledyr ved foreningsarrangementer o.l.

Der bør fastsættes regler, der sikrer, at bortlodning kun sker, hvor der kan ske en dyreværns-mæssig forsvarlig behandling af dyrene i forbindelse med arrangementet, og hvor der er vished for, at vinderen vil kunne tage vare på dyret. Det kan eventuelt foreskrives, at bortlodning af dyr kun må ske efter forudgående tilladelse fra politiet.

KAPITEL 2. AFLIVNING, OPERATIVE INDGREB O.L.

Til § 13.

Stk. 1 indeholder en bestemmelse om aflivning af dyr. Denne bestemmelse svarer til § 7, 1. pkt., i den gældende lov. Med kravet om, at aflivning skal ske så hurtigt og så smertefrit som muligt, vil aflivning ved strangulering være udelukket.

§ 7, 2. pkt., i den gældende lov om transport af større dyr, der er kommet til skade, er ikke medtaget i forslaget, idet bestemmelsen retteligt hører hjemme i en transportbekendtgørelse.

Forholdet er i øvrigt omfattet af § 1.

Bestemmelsen indeholder et forbud mod aflivning af dyr ved drukning. Forbuddet er absolut og gælder alle dyr, herunder skadedyr. Som eksempler på, hvor denne aflivningsform anvendes i dag, kan nævnes aflivning af kattekillinger ved drukning og aflivning af mus, der er indfanget i fælder, ved at placere fælden i vand. Endvidere søges muldvarpe i et vist omfang udryddet ved drukning.

Efter stk. 2 kan justitsministeren fastsætte regler om aflivning af dyr, ligesom han kan forbyde visse aflivningsformer. Der henvises i den forbindelse til udvalgets bemærkninger i kapitel 4.2.4.1. Der bør fastsættes nogle generelle regler for aflivning af dyr. I den forbindelse bør aflivningsformer, hvorved dyret bevisligt påføres en lidelse, der går videre end det, der er uundgåeligt ved aflivning, **forbydes**.

Bemyndigelsen til at fastsætte regler om slagtning og aflivning af dyr svarer til § 16 i den gældende lov. I medfør af denne bestemmelse er udarbejdet bekendtgørelse nr. 200 af 26. marts 1986 om slagtning af husdyr. Denne bekendtgørelse omhandler blandt andet rituelle slagtninger. Med hensyn til rituelle slagtninger henvises til kapitel 4.2.4.2. i betænkningen.

Justitsministeren skal i overensstemmelse med sædvanlig praksis høre de berørte parter, inden der fastsættes regler i medfør af denne og andre bemyndigelser i loven.

Til § 14.

Stk. 1 svarer til § 11 i den gældende lov. Efter bestemmelsen skal alle operative indgreb som udgangspunkt udføres af en dyrlæge. Som undtagelse fra denne regel kan det operative indgreb dog udføres af andre end en dyrlæge, hvis der er tale om mindre indgreb, der kun volder uvæsentlig smerte af rent forbigående beskaffenhed, her tænkes f.eks. på injektioner i muskulaturen og under huden. Endvidere kan det operative indgreb undtagelsesvis udføres af andre end en dyrlæge, hvis behandlingens iværksættelse må anses for uopsætteligt for dyrets overlevel-

sesmulighed - her tænkes f.eks. på isætning af vomspyd ved livstruende trommesyge hos kreaturer.

Den, der foretager indgrebet, skal sikre sig, at lidelse og smerte begrænses i videst mulige omfang. Dette fordrer blandt andet, at der sagkyndigt tages stilling til, om anvendelse af bedøvelse vil kunne begrænse dyrets lidelser i den konkrete situation, idet der ikke er fundet grundlag for at stille et generelt krav om anvendelse af bedøvelse. Der skal endvidere i givet fald tages stilling til hvilken form for bedøvelse, der skal anvendes (lokal bedøvelse eller total bedøvelse).

Bestemmelsen har sin væsentligste betydning vedrørende husdyr, men finder tillige anvendelse på andre grupper af dyr, herunder blandt andet kæledyr og dyr, der lever vildt i naturen.

Efter stk. 2 kan justitsministeren fastsætte regler om forskellige indgreb. Han kan endvidere forbyde indgrebene efter stk. 4, jf. nedenfor. Der henvises i øvrigt til udvalgets bemærkninger i kapitel 4.2.4.3.

Bemyndigelsen til at fastsætte regler om mærkning af dyr omfatter udover mærkning i traditionel forstand tillige den mærkning, der foretages af dyr med henblik på at kunne følge deres adfærd, jf. udvalgets bemærkninger i kapitel 4.2.4.3.

Efter stk. 3 kan justitsministeren fastsætte regler om, at visse indgreb skal foretages af en dyrlæge eller af andre, der særligt er uddannet til at foretage det omhandlede indgreb. Bestemmelsen omfatter såvel operative som lignende indgreb. Bestemmelsen har på grund af reglen i stk. 1 selvstændig betydning med hensyn til indgreb, der ikke medfører smerte af den art, der er nævnt i stk. 1.

Justitsministeren kan efter stk. 4 forbyde visse typer af operative og lignende indgreb. Herunder de indgreb, der er omhandlet i stk. 2.

Bestemmelsen indeholder ikke et udtrykkeligt krav om bedøvelse af dyret, inden der foretages et operativt indgreb. Det fast-

sættes i så henseende blot, at lidelse og smerte skal begrænses i videst mulige omfang. Denne regel, som blot er en indskærpelse af, hvad der gælder efter § 1, indebærer, at bedøvelse skal finde sted overalt, hvor det må antages, at bedøvelse vil kunne mindske dyrets lidelser. Det bemærkes i den forbindelse, at en bedøvelse i nogle tilfælde kan være mere smertefuld end selve det indgreb, der foretages.

Lovforslaget indeholder ikke et forbud mod kupering af haler og ører. Efter forslaget § 30 forbliver § 9, stk. 1, i den gældende lov i kraft, indtil den afløses af regler fastsat i medfør af den nye lov. Kupering af haler på heste og kvæg og af ørerne og halen på hunde må således kun ske, hvis det er påkrævet af veterinære hensyn. Den må kun foretages af en dyrlæge og skal finde sted under anvendelse af bedøvelse. Da undtagelsen i § 9, stk. 2, om kupering af hundehaler ikke er medtaget i lovforslaget eller nævnt i § 30, stk. 1, er denne bestemmelse ophevet. Det vil således efter lovforslaget kun være tilladt at kupere haler på hunde, hvis det i den konkrete situation er påkrævet af veterinære hensyn.

Til § 15.

Stk. 1 afløser § 3, nr. 5, i den gældende lov, hvorefter det er forbudt ved forløsning af dyr at anvende kraftmaskiner eller hestetræk ved udtrækning af fosteret.

Det vil i nogle tilfælde være nødvendigt at tage mekaniske midler i brug ved forløsning af dyr for at redde liv. Det Veterinære Sundhedsråd har godkendt apparater, der i princippet virker som kraftmaskiner, men som kaldes noget andet. På den baggrund bør det overvejes at fastsætte regler om anvendelse af kraftmaskiner, og om at de ikke må anvendes uden at være godkendt af justitsministeren.

I forbindelse med godkendelse af sådanne tekniske hjælpemidler bør justitsministeren indhente en udtalelse fra Det Veterinære Sundhedsråd.

Justitsministeren kan efter stk. 2 fastsætte regler om udform-

ning og anvendelse af elektriske drivstave. Der bør fastsættes regler om den maksimalt tilladte strømstyrke, og om at den del, som dyret berøres med, ikke må være spids, men skal være stump. Efter bestemmelsen kan der fastsættes regler om typegodkendelse.

Efter stk. 3 kan der fastsættes regler om betjening af redskaber, der anvendes til beskæring af klove og hove. Der synes ikke at være behov for regler om anvendelse af de specielle sakse, knive og klinger, som i mange år har været anvendt. Derimod er der behov for regler om anvendelse af de motordrevne fræsere, som er kommet til de senere år.

Der er ikke behov for regler om den motordrevne fræser, der er enkel i sin opbygning. Derimod er der behov for regler om betjeningen af disse redskaber, som kan udrette stor skade. Det bør således kræves, at enhver, der skal betjene en sådan maskine, skal være uddannet i brugen. Der henvises til udvalgets bemærkninger i kapitel 4.2.4.3.

Til § 16.

Bestemmelsen afløser § 3, nr. 4, i den gældende lov. Forbuddet er udvidet, således at der alene må anvendes glatte ringe.

KAPITEL 3. FREMVISNING OG SALG.

Til § 17.

§ 17 afløser § 6 i den gældende lov.

Stk. 1 er ændret i forhold til den gældende bestemmelse. Efter forslaget er det forbudt at anvende dyr til de omtalte arrangementer, hvis dyret herved påføres væsentlig ulempe. I den gældende lov står "skade eller alvorlig smerte". Der er således tale om en udvidelse af forbuddet. Om udtrykket "væsentlig ulempe" henvises til § 1.

Bestemmelsen er ikke begrænset til at angå bestemte dyr, således som de følgende bestemmelser. Bestemmelsen gælder ethvert

dyr.

Som anført i kapitel 4.2.5.1. omfatter bestemmelsen blandt andet børnedyrskuer.

Stk. 2 er uændret i forhold til den gældende lov. Fortolkningen har imidlertid givet anledning til en vis tvivl i praksis.

Bestemmelsen blev indføjet i loven i 1962. Baggrunden herfor var en række henvendelser fra Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark, hvori man redegjorde for problemerne, der er forbundet med anvendelse af vilde dyr i cirkus m.v. Det blev anført, at dressur, fremvisning og transport af vilde dyr er uforeneligt med disse dyrs natur. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår, at

"specielt med hensyn til dressur har foreningen anført, at man er af den opfattelse, at dressur af vilde dyr ikke kan foregå uden fysisk og psykisk lidelse for dyrene, uanset at man er bekendt med, at dressørerne hævder, at dressur af de omhandlede dyr kan foregå uden anvendelse af tvangsmidler. Foreningen har endvidere fremhævet, at årelangt ophold i trange transportbure strider stærkt mod dyrs natur, og at alle de forhold efter foreningens opfattelse er tilstrækkeligt til at motivere såvel forbud mod fremvisning af vilde dyr i cirkus m.v. som forbud mod omføring af dyr i menagerier."

Forarbejderne til bestemmelsen giver ingen bidrag til forståelsen af, hvilke dyr der skal opfattes som vilde dyr i dyreværnslovens forstand. I bemærkningerne til forslaget fra 1962 er der som eksempler på vilde dyr, med hvis natur det skulle være uforeneligt at skulle dresseres, fremvises og transporteres, nævnt løver, tigre og bjørne.

Afgrænsningen af, om et dyr er vildt i denne lovs forstand, bør dog ikke drages ved, om der er tale om et rovdyr, men om det vil være i overensstemmelse med dyrets natur at blive dresset, fremvist og transporteret. Omfattet af bestemmelsen er ethvert dyr, der ikke holdes som husdyr i Danmark. Omfattet af bestemmelsen er endvidere visse af de dyr, der holdes som husdyr i Danmark. Det drejer sig således om f.eks. ræve og hjorte, med hvis natur det er uforeneligt at skulle behandles på ovennævnte måde.

Efter stk. 3 kan justitsministeren fastsætte regler om indretning, drift af og tilsyn med zoologiske haver, dyreparker og lignende virksomheder.

Bestemmelsen svarer til § 6, stk. 3, i den gældende lov, idet bestemmelsen dog er ændret således, at ministeren kan fastsætte regler om indretning og drift af virksomhederne. Udover regler om opholdsrum og bure m.v. kan ministeren således fastsætte regler om fodring og pleje, om krav til dyrepasserers uddannelse, publikums adgang til og fodring af dyrene og om dyrlægetilsyn m.v. Der henvises i øvrigt til kapitel 4.2.5.2. i denne betænkning.

Justitsministeren kan efter stk. 4 dispensere fra forbuddet i stk. 2, 1. pkt., hvis det er ubetænkeligt. Bestemmelsen erstatter § 6, stk. 4, i den gældende lov.

Ved afgørelsen af, om der bør meddeles undtagelse fra bestemmelsen i stk. 2, skal der lægges vægt på det, der er anført ovenfor om dressur, fremvisning og transport af dyrene. Der bør almindeligvis indhentes en sagkyndig udtalelse, eventuelt fra Det veterinære Sundhedsråd, inden der træffes afgørelse i disse sager.

Til § 18.

§ 18 svarer med ændringer til § 17 i den gældende lov.

Efter stk. 1, 1. pkt., stilles der krav om særlig tilladelse fra politiet til at drive erhvervsmæssig handel med og opdræt af dyr.

Den gældende bestemmelse vedrører kun erhvervsmæssig handel med dyr fra butik eller andet fast forretningssted. Efter forslaget vil erhvervsmæssig handel med dyr fra andre steder også kræve tilladelse. Der tænkes herved blandt andet på stutterier og kenneler, hvorfra der drives handel med dyr. Efter bestemmelsen vil opdræt af dyr ligeledes kræve tilladelse. Den, der driver virksomhed med opdræt af dyr eller ønsker at påbegynde sådan virksomhed, skal således efter forslaget have tilladelse her-

til.

Stk. 1, 2. pkt., hvorefter dyrepensioner og dyreinternater og formidling af dyr tillige kræver politiets tilladelse, er ny i forhold til § 17, stk. 1, i den gældende lov. Bestemmelsen omfatter alle dyrepensioner og dyreinternater, uanset hvilke dyr de huser.

Der stilles efter bestemmelsen ikke krav om, at virksomheden skal være erhvervsmæssig, således som i 1. pkt. Omfattet af bestemmelsen er således også den formidling, som sker ved, at man blot formidler en kontakt mellem køber og sælger. En rent lejlighedsvis formidling er dog ikke omfattet.

En tilladelse skal angive, hvilke dyr den omfatter, efter omstændighederne specificeret efter race og størrelse. I forbindelse med politiets behandling af ansøgningen skal politiet besøge lokalerne, hvorfra virksomheden skal drives, og herunder godkende burene. Politiet kan indhente bistand fra en dyrlæge. Det kan eventuelt stilles som et vilkår for tilladelsen, at der gives politiet adgang til kontrolbesøg. Se i øvrigt kapitel 4.2.6.

En tilladelse kan tilbagekaldes, hvis det findes betænkeligt at lade virksomheden fortsætte. Reglen er ændret i forhold til den gældende lov, hvorefter tilladelsen kan tilbagekaldes, hvis den handlende straffes for overtrædelse af dyreværnsloven, eller såfremt dyrene ikke passes og plejes forsvarligt. I praksis svarer bestemmelsen til den hidtil gældende. Ved afgørelsen af, om tilladelsen skal tilbagekaldes, lægges der blot vægt på det afgørende, nemlig om dyrene passes forsvarligt, og om det derfor synes betænkeligt at lade virksomheden fortsætte. Den uforvarselige pasning kan bestå i utilstrækkeligt foder og pasning, overanstrengelse eller vanrøgt, eller den kan bestå i, at en af lovens øvrige bestemmelser, der sikrer dyrenes forsvarlige behandling, er overtrådt.

Stk. 2 er ny i forhold til den gældende lov. Efter denne bestemmelse kan justitsministeren fastsætte regler om indretning og drift af virksomheden og om tilsyn. Der kan fastsættes be-

stemmelser om forretningens indretning, herunder burenes størrelse og konstruktion. Der kan endvidere fastsættes bestemmelser om forretningens beliggenhed med hensyn til sol-, kulde og vindforhold. Endelig kan der fastsættes regler om krav til personalets uddannelse.

Der henvises i øvrigt til udvalgets bemærkninger i kapitel 4.2.5.3.

Stk. 3 svarer til § 17, stk. 2, i den gældende lov. Efter bestemmelsen i den gældende lov finder stk. 1 ikke anvendelse på handel med heste, kvæg, svin, får, geder, kaniner, pelsdyr og fjerkræ. Formuleringen kunne lede til den opfattelse, at enhver handel med og opdræt af disse dyr er undtaget fra stk. 1. For at præcisere, at dette ikke er tilfældet, er bestemmelsen ændret, således at den kun undtager dyr til landbrugsformål.

Til S 19.

Bestemmelsen er ny i forhold til den gældende lov.

Efter bestemmelsen er der mulighed for at straffe den, der overdrager dyr til personer under 18 år. Omfattet af bestemmelsen er ikke blot salg, men enhver overdragelse.

KAPITEL 4. TILSYN.

Til § 20.

Efter bestemmelsen har en dyrlæge, der bliver opmærksom på, at et dyr behandles uforsvarligt, i visse tilfælde pligt til at anmelde forholdet til politiet. Undladelse heraf er belagt med straf, jf. § 26, stk. 3.

Pligten til at anmelde sådanne forhold gælder alene autoriserede dyrlæger. Denne begrænsning er fundet naturlig under hensyn til de forpligtelser i henhold til dyrlægeloven, som følger af autorisationen. Det vil være for vidtgående at pålægge andre en tilsvarende pligt.

Hensigten med bestemmelsen er i første række at give en vis støtte til den dyrlæge, som konstaterer, at et dyrehold bliver misrøgtet, og som af hensyn til forholdet mellem ham og dyreejeren kunne være fristet til at undlade at anmelde forholdet.

Pligten gælder dog ikke ubetinget. Mindre grove forhold, der rettes straks, har dyrlægen ikke pligt til at anmelde.

Er dyret i en tilstand, hvor det bør aflives, skal dyrlægen efter stk. 2 opfordre den ansvarlige til at lade dyret aflive, hvilket skal ske inden for en kort frist.

Aflives dyret ikke, må dyrlægen indberette forholdet til politiet. Herefter følges fremgangsmåden i § 21.

Hvis det vil medføre unødige, alvorlige lidelser for dyret, at aflivning udskydes til et tidspunkt, efter at der er givet påbud i overensstemmelse med § 21, kan dyrlægen efter stk. 3 aflive dyret straks. Bestemmelsen svarer med sproglige ændringer til § 15, stk. 7, i den gældende lov.

Til § 21.

Bestemmelsen giver politiet mulighed for at meddele påbud til den, der behandler sine dyr uforsvarligt.

Politiet giver pålæg om dyrets behandling. Det kan bl.a. være et pålæg om, at dyrene fodres, plejes, behandles for sygdom, eller at dyret aflives, jf. 2. pkt.

Tidligere havde politiet mulighed for i forbindelse med pålægget at give en tvangsbøde. Muligheden for at give en sådan administrativ tvangsbøde er nu afskaffet, se herom kapitel 4.2.8. i betænkningen. I stedet er det forbundet med skærpet strafansvar ikke at efterkomme et pålæg efter § 21, jf. § 26, stk. 1, 2. pkt.

Det vil som regel være en dyrlæge, der henleder politiets opmærksomhed på, at et dyr behandles uforsvarligt. Men enhver kan i øvrigt anmelde et forhold til politiet, ligesom politiet af

egen drift kan tage et forhold op.

Stk. 2 indeholder de formelle krav, der skal være opfyldt i forbindelse med meddelelse af et pålæg. Pålægget skal efter bestemmelsen meddeles skriftligt og skal efter forvaltningsloven begrundes.

Der skal endvidere indhentes en erklæring fra en dyrlæge, inden der meddeles et pålæg. Typisk vil den dyrlæge, der indberetter forholdet, kunne afgive erklæringen. Politiet kan i øvrigt, hvis man skønner, at der er behov derfor, indhente erklæring fra en anden dyrlæge.

Politiet kan endvidere indhente en erklæring fra kredsdyrlægen. Det er politiet, der afgør, om dette er fornødent. Dyrets ejer kan således ikke som tidligere stille krav herom. Der kan typisk være behov for at indhente en erklæring fra kredsdyrlægen, hvis politiet er uenig i den afgivne erklæring, eller hvis der er tvivl om, hvilke foranstaltninger der skal træffes.

Endelig skal den, der har ansvaret for dyret, have mulighed for at udtale sig. Dette vil typisk ske i forbindelse med, at dyrlægen tilser dyret.

Der er mulighed for efter stk. 3 at undlade en eller flere af de procedurer, der er nævnt i stk. 2, hvis det vil forsinke sagen til væsentlig lidelse for dyret.

Omkostningerne til dyrlægen og andre lignende udgifter afholdes efter stk. 4 af politiet, som dog kan kræve udgifterne refunderet af den, der har fået pålægget. Refusionskravet er tillagt udpantningsret.

Til § 22.

Hvis et pålæg efter § 21, stk. 1, ikke efterkommes, skal politiet foretage det fornødne. Dette er nærmere beskrevet i § 22.

Der er ikke fastsat tidsfrister for, hvornår politiet skal gri-

be ind. Det vil afhænge af en konkret vurdering, hvor lang tid der kan gå. Hensigten med reglerne er at sikre, at der gribes hurtigt ind. I nogle tilfælde kan der gribes ind straks efter påbuddet, idet det kan konstateres, at den, der har ansvaret for dyret, intet vil foretage sig. Der bør som regel i pålægget gives den ansvarlige en kortere frist til at foretage det fornødne.

Hvis forholdene taler derfor, kan politiet efter stk. 2 straks i forbindelse med meddelelsen af pålægget eller senere træffe beslutning om, at dyret skal sælges eller aflives. Det må kræves, at der foreligger nogle særlige omstændigheder, som betinger et sådant skridt. I stk. 2 er nævnt nogle eksempler på sådanne omstændigheder.

Beslutning om aflivning efter denne bestemmelse kan træffes, uanset der ikke gives pålæg om aflivning. Der kan tænkes situationer, hvor det kan konstateres, at det vil være umuligt at få dyret passet forsvarligt.

Med udgifterne til sådanne foranstaltninger efter stk. 1 eller stk. 2 forholdes der på samme måde som efter § 21, stk. 4. § 23 om indbringelse for retten finder tillige anvendelse.

Til § 23.

Den, der har fået pålæg efter § 21, stk. 1, kan forlange pålægget indbragt for retten. Det er politiet, der på begæring skal sørge for, at dette sker, enten under en straffesag mod vedkommende eller under en selvstændig sag.

En begæring herom skal fremsættes inden 14 dage efter pålæggets meddelelse. Indbringelse for domstolene har ikke opsættende virkning.

I overensstemmelse med almindelige principper for påklage af administrative afgørelser vil en administrativ klage over politiets afgørelse ikke have opsættende virkning.

KAPITEL 6. DYREVÆRNSRÅDET.

Som det fremgår af kapitel 4.2.7. finder et flertal på 6 af udvalgets 11 medlemmer, at der bør nedsættes et organ, der kan rådgive justitsministeren i dyreværnsspørgsmål. Af disse 6 medlemmer finder de 5, at rådet bør sammensættes således, at 4 af rådets medlemmer udpeges af dyreværns- og landbrugsorganisationer, medens 1 af udvalgets medlemmer finder, at kun 2 af rådets medlemmer bør udpeges af organisationerne. Lovforslaget er udformet i overensstemmelse med forslaget fra de 5 medlemmer.

Til § 24.

Justitsministeren nedsætter efter § 24 et dyreværnsråd. Rådet skal kunne rådgive justitsministeren i mere generelle spørgsmål vedrørende dyreværn. Der tænkes herved på udarbejdelse af lovforslag og andre regler om dyreværn. Rådet kan herunder af egen drift stille forslag til justitsministeren om, at der ændres i såvel love som bekendtgørelser og cirkulærer.

Rådets arbejdsopgaver skal ses i sammenhæng med Det veterinære Sundhedsråd, som har den veterinære ekspertise. Dyreværnsrådet skal være sagkyndigt inden for dyreværn. Om en sag skal forelægges sundhedsrådet eller dyreværnsrådet må afhænge af sagens karakter. Der vil undertiden kunne være behov for at forelægge en sag for begge organer. På grund af dyreværnsrådets sammensætning bør det dog fortsat være Sundhedsrådet, der høres i straffesager.

I stk. 2 - 4 omhandles rådets sammensætning og proceduren for udpegelsen af medlemmer. Det er en væsentlig forudsætning, at rådet er sammensat af en begrænset persongruppe, således at det kan træde sammen med kort varsel.

Det er efter stk. 3 justitsministeren, der udpeger rådets medlemmer. Efter bestemmelsen skal der være en ligelig repræsentation fra dyreværns- og landbrugsorganisationer. Det må bero på et skøn, hvilke foreninger justitsministeren skal anmode om at stille forslag om medlemmer. Forslag bør indhentes fra de

største foreninger.

Da rådet skal vejlede justitsministeren på hele dyreværnsområdet og i mange forskelligartede spørgsmål, er det væsentligt, at rådet sammensættes således, at dets medlemmer er personer med indsigt i de faglige discipliner, der har særlig betydning ved regelfastsættelse på dyreværnsområdet. Det drejer sig særligt om personer med indsigt i fysiologi, etologi, fodringslære, traditionel og intensivt husdyrbrug (omfattende produktionsdyrene kvæg, svin, heste, får, geder, hjorte, pelsdyr, fjerkrå osv.).

Til § 25.

Er rådet ikke i besiddelse af den fornødne sagkundskab inden for et særligt område, kan det indhente udtalelser fra sagkyndige på dette område. I overensstemmelse med praksis i udvalg af denne karakter vil der være mulighed for ex officio at indkalde særligt sagkyndige til udvalgets møder.

Efter stk. 2 kan justitsministeren fastsætte de nærmere regler for rådets virksomhed i en forretningsorden.

Rådet afgiver en årlig beretning om sit arbejde, som offentliggøres af justitsministeren, jf. stk. 3.

KAPITEL 6. STRAF M.V.

Til § 26.

§ 26 indeholder bestemmelserne om straf for overtrædelse af loven. Bestemmelsen svarer med få ændringer til § 18 i den gældende lov.

Efter stk. 2, nr. 1, straffes den, der overtræder én af de bestemmelser, der er nævnt i bestemmelsen. Straffen er bøde eller hæfte. Med samme straf straffes den, der tilsidesætter et vilkår for en tilladelse.

Er dyret blevet overanstrengt, vanrøgtet eller på anden måde

uforsvarligt behandlet, er straffen bøde, hæfte eller fængsel i indtil 1 år efter stk. 1. Er forholdet så graverende, at der er tale om mishandling, er straffen fængsel i indtil 1 år efter stk. 1, 3. pkt. Er der tale om gentagen mishandling, er straffen fængsel i op til 2 år.

Stk. 1, 2. pkt. er en ny bestemmelse, hvorefter tilsidesættelse af et pålæg efter § 21, stk. 1, medfører, at vedkommende kan straffes efter den strengere bestemmelse i stk. 1.

Efter stk. 3 straffes en dyrlæge med bøde, såfremt vedkommende tilsidesætter sin pligt til at anmelde overtrædelser af loven efter § 20, stk. 1 og stk. 2. Bestemmelsen svarer til § 18, stk. 3, i den gældende lov.

Efter stk. 4, der erstatter § 18, stk. 2, i den gældende lov, kan der i forskrifter udfærdiget i medfør af loven fastsættes straf af bøde eller hæfte for overtrædelse af bestemmelserne i forskrifterne.

Med hensyn til straffen for overtrædelse af forskrifter udfærdiget i medfør af den gældende lov henvises til § 30, stk. 4, og bemærkningerne hertil.

Stk. 5 er ny i forhold til den gældende lov. Bestemmelsen giver mulighed for at pålægge kollektivt bødeansvar.

Til § 27.

Bestemmelsen i stk. 1 er en udvidelse af § 19, stk. 1, i den gældende lov om adgangen til at frakende en person retten til at beskæftige sig med dyr. Herefter vil ikke alene mishandling eller gentagen dyrplageri kunne begrunde, at en person fradømmes retten, men også en grov uforsvarlig behandling af dyr vil kunne medføre fradømmelse.

Som anført i afsnit 4.2.8. finder udvalget, at denne bestemmelse bør anvendes i langt videre omfang end hidtil. Er der således tale om, at en landmand har misrøgtet sine dyr, vil denne bestemmelse kunne anvendes således, at vedkommende fradømmes

retten til at beskæftige sig med dyr, indtil han har overvundet de problemer, der er grunden til, at han misrøgter sine dyr.

I stk. 2 tages der stilling til muligheden for at generhverve retten til at beskæftige sig med dyr. Bestemmelsen regulerer enhver frakendelse, der er sket efter stk. 1 eller efter en tidligere lov.

Betingelserne for at kunne generhverve retten er, at der er forløbet mindst 2 år af frakendelsestiden, og at der foreligger ganske særlige omstændigheder, som viser, at personen nu vil være i stand til at beskæftige sig med dyr. Er vedkommende tidligere frakendt retten til at beskæftige sig med dyr, bør generhvervelse inden frakendelsestidens udløb kun ske rent undtagelsesvis og tidligst, når der er forløbet 5 år af frakendelsestiden.

Stk. 3 svarer med sproglige korrektioner til § 19, stk. 2, i den gældende lov. Efter bestemmelsen kan en person straffes med bøde, hvis vedkommende overlader dyr til en, der er fradømt retten til at beskæftige sig med dyr efter stk. 1, og han er bekendt hermed. Med den ændrede formulering er det præciseret, at bestemmelsen finder anvendelse ikke blot, hvor der foreligger et ansættelsesforhold, men i enhver situation, hvor et dyr overlades i en anden persons varetægt.

Til S 28.

Bestemmelsen svarer med sproglige ændringer til § 20 i den gældende lov. Efter bestemmelsen kan en person, der har tilsyn med et barn under den kriminelle lavalder, straffes for barnets overtrædelse af loven, såfremt vedkommende har været vidende om overtrædelsen og ikke har søgt at hindre den. Skyldes det grov uagtsomhed, at den tilsynsførende ikke har været vidende om handlingen, er straffen bøde eller hæfte efter stk. 2.

Persongruppen omfattet af bestemmelsen er enhver, der har tilsyn med børn under 15 år. Afhængigt af situationen kan der således blive tale om at straffe f.eks. forældre, lærere, arbejdsgivere eller fritidsledere.

Til § 29.

Bestemmelsen svarer med sproglige ændringer til § 21, stk. 1, i den gældende lov. Efter bestemmelsen behandles sager om overtrædelse af denne lov som politisager.

Efter bestemmelsen finder retsplejelovens kapitel 73 om ransagning også anvendelse på dyreværnsområdet.

Med bestemmelsen i stk. 2 fraviges bestemmelserne i retsplejelovens kapitel 73, idet det efter stk. 2 er muligt at foretage ransagning uden retskendelse, hvis der foreligger en formodning om, at dyr bliver behandlet uforsvarligt. Elestemmelsen angiver de betingelser, der skal være opfyldt.

Bestemmelsen giver politiet adgang til ethvert dyrehold, dvs. ethvert sted, hvor der holdes et eller flere dyr. Bestemmelsen finder anvendelse på såvel hold af landbrugsdyr som hold af kæledyr. Politiet kan om fornødent tage en sagkyndig med. Der henvises til kapitel 4.2.6.1. i betænkningen.

KAPITEL 7. IKRAFTTRÆDEN, OVERGANGSBESTEMMELSER M.V.

Til § 30.

Udvalget har ikke angivet nogen dato for lovens ikrafttræden, men finder, at der er behov for, at den træder i kraft snarest muligt.

Da en del af bestemmelserne i den nuværende lov skal afløses af bekendtgørelser, bestemmes det i stk. 2, at de bestemmelser, der skal afløses af regler fastsat i medfør af denne lov, forbliver i kraft, indtil de nødvendige bekendtgørelser er udfærdiget.

Med hensyn til § 3, nr. 5, i den gældende lov om forløsning af dyr ved anvendelse af kraftmaskiner og hestetræk henvises til § 15, stk. 1, i forslaget. Med hensyn til § 4 i den gældende lov henvises til § 12, stk. 1, som giver hjemmel til at fastsætte

regler om behandling af dyr i anden særlig retning. Forslagets § 12, stk. 1, giver hjemmel til at fastsætte regler, der kan afløse § 7, 2. pkt., i den gældende lov om transport af tilskadedkomne dyr. Forslagets § 14, stk. 2, indeholder en bestemmelse, der giver hjemmel til at fastsætte regler, der kan erstatte bestemmelserne i §§ 8, 9, stk. 1, og 10 i den gældende lov om kastration, halekupering og fjernelse af mælketænder hos heste.

I stk. 3 fastsættes det, at de forskrifter, der er udfærdiget i medfør af de tidligere love, forbliver i kraft, indtil de erstattes af regler fastsat i medfør af denne lov. Overtrædelse af de tidligere udstedte forskrifter, som ikke indeholder selvstændige straffebestemmelser, straffes efter stk. 4 med bøde eller hæfte. § 26, stk. 5, finder tilsvarende anvendelse.

Til § 31.

Der gives i bestemmelsen hjemmel til at sætte loven i kraft på Færøerne og i Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

B I L A G

Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark

Alhambravej 18 • 1826 Frederiksberg C • Tlf. 01 22 32 22

Medlem af Eurogroup (or Animal Welfare)

Stiftet 1875

Hr. justitsminister Erik Ninn-Hansen
JUSTITSMINISTERIET
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Den 14. august 1987.

Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark har med tilfredshed og taknemmelighed konstateret, at justitsministerens interesse for dyreværn nu har ført til gennemførelse af en væsentlig forbedret dyreforsøgslov og til nedsættelse af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende intensive produktionsformer i landbruget ('Willeberg-udvalget'), som Foreningen fortsat håber, kan skabe grundlag for forbedrede forhold for husdyrene.

Tilbage står imidlertid en revision af selve den forældede dyrevæmslov fra 1950, en tanke som efter oplysningerne i dagspressen ikke er ministeren fjern.

I det følgende skal påpeges en række områder, på hvilke den pågældende dyrevæmslov er forældet eller efter Foreningens opfattelse ikke kan siges at leve op til sin pastand om at være en lov til værn for dyr.

Da udarbejdelsen af et forslag til en ny dyrevæmslov er en omfattende og kompliceret opgave, både fordi meget specialkundskab er fornøden og fordi en række interesse modsætninger skal udjævnes, skal Foreningen foreslå, at ministerens tidligere tilkendegivne interesse for en reform af dyrevæmsloven konkret udmøntes i nedsættelse af et udvalg med den opgave at udarbejde et forslag til en ny dyrevæmslov under hensyntagen til de siden den gældende lovs udarbejdelse høstede erfaringer og til arbejdet i 'Willeberg-udvalget', hvis betænkning må antages at foreligge i efterårets løb, uden at lovudvalgets nedsættelse behøver at afvente denne. Foreningen forventer en passende repræsentation for dyreværnsorganisationerne i et sådant udvalg og vil for sit vedkommende yde en konstruktiv indsats.

1) Med hensyn til ufuldkommenhederne i den gældende lov skal først peges på den forældede lovteknik. En lang række detaljer er direkte lovregulerede, medens andre, ofte vigtigere områder er omfattet af blanc -bemyndigelser uden nogen rettesnor for udnyttelsen heraf.

Dette medfører for det første, at detailregier er meget vanskelige at ændre, da dyrevæmsloven kun ændres sjældent, måske for ikke regelmæssigt at genåbne afsluttede diskussioner.

Der næst savner loven et sagkyndigt organ, hvis udtalelser kunne give det faglige fundament for ministerens udnyttelse af lovens bemyndigelsesregler. Det veterinære Sundhedsråd fylder delvis dette hul, men dels er det ikke en del af dyrevæmslovens system, dels gør dets sammensætning og arbejdsmåde det bedst egnede til behandling af enkeltsager på husdyrområdet.

I 'Willeberg-udvalget' behandles for tiden et forslag fra dyreværnsorganisationerne om skabelse af et husdyrvelfærdsråd til støtte for ministeren i udøvelse af dyrevæmslovens bemyndigelser på husdyrområdet. Afhængig af resultatet af dette udvalgs behandling af forslaget, ville der være behov for et tilsvarende sagkyndigt organ i andre dyrevæmsager til fast-

sættelse af generelle regler. Det forudsættes at dyreværnsinteresser repræsenteres i et sådant råd.

2) Den gældende dyreværnslov taler om forbud mod unødigt lidelse, hvad der kan give anledning til misforståelser med hensyn til, at lidelse er acceptabel, hvis den ud fra et eller andet f.eks. økonomisk kriterium kan anses for 'nødvendig'. Langt mere tiltalende er en udbygning af de positive krav i lovens § 2, således at dyr skal behandles i overensstemmelse med deres behov, hvori ligger ikke blot fysiske behov for foder, drikke og hvile, men også de adfærdsmæssige behov, som såvel praktiske erfaringer, som den etologiske forskning har konstateret. Disse synspunkter er i overensstemmelse med Europarådets konvention af 1976 om beskyttelse af dyr til landbrugsformål, en konvention der også er ratificeret af Danmark.

3) Det bør overvejes generelt at pålægge den, der holder et dyr, at tilkalde dyrlæge, hvis dyret udsættes for en mere end kortvarig smerte, der ikke er af uvæsentlig karakter. I den forbindelse bør det overvejes, i hvilket omfang større dyr kun bør kunne aflives af en dyrlæge eller af personer, som en dyrlæge har instrueret og fører tilsyn med, jvfr. en regel i denne retning i bekendtgørelse nr. 384 af 17. januar 1984 om indfangning og aflivning af herreløse katte.

4) Strafdmåling i dyreværnsager. Den lave strafudmåling i disse sager giver regelmæssigt anledning til offentlig forargelse. Den skærpelse af bødeudmålingen, som i de senere år er sket f.eks. på miljø- og arbejdsmiljøområdet, er ikke slået igennem i dyreværnsager, navnlig fordi det kun sjældent er muligt at fastsætte bøden på baggrund af en bestemt økonomisk vinding.

Foreningen er opmærksom på, at det ikke stemmer med dansk lovgivningstradition at binde domstolene til en bestemt strafudmåling, men man er af den opfattelse, at en tilkendegivelse fra folketingets side under en behandling af en ny dyreværnslov, vil kunne føre til en effektiv skærpelse af retspraksis på området.

5) Ud over disse generelle synspunkter er der et meget stort antal områder, hvor der efter Foreningens opfattelse er behov for nye enkeltregler, hvad enten disse så i det enkelte tilfælde bør fastsættes i loven eller administrativt med hjemmel i denne. Som et måske noget vilkårligt udvalg af sådanne spørgsmål skal nævnes:

- a) mere udførlige regler om zoologiske haver, der i dag i vidt omfang reguleres indirekte gennem kulturministeriets tilskudsregler,
- b) klarere regler om privates adgang til at holde rovdyr eller andre farlige dyr, således at såvel de dyreværns-mæssige som de sikkerhedsmæssige hensyn tilgodeses,
- c) gennemgang af reglerne om ritualslagtning. Foreningens udgangspunkt må være, at bedøvelse bør ske i samme omfang som ved andre slagtninger, men det forekommer ganske særligt anstødeligt, hvis de almindelige bedøvelsesregler fraviges for at opnå en indtægt ved eksport af ritualslagtede dyr,
- d) regler om dressurmetoder, f.eks. el-halsbånd,
- e) lemlæstel se af dyr ved kupering af haler eller ører eller fjernelse/studsning af tænder, næb og kløer.
- f) Medens problemerne om landbrugets husdyr er under behandling i 'Willeberg-udvalget' og derfor ikke skal omtales her, skal dog nævnes et enkelt, vigtigt husdyrproblem, som 'Willeberg-udvalget' foreløbig har ment faldt udenfor dets kommissorium. Ved arbejdskonflikter på slagterier opstår - uanset om konflikterne arbejdsretsligt er lovlige eller ej - ofte dyreværns-mæssigt uforvarselige forhold, fordi slagteprocessen pludselig standses. Dyr hober sig op på slagterierne under forhold, der kun er egnet til få timers ophold for slagtedyr. Producenterne kan ikke komme af med slagtemodne dyr, hvilket i moderne industrialiseret husdyrproduktion meget hurtigt betyder uforvarselig overfyldning af stalde o.s.v.. Arbejdsmarkedets parter erkender typisk problemerne, men giver mod-

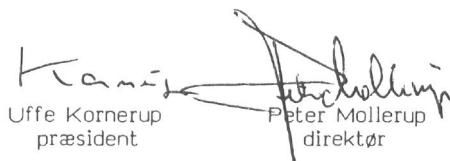
parten skylden for dets opståen.

Når begge parter på arbejdsmarkedet erkender problemets tilstedeværelse, burde det være muligt at gennemføre lovregler om pligtig nødslægning, uden at disse påvirker konflikten udfald.

- g) Erhvervsmæssig handel med og opdræt af hunde er kommet under en vis kontrol ved Justitsministeriets cirkulære af 5/11-1975, der er udfærdiget i medfør af hundelovens § 7. I de senere år er fænomenet 'hundeformidling' dukket op. Formålet angives at være på ideel basis at skaffe nye hjem til hunde, der ellers måtte aflives, og virksomheden falder dermed udenfor det område, der kan reguleres gennem hundeloven. Alt for ofte dækker de smukke ord over kommerciel hundehandel under veterinært- og dyreværnsmæssigt uforsvarlige former. Regler om indretning af hundenes opholdsrum, hygiejne og veterinært tilsyn overtrædes groft, eller virksomheden sætter blot telefonisk sælger og køber i forbindelse med hinanden uden nogensomhelst kontrol med hunden. En mere utvetydig hjemmel for indgriben er tiltrængt, bl.a. således at det ikke behøves at føre et vanskeligt bevis for, at virksomheden er erhvervsmæssig.
- h) Regler om behandling af omstreffende katte, der idag findes dels i Justitsministeriets lov om mark- og vejfred, dels i Landbrugsministeriets jagtlov, hvis tilladelse til nedskydning af katte, der er mere end 150 meter fra anden mands hus, forekommer helt uacceptabel.

Den her foretagne opregning af problemer, der som nævnt langt fra er udtømmende, viser efter Foreningens opfattelse klart, at der er behov for en tilbundsående revision af den gældende dyreværnslov også ud over de påtrængende husdyrproblemer, der for tiden behandles af 'Willeberg-udvalget'. Hvis ministeren finder det nyttigt, vil Foreningen meget gerne mundtligt gøre rede for sine synspunkter.

Med venlig hilsen
p.f.v.

Uffe Kornerup Peter Møllerup
præsident direktør

Danmark har ratificeret følgende internationale konventioner på dyreværnsområdet:

- 1) Europæisk konvention af 13. december 1968 om beskyttelse af dyr under international transport.
- 2) Europæisk konvention af 10. marts 1976 om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål.
- 3) Europæisk konvention af 10. maj 1979 om beskyttelse af dyr til slagting.

Nyeste konvention på dyreværnsområdet er Europakonventionen om kæledyr, der har været åben til underskrift fra den 1. oktober 1987. Danmark har undertegnet konventionen med ratifikationsforbehold.

1. EUROPEISK KONVENTION om beskyttelse af dyr under INTERNATIONAL TRANSPORT (13. december 1968 - ratificeret af Danmark 24. juni 1969).

Konventionens erklærede hensigt er at beskytte dyr mod lidelse under international transport, hvorved i denne forbindelse skal forstås enhver transport, der indebærer en grænseoverskridelse - dog eksklusive lokal grænsetrafik. I princippet er alle dyr dækket; Vilde og tamme - varmblodede og koldblodede. Langt den største part af teksten er dog viet de traditionelle produktionsdyr. Det er formentlig også i forbindelse med disse dyrearter man især har følt behovet for internationale regler, idet transporten af sådanne levende dyr tiltog voldsomt i de første år efter 2. verdenskrig. Der er forudsat dyrlægeovervågning af dyrene såvel før transporten som efter dens afslutning - men ikke nødvendigvis under transporten. Den dyrlæge, der udsteder certifikat

ved transportens afsendelse står inde for, at dyrene er egnet til den specielle rejse, de sendes ud på. Teksten indeholder retningslinier for dyrenes forsyning med vand og foder og opsætter regler til at undgå, at dyr påfører hinanden skader. Ligeledes findes særlige afsnit med regler for jernbanetransport, landevejstransport samt søværts og lufttransport. For hver af de nævnte kategorier er nedfældet krav til udstyr, opbinding o.l.

Sammenfattende må konventionens krav siges at være meget generelle, og meget moderate i henseende til kontrol med at bestemmelserne overholdes. Kravene synes således alle at være imødekommet ved den nuværende lovs §§ 1 og 2.

Justitsministeriet har til gennemførelse af konventionen foretaget mindre administrative ændringer ved bekendtgørelse nr. 139 af 20. marts 1970 om ændring af bekendtgørelse om transport af dyr.

Det er sandsynligt, at konventionen har betydet en væsentlig forbedring af vilkårene for dyr under international transport. Alligevel er det ikke vanskeligt at pege på områder og situationer, som ikke er dækket. Det er f.eks. en væsentlig ulempe, at de østeuropæiske lande ikke har tilsluttet sig konventionen. Det er således kendt, at et betydeligt antal heste er transporteret fra disse lande til slagtehus i Vesteuropa under lidet betryggende omstændigheder.

Det er en mangel, at konventionen kun omfatter dyr under international transport. I store lande kan transporter over store afstande være mere belastende for dyrene end velregulerede internationale transporter. Der har således været krav i retning af, at der skulle fastsættes maksimale tidsrammer for dyrs transport til et slagteri.

En ekspertgruppe under EF-Kommissionen har undersøgt den tilgængelige litteratur herom, og selv om gruppens konklusi-

on ikke er eentydig, afdækkes en række faktorer som særlig årsag til stress hos dyrene -

- 1) Først og fremmest rejsens varighed
- 2) artsforskelle mellem eenmavede dyr og drøvtyggere
- 3) fysiologiske tilstande - drægtighed
- 4) metoder ved indladning og udlosning af dyr fra transportmidlet
- 5) dyrenes forberedelse til rejsen - fysisk træning, foderændring m.v.
- 6) dyrenes behandling efter rejsen - hvile, foder m.v. etc. etc.

Det synes dog sikkert påvist, at der er et meget stort behov for nærmere belysning af en række vilkår, før mere differentierede bestemmelser vedtages. Nogle af disse emner er:

- 1) Hvornår og hvordan skal dyr fodres og vandes før, under og efter en lang transport?
- 2) behovet for og betydningen af hvile under transport - herunder etablering af faciliteter, hvor dyr kan opholde sig i hvileperioder.
- 3) Dyrenes arealbehov under transport, bedømt i forhold til dyreart, alder, køn, og fysiologiske omstændigheder.
- 4) Krav til ventilation - herunder temperatur og luftfugtighed.
- 5) Økonomisk virkning af forskellige transportmetoder på kvaliteten af kød fra involverede slagtedyr.

Konventionens hensigtserklæringer i retning af, at passage af grænser skal ske så hurtigt og lempeligt som muligt for dyrene, synes ikke altid tilgodeset i praksis.

EF har tiltrådt konventionen, og har i den forbindelse ud-

stedt 2 direktiver om beskyttelse af dyr under international transport (EF-direktiv nr. 77/489 og 81/389) til gennemførelse af konventionens bestemmelser i EF. Til opfyldelse af disse direktiver har Justitsministeriet udstedt bekendtgørelse nr. 439 af 10. august 1982.

Europarådets Ministerkomité har ladet sig overbevise om, at konventionen om international transport ikke sikrer dyrenes velfærd i det omfang, man havde tænkt sig. Ministerkomitéen har derfor efter indstilling fra Europarådets ekspertgruppe (CAHPA; Comité Ad Hoc pour la Protection des Animaux) vedtaget et sæt Rekommandationer vedrørende international transport af heste. CAHPA har ledsaget sin indstilling med et forslag om, at reglerne udstrækkes til også at omfatte national transport.

Disse rekommandationer (Rekommandation nr. R (87)17: Code of Conduct for the International Transport of Horses, 17. september 1987) er et supplement til konventionens bestemmelser. Der gives mere detaljerede krav f.eks. til arealbehov for individer af forskellige alder, indretning af ramper, behov for ventilation m.v. I de vedføjede Annex'er, A-D er nærmere beskrevet vilkårene for jernbanetransport, lan-devejstransport, lufttransport og søværts transport af heste. Her findes også instruktive skitser vedrørende opbinding af heste med særlig interesse for skibe og luftfartøjer.

2. EUROPÆISKE KONVENTION om beskyttelse af dyr, der holdes til LANDBRUGSFORMÅL (10. marts 1976 - ratificeret af Danmark 28. januar 1980).

Denne konvention finder anvendelse på alle dyrearter, der anvendes til produktion af fødevarer, uld, skind eller pels eller andet landbrugsformål - og på enhver form for dyrehold, herunder specielt sådanne brug, som i overvejende grad betjener sig af tekniske installationer til automatisk sty-

ring af fodringsprocesser m.v.

Allerede i konventionens artikel 3 knæsættes en ny målsætning: at landbrugsdyr skal huses, fodres, vandes og passes på en måde, der bedst muligt søger at imødekomme "dyrene fysiologiske og etologiske behov i overensstemmelse med praktiske og videnskabelige erfaringer". Samme krav om hensyntagen til dyrenes fysiologiske og etologiske behov gentages i artikel 4, der drejer sig om bevægelsesmuligheder og rådighedsareal for bundne dyr og dyr i bure.

I medfør af konventionen er der nedsat et stående udvalg, der har til opgave at udarbejde og vedtage rekommandationer om de nærmere bestemmelser om gennemførelsen af principperne i konventionen.

En rekommandation træder uden videre foranstaltninger i kraft 6 måneder efter dens vedtagelse i udvalget. Hver kontraherende part skal herefter enten gennemføre rekommandationen eller underrette udvalget om grundene til, at den har besluttet, at den ikke eller ikke længere kan gennemføre rekommandationen. Hvis to eller flere kontraherende parter har meddelt, at de har besluttet ikke eller ikke længere at gennemføre en rekommandation, bortfalder den.

Såfremt en konvention ikke indeholder særskilte bestemmelser om, hvilken procedure, der skal anvendes i tilfælde af tvistigheder om fortolkningen og anvendelsen af konventionen, kan den kontraherende part ifølge Wienertraktatretskonventionen enten indstævne den anden kontraherende part for Den internationale Domstol i Haag, såfremt den anden kontraherende part har anerkendt domstolens kompetence, eller tvisten kan søges løst ad diplomatisk vej.

Det stående udvalgs arbejde har været meget vanskeligt, idet der hurtigt viste sig en interessen modsætning mellem "praktiske" og "videnskabelige" erfaringer. Standpunkterne har væ-

ret polariseret i så høj grad, at det først efter 10 års arbejde lykkedes at enes om rekommandationer vedrørende fjerkræ og svin (1986). I oktober 1988 er der endvidere vedtaget en rekommandation om kvæg. Der er derimod ikke i øjeblikket truffet forberedelser til rekommandationer om heste, pelsdyr eller andre.

Danmark har som det eneste land ikke kunnet tiltræde rekommandationerne. Danmark har tilkendegivet, at man ikke er modstander af rekommandationerne, men at man ikke ønsker at foregribe resultatet af det arbejde, der foregik oprindeligt i Willeberg-Udvalget og senere i Dyreværnsudvalget, ved at gennemføre Europarådets rekommandationer på nuværende tidspunkt.

3. EUROPEISK KONVENTION om beskyttelse af dyr til SLAGTNING (10.maj 1979 - ratificeret af Danmark 23. februar 1981).

Konventionen omfatter enhovede dyr, drøvtyggere, svin kani-ner og fjerkræ og dækker alle situationer under dyrets transport fra oprindelsesbesætningen, ophold i slagteriets stalde, immobilisering, bedøvelse og slagtning. Teksten indeholder anvisninger på omhyggelig behandling af dyrene, især i perioden før den egentlige slagteproces igangsættes. Disse bestemmelser er i nøje overensstemmelse med de principper, der i de senere år er indeholdt i ny lovgivning om dyreværn.

En af de væsentlige bestemmelser (§ 12) indeholder krav om, at alle dyr skal bedøves før slagtning.

De kompetente nationale myndigheder er imidlertid berettiget til at indrømme afvigelse fra dette generelle påbud, når det drejer sig om:

- 1) rituelle slagtninger (jøder og muhammedanere)
- 2) nødslagtninger, når bedøvelse ikke er mulig

- 3) slagtning af fjerkræ og kaniner ved autoriserede metoder, der forårsager øjeblikkelig død
- 4) aflivning af dyr med henblik på sundhedskontrol, når særlige forhold gør dette nødvendigt.

I nogle lande, f.eks. Norge og Sverige er det ikke tilladt at foretage rituelle slagtninger uden bedøvelse, men import af kød frembragt ved sådanne metoder f.eks. Danmark er tilladt. Modstandere af rituelle slagtninger uden bedøvelse har fremført, at antallet af rituelt slagtede dyr (især kvæg) er urimeligt stort i forhold til det reelle behov af kød, fordi kun dele af kroppen anses for egnet til det rituelle måltid.

Der er ikke gennemført lov- eller administrative ændringer i forbindelse med Danmarks ratifikation af konventionen, idet man fandt, at dyreværnsloven i §§ 1 - 3 indeholder de nødvendige regler til opfyldelse af kravene i konventionen.

I forbindelse med en revision af dyreværnsloven bør det dog overvejes at indføje bestemmelser, der præciserer visse af de krav, der stilles i konventionen.

De områder, hvor der kunne være behov for en præcisering, er navnlig;

- krav om skridsikre gulve på de gangveje, som dyrene skal følge.
- Krav om at dyrene skal aflæsses snarest muligt efter transportmidlets ankomst til slagteriet.
- Dyr må ikke løftes i hoved, fødder eller hale, hvis dette kan forvolde smerte.
- Elektriske drivstave skal bruges mindst muligt. Det enkelte stød må ikke være over 2 sekunder og må kun bruges

på muskuløse dele af kroppen. De må kun bruges til kreaturer og svin. Når elektriske drivstave anvendes, skal dyrene have mulighed for at undvige i den sigtede retning.

- Gangveje, som dyrene skal følge, skal være uden fremstikkende genstande som spidser, søm og jern, der kan lædere dyrene. Der må heller ikke være huller eller andre åbninger i gulvet, som kan fange dyrenes hoved eller ben.

- Dyr, som transporteres i bure o.lign., skal slagtes hurtigst muligt.

- Opstaldede dyr skal tilses mindst 2 gange daglig, morgen og aften.

4. EUROPÆISK KONVENTION om beskyttelse af kæledyr (pet animals).

Konventionen er tiltrådt af ministerkomitéen og udsendt til medlemslandene med henblik på, at disse kan ratificere teksten fra den 1. oktober 1987. Der har været betydelige vanskeligheder med at finde en dækkende definition af begrebet "kæledyr". I denne konvention er definitionen: "Ethvert dyr, der holdes eller som det er hensigten at holde af mennesker (private) især som en del af deres husstand og med henblik på adspredelse og selskab. Principielt kan et kæledyr således være alt fra en snog til en elefant, blot de opfylder de vide rammer, der er citeret. Det er dog en almindelig opfattelse, at konventionen især vedrører hunde, katte, små gnave, stuefugle etc., men derimod ikke dyr, der holdes som sportsdyr eller deltagere i konkurrencer. Sådanne forudsættes at være dækket af medlemslandenes nationale lovgivning om dyreværn.

Begrundelsen for ønsket om en speciel konvention for kæledyr skal søges i en rekommandation fra den parlamentariske for-

samling (1979), hvor der gøres opmærksom på den sundhedsmæssige risiko, der kunne være forbundet med en ukontrolleret overpopulation af "vilde" kæledyr - samt et ønske om at gøre de heraf følgende begrænsende foranstaltninger acceptable, (indfangning og aflivning).

De første artikler indeholder bestemmelser af almindelig karakter om forsvarlig behandling af dyr. Senere findes bestemmelser om handel, avl etc. herunder at personer, der handler med kæledyr, skal registreres.

Afsnittene om operative indgreb for at ændre dyrets ydre tilsigter en holdning, så alle indgreb, der ikke er motive-ret af et kurativt behov, skal være forbudt. Det gælder således halekupering hos hunde, kupering af hundes ører, over-skæring af hundes stemmebånd for at hindre uønsket gøen, fjernelse af kløer (især) hos katte for at beskytte polstrede møbler.

Kastrationer af dyr skal fortsat være tilladt under be-døvelse og under en dyrlæges ansvar.

Kæledyr må kun aflives af en dyrlæge eller en anden kompetent person, med mindre det drejer sig om en nødsituation.

Aflivningsmetoder skal enten

- a) forårsage øjeblikkelig bevidstløshed og død eller
- b) indledes med en dyb almennarkose, som følges af indgreb, der med sikkerhed forårsager døden (før dyret genvinder bevidstheden).

Følgende aflivningsmetoder skal være forbudt: (med mindre dyrene forud er bragt i dyb narkose)

- 1) drukning og anden form for kvælning
- 2) anvendelse af gift eller medikamenter i doser

og administrationsformer, der ikke kan kontrolleres med henblik på at opnå øjeblikkelig død.

3) aflivning ved elektriske stød

Forbud mod halekupering har mødt modstand fra jagthunde - interesserede, der hævder, at jagthunde læderer halen under jagt, hvis den ikke kuperes. racehunde - klubber er utilbøjelige til at acceptere ændringer i den halelængde, der netop gælder for deres race.

Herover for står etologers redegørelser for halens betydning som signalorgan til andre hunde og dyr af anden race.

Konventionen indeholder et særligt afsnit om omstrefjende dyr (stray animals). Disse bestemmelser er holdt i generelle vendinger, men indrømmer et lands ret til at reducere antallet af omstrefjende dyr, hvis de bliver en trussel mod menneskers eller dyrs sundhed - blot skal indfangnings- og aflivningsmetoder være acceptable, så dyrene ikke påføres unødigt lidelse, smerte eller ubehag.

I forbindelse med konventionen om kæledyr kan det måske være berettiget at henlede opmærksomheden på, at der er en særlig lov om dyreforsøg (lov 382 af 10. juni 1987), der er en konsekvens af den europæiske konvention om samme emne. Heri er bestemt, at dyr, der anvendes til videnskabelige forsøg, skal være opdrættet med henblik på dette. En - navnlig tidligere udbredt angst blandt hundeejere, for at deres bortkomne hund efter eventuel indfangning skulle ende deres dage som forsøgsdyr, burde således være ubegrundet.

Danmark har ikke på nuværende tidspunkt kunnet ratificere konventionen om kæledyr, da den gældende dyreværnslov ikke fuldt ud lever op til de krav, som stilles efter konventionen. Konventionen er derfor blevet undertegnet med ratifikationsforbehold.

Efter dyreværnslovens § 9, stk. 2, er det tilladt at foretage kupering af halen på hunde, der ikke er 8 dage gamle. I forbindelse med undertegnelsen af konventionen er der derfor taget forbehold overfor konventionens artikel 10, stk. 1, litra a., som indeholder forbud mod halekupering af hunde. Der er endvidere taget forbehold overfor konventionens artikel 6, som indeholder forbud mod salg af kæledyr til børn under 16 år uden samtykke fra forældre.

En ny dyreværnslov bør indeholde bestemmelser, der sikrer, at Danmark kan ratificere konventionen.

DET VETERINÆRE SUNDHEDSRÅD

J.nr. 176²/1987

MO/hj

4. maj 1988

Dyreværnsudvalget
Justitsministeriet
4. kontor
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Dyreværnsudvalget har i skrivelse af 19. februar 1988 (4. kontor, j.nr. 1987-39301-121) anmodet Det Veterinære Sundhedsråd om en udtalelse vedrørende rituelle slagtninger, herunder en beskrivelse af de forskellige aflivningsmetoder der anvendes i dag samt en vurdering af forsvarligheden af disse set ud fra en dyreværnsmæssig synsvinkel.

Rådet skal udtale:

Slagtning efter islamisk ritus, såkaldt "Halal"-slagtning.

Repræsenteret ved 4 medlemmer har rådet overværet og klinisk vurderet "Halal" slagtninger af voksne kreaturer på FNK-Vraa slagteri.

Princippet i slagtemetoden består i, at dyret ved skydning i panden med en specielt konstrueret bolt pistol bringes i en øjeblikkeligt indtrædende, bevidstløs tilstand, hvorefter det hejses op i baglemmerne og med hovedet nedad hængende sker afblødningen efter et hurtigt gennemført snit af halsen ind til halshvirvelsøjlelens muskulatur.

Til bedøvning anvendes en modificeret, tohåndsbetjent bolt pistol, en såkaldt cash-knocker, hvor den oprindeligt penetrerende boltspids er omformet til et konveks, nærmest halvkugleformet hoved. Pistolen er monteret på et c. 0,5 m langt skaft og under bolthovedet er anbragt en fjederbelastet, stump endende jernstift, som rager c. 2 cm frem foran bolten.

DET VETERINÆRE SUNDHEDSRÅD

Ved et let ført slag af pistolen bringes stiften i kontakt med dyrets pande, hvorved aftrækkeren udløses af stiften.

Dyrets hoved er før bedøvelsen ved rebgrime fast fikseret i en højde, der giver slagteren fuldt overblik over hovedets forside, hvor panden næsten er vandret placeret.

Ved skudafgivelsen falder dyret momentant til gulvet i bevidstløs tilstand uden refleksbevægelser. Straks derefter hejses kroppen ved kædetræk op i baglemmerne til lodret stilling med slapt nedhængende hals og hoved, let åben mund og delvis tungefremfald som tegn på total lammelse.

Ca. 30 sec. efter skudafgivelsen "stikkes" dyret til afblødning ved et hurtigt gennemført tværsnit af halsen med en lang, skarp kniv. Snittet føres c. 20-30 cm bag hovedet ind til muskulaturen på halshvirvelsøjleundersiden og såvel de 2 store halsarterier som de store halsvenner overskæres på een gang, hvorefter forblødningen sker på c. 3-4 min.

Slagteren er i stand til uden risiko og med fuldt overblik over det slapt hængende hoved at udføre et præcist gennemført halsnit.

Det må antages, at den hurtige forblødning står i forbindelse med kroppens lodret ophængte stilling.

Efter slagtingen fandtes ved undersøgelse af de afskårne hoveder på skudstedet en impression i panden med en minimal læsion af huden.

Efter afhudning konstateredes et stjerneagtigt udbredt, knust brud af pandeknoglen med en prominens ind i hjernehulen på ca 1 cm.

Det må konstateres, at anvendelsen af den omtalte cash-knockerpistol giver en meget voldsom hjernerystelse med øjeblikkeligt indtrædende bevidstløshed. Det må antages, at hjernerystelsen ved selve skuddets slagkraft og ved det opståede knoglebrud straks udbredes til at omfatte store dele af hjernen, med overvejende sandsynlighed hele hjernen.

DET VETERINÆRE SUNDHEDSRÅD

Det må tillige antages at knoglebruddet i de fleste tilfælde medfører direkte læsion af hjernebarken. Under hele slagteproceduren ses bogstavelig talt ikke refleksbevægelser hos dyret.

Rådet finder den beskrevne slagtemetode for dyreværnsmæssig forsvarlig, idet det skal tilføjes, at Veterinærdirektoratet har opstillet betingelser og vilkår for meddelelse af tilladelse til metodens anvendelse.

Den rituelle jødiske slagting - "schächtning".

Sundhedsrådet har den 1. marts 1988 overværet og klinisk vurderet "schächtning" af voksent kvæg ved Københavns Eksportslagteri i Kødbyen.

Princippet ved slagtemetoden består i, at der ved hurtig over-skæring af begge halspulsårer og vener indtræder en meget hurtig forblødning med et akut blodtryksfald til følge. Forblødningen varer c. 3 1/2 til 4 min.

Dyret ledes ind i en kastemaskine, hvor det fikseres og drejes rundt til rygleje med fremstrakt hals og hoved. Der anlægges derefter ca. midtvejs mellem kæbevinkel og brystbensspids på halsen et hurtigt gennemført snit med en skarp, specielt konstrueret kniv gennem hud, halspulsårer, halsvener og luftrør ind til muskulaturen på halshvirvelsøjle's underside. - Selve halssnittet blev udført meget hurtigt og sikkert.

Efter halssnittet konstateredes øjenlågsbevægelser i op til 1 minut, men det er ikke muligt fra en klinisk vurdering nøjere at fastlægge tidspunktet for bevidstløshedens indtræden og smertesansens ophør.

Rådet skal anføre, at der består usikkerhed om, hvornår bevidstløsheden indtræder efter udførelsen af halssnittet.

DET VETERINÆRE SUNDHEDSRÅD

De senest offentliggjorte **forskningsmæssige** undersøgelser på dette område (Veterinary Record, april 2, 1988; 122, 325-329) fastslår, at der foreligger en ganske betydelig, individuel variation, idet man hos køer har konstateret forskel i tidsforløbet fra 19 til 113 sec. inden **hjernebarkens** elektriske aktivitet ophører.

Det understreges imidlertid, at tilstedeværelse af elektrisk aktivitet ikke er ensbetydende med tilstedeværelse af bevidsthed og dermed smertesans.

Såvel bevidsthed (smertesans) som elektrisk hjerneaktivitet er afhængig af hjernens blodforsyning. De påviste variationer i tidsforløb inden en elektrisk aktivitet i hjernen ophører kan muligvis forklares ud fra individuelle forskelle i hjernens blodforsyning. Sammenhængen mellem ophør af elektrisk hjerneaktivitet og tab af bevidsthed og dermed smertesans er ikke tilstrækkeligt belyst.

På baggrund af rådets observationer fra besigtigelsen må det antages, at det akutte blodtryksfald i forbindelse med overskæring af begge halspulsårer og vener medfører meget hurtig bevidstløshed og dermed tab af smertesans.

Den under rådets besigtigelse anvendte kastemaskine må anses for forældet og bør efter rådets opfattelse såvel i sin udformning som funktion konstrueres i overensstemmelse med nutidige tekniske principper, hvorved en mere hensigtsmæssig og skånsom behandling af dyret vil kunne opnås.

P.R.V.

M. Ougaard

Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr

Landbrugsministeriet
Christians Brygge 12 A
DK-1219 København K
Telefon 01 92 33 01

Date: 27 MAJ 1988
j. nr. 1. afd. 4 kl.
85-879-14

Udtalelse vedrørende rituelle slagtninger.

Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr har behandlet forholdene omkring rituelle slagtninger, som de foregår i Danmark.

Under behandlingen af sagen har rådet haft drøftelser med repræsentanter fra Det Mosaiske Troessamfund og Islamisk Kulturcenter. Rådet har desuden indhentet oplysninger fra Veterinærdirektoratet og studeret tilgængeligt materiale om emnet, bl. a. det engelske Farm Animal Welfare Councils rapport om rituelle slagtninger. Endelig har rådet overværet rituel slagtning af kvæg på Københavns Eksportopskæring og -slagteri.

Rådet anerkender, at der i Danmark er religiøse samfund, for hvem det er af eksistentiel betydning at kunne erhverve kød stammende fra dyr, der er slagtet i overensstemmelse med disse samfunds religiøse praksis.

Rådet vil ikke anbefale, at disse religiøse samfund fratages denne mulighed, idet rådet er kommet til den konklusion, at dyret ikke påføres større lidelse herved end ved den sædvanligt praktiserede slagtemetode. Rådet vil imidlertid understrege, at for så vidt den anvendte praksis indebærer slagtning uden bedøvelse, må en række forudsætninger være opfyldt, for at dette kan accepteres.

I Danmark foretages rituelle slagtninger både efter islamisk og jødisk ritus.

Islamisk Kulturcenter har accepteret, at der foretages slagting efter islamisk ritus efter bedøvelse med en ikke-penetrerende boltpistol. Denne slagteform anvendes på 14 **eksport-**slagterier, der af Veterinærdirektoratet er autoriseret hertil.

Det er rådets opfattelse, at denne slagtemetode, korrekt anvendt, ikke giver anledning til etiske betænkeligheder.

Rådet finder, at slagting uden anvendelse af bedøvelse generelt må give anledning til betænkeligheder, og at slagting uden bedøvelse under industrielle forhold ikke kan anses for etisk forsvarlig.

Rituelle slagtninger af får og kvæg uden bedøvelse efter jødisk og islamisk ritus foregår i et vist omfang på Københavns Eksportopskæring og -slagteri samt i mindre omfang på nogle få andre eksportslagterier. Disse slagtninger foregår under tilsyn af embedsdyrlægen.

Dyrene aflives ved, at halsen overskæres med en meget skarp kniv (shächtning/halalslagting). Slagtingen udføres af personer, der er særligt uddannet hertil. Større dyr anbringes og fastholdes i en særlig boks, der vendes, (kastes) således at dyret under slagtingen og afblødningen ligger på ryggen. Mindre dyr (dyr under 70 kg) fastholdes manuelt i rygleje på særlige slagtebænke under slagtingen og afblødningen.

Rådet finder efter at have overværet slagting af kvæg uden bedøvelse, at den hidtil på danske slagterier anvendte slagteboks ved kastningen påfører dyret en så stor psykisk belastning, at fremgangsmåden ikke kan anses for etisk forsvarlig.

Rådet finder imidlertid, at de slagtninger uden bedøvelse, som finder sted efter jødisk og islamisk ritus på enkelte **eksport-**slagterier, og som har karakter af enkeltslagtninger, vil

kunne anses for etisk forsvarlige, når alle dyr (bortset fra fjerkræ) anbringes og fastholdes i en bokse, der er godkendt, af de ansvarlige myndigheder, og hvor dyrene slagtes og ~~afblødes~~ i opretstående stilling. Rådet er bekendt med, at sådanne bokse er tilgængelige, og Mosaisk Troessamfund har over for rådet tilkendegivet, at man er indstillet på at anskaffe sådanne bokse.

Rådet er opmærksom på, at der blandt muslimer i Danmark foretages rituelle hjemmeslagtninger, især af får. Dette er en overtrædelse af Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 200 af 26. marts 1986 om slagtning af husdyr. Rådet finder, at det fortsat bør være forbudt at foretage sådanne hjemmeslagtninger, og man opfordrer til en skærpet indsats over for dem.

To af rådets medlemmer, Thorkild Bjørnvig og Kaj Robert Svendsen, kan ikke tilslutte sig denne udtalelse, idet de - i overensstemmelse med Foreningen til Dyrenes Beskyttelse - finder, at slagtning uden bedøvelse er uforsvarlig set ud fra et etisk synspunkt. De finder - på linie med den ovenfor omtalte rapport fra Farm Animal Welfare Council - at den pågældende slagtemetode, selv under ideelle forhold, indebærer ubehag, smerte og lidelse, som dyrene kan forskånes for ved bedøvelse. De finder således, at dyreværnshensynet må veje tungere end hensynet til de trosretninger, som kun vil vide af kød fra ikke bedøvede dyr. Hverken i Norge eller Sverige er det tilladt at slagte rituelt uden bedøvelse.

Notat om skader på slagtedyr.

Veterinærdirektoratet har på baggrund af en anmodning fra Landbrugsministeriet indhentet udtalelser fra dyrlægerne ved samtlige slagterier om skader på de dyr, der indbringes til slagterierne.

Landbrugsministeriet har stillet det indkomne materiale til rådighed for Dyreværnsudvalget.

Det er vanskeligt på baggrund af materialet at drage nogen form for konklusioner med hensyn til omfanget af skader på dyrene. Dels fordi de enkelte slagterier ikke medsender tal-materiale, der kan illustrere problemernes omfang, og dels fordi problemernes størrelse og art til en vis grad afhænger af øjnene, der ser.

En medvirkende årsag til den store variation i dyrlægernes besvarelser både hvad angår form, omfang og indhold kan være, at Veterinærdirektoratet i sin henvendelse til dyrlægerne henviser til en debat, der har været ført i pressen og på den baggrund anmoder om en udtalelse om situationen på de forskellige slagterier.

En mere præcis oversigt over forholdene synes at forudsætte, at Veterinærkontrollen anmoder dyrlægerne om inden for en given periode at foretage registrering af skader på dyr, der indbringes til slagterierne, med henblik på en mere systematisk registrering. Kun derved vil resultaterne kunne gøres sammenlignelige, og skadernes karakter og omfang gøres målelig.

Veterinærdirektoratet oplyser til Landbrugsministeriet, at man på nuværende tidspunkt vil afstå fra at komme med initiativer, der eventuelt bør iværksættes, men foreslår, at materialet inden videre foretages forelægges Det veterinære Sundhedsråd til en udtalelse.

Generelt udtales det, at der er meget få tilfælde, hvor man har fundet, at dyreværnsloven har været overtrådt. Samtidig rapporteres der dog om syge og svage dyr, der indleveres til slagtning, uden at man har fundet, at disse dyr har været udsat for en uforsvarlig behandling.

Besvareelserne beskæftiger sig dels med generelle problemer omkring dyrenes tilstand og transporten til slagteriet og dels om de problemer, der særligt gælder for henholdsvis kvæg og svin.

I det følgende er det søgt at redegøre for indholdet i dyrlægernes skrivelser, idet dog kun de punkter, som er påpeget af flere, er medtaget.

a) Generelle problemer.

Flere dyrlæger oplyser, at de modtagne dyr indleveres snavsede og uplejede. Særligt det kvæg, der indleveres til slagtning, har i mange tilfælde "store kager af skidt og afføring på kroppen varierende fra "almindelige lårkager", som dækker ydersiden af lårene til kager på bugens underside, højere eller lavere op ad bryst, flanker og lår. Disse gødningskager dækker ofte over eksematøse tilstande, som er velkendte på garverierne. Årsagsforholdene er mangelfuld udmugning og strøning i stalden."

Det oplyses endvidere fra flere slagterier, at der i stigende omfang indleveres syge dyr til slagtning. Disse dyr bliver aflivet, men ikke afregnet med landmanden, som imidlertid slipper for selv at skulle sørge for, at dyret aflives og afhentes af destruktionsanstalten.

I et meget stort antal tilfælde konstateres det, at man dagligt modtager dyr, "hvis klove er så forvoksede, at dyrene går på klovenes dragter og ikke på sålerne. Tilstanden når hos dyr fra visse leverandører så vidt, at klovene bliver over 20 cm lange og minder om snabelsko. Årsagen er, at dyrene aldrig får lejlighed til at gå, de står kun, og så skal klovene beskæres. Det bliver de i mange tilfælde ikke."

Det oplyses, at vognmænd og staldpersonale anvender el-drivstave i unødvendigt omfang. At el-drivstave har været anvendt fremgår af de blodanløbne mærker, som afsætter sig i huden og i kødet.

Der berettes ligeledes om svin, som helt unødvendigt er tatoveret 10-15 steder over hele kroppen.

Vedrørende transportskader oplyses det generelt, at disse er få. En del slagterier oplyser, at der kun forekommer hændelige skader. Der oplyses kun om meget få transportdødsfald.

Der peges dog på, at der i for stort omfang transporteres syge dyr, som burde have været afvist af vognmanden.

Omkring selve transporten oplyses det, at der i flere tilfælde er konstateret overlæs. Denne overtrædelse må dog formodes at ophøre, når vognmændene kun afregnes

efter antallet af tilladte dyr for hver transportvogn.

Endvidere omtales manglende adskillelse mellem større og mindre dyr, og at dyr af og til får benbrud ved af- og pålæsning dels på grund af overbelastning af læsseren og dels som følge af, at dyrene drives ud af vognen i et meget stort tempo.

Slagterierne oplyser, at vognmændene som regel ændrer på forholdene, så snart det er blevet påtalt.

b) Særligt om kvæg.

Der oplyses i et vist omfang om bækkenbrud og om kroniske bursitter på knæ og forhaser. Nogle slagterier angiver, at disse skader forekommer i 20 - 25 % af tilfældene. Bursitterne angives at være forårsaget af kvæstelser som følge af mangelfuld strøning, hæmmet bevægelsesfrihed samt af, at dyrene står bundet.

Der oplyses endvidere om bursitter i nakken forårsaget af forkert tilpassede bindsier specielt hos ældre køer. "De sygelige forandringer rækker fra beskadigelse af huden i nakkeregionen, over hud, der er flere cm fortykket, til knytnævestore tykvægede bursae." Der rapporteres i samme forbindelse om kalve med gnavesår på næseryg og i nakken, forårsaget af for små grimer, som følge af, at ejeren ikke har været opmærksom på, at dyrene får behov for større grimer i takt med, at de vokser.

c) Særligt om svin.

Der meldes i en del tilfælde om skader som følge af mangelfuldt tilpassede bindsier. Dyrene bærer således direkte eller indirekte spor af at have været bundet.

De direkte eller indirekte spor rækker fra en kraftigt forhornet hud til mere eller mindre dybe sår eller ar, som indicerer, at der har været sår. Lejlighedsvis konstateres der bylder, der har deres oprindelse i bindingsår.

Fra en del slagterier meldes endvidere om syge og tilskadekomne dyr. Der indleveres således syge og afkræftede svin med ledbetændelser, bylde-dannelser, brok, liggesår og med brud særligt på bagben. Disse brud er ledsaget af betændelsesagtige hudforandringer, forårsaget af gødning, urin eller mekanisk påvirkning fra spalte- eller betongulv.

Endvidere meldes der om, at svinene i et vist omfang har bursitter, der hovedsageligt koncentrerer sig omkring for- og bagskanker, sædeben, ryg og bove samt yderlår og bryst. Det bemærkes dog, at disse bursitter ikke nødvendigvis er udtryk for, at dyrene har været mishandlede, idet de kan være opstået i forbindelse med en længere transport.

d) Forskellige forslag.

Dyrlægerne stiller forskellige forslag i forbindelse med besvarelsen af veterinærdirektoratets henvendelse.

Der stilles forslag om, at syge dyr, der indsendes til slagtning, altid skal ledsages af en dyrlægeerklæring. Idet man lægger til grund, at dette vil nedsætte antallet af tilfælde, hvor syge dyr blot indsendes for at slippe af med dem.

Det konstateres, at der afsiges for milde domme i dyremishandlingssager, og at dette afholder dyrlægerne ved slagterierne fra at melde mindre alvorlige tilfælde af

mishandling til politiet. Dyrlægerne finder ikke, at arbejdet med at anmelde forholdet og udfærdige erklæringer står i rimeligt forhold til den bødestraf, der typisk kommer ud af det.

Det foreslås, at kreditor, der gør udlæg i en ejendom med besætning, gøres ansvarlig for, at besætningen fodres med tilstrækkeligt og egnet foder, samt for at tilse, at den i øvrigt passes forsvarligt. Forslaget stilles på baggrund af, at de afkræftede dyr, som slagterierne modtager, som regel kommer fra besætninger, hvor landmanden har givet op rent økonomisk.

Administrative forskrifter udstedt i medfør af dyreværnsloven.**Bekendtgørelser;**

nr. 187 af 7/8 - 36	Kontrol med rovdyr og visse større dyr
nr. 246 af 9/7 - 38	Brug af halsbånd ved dressur af hunde
nr. 300 af 1/7 - 51	Øremærkning af dyr
nr. 19 af 22/1 - 52	Aldersmærkning af heste
nr. 274 af 15/10- 53	Handel med hunde
nr. 41 af 9/2 - 62	Afhorning af dyr
nr. 208 af 16/6 - 64	Transport af dyr m. senere ændringer
nr. 361 af 23/8 - 67	Indretning m.v. af zoologiske haver, dyreparker og lignende
nr. 340 af 30/6 - 81	Anvendelse af æglægningsbure med senere ændring
nr. 439 af 10/8 - 82	International transport af dyr
nr. 384 af 17/7 - 84	Indfangning og aflivning af herreløse katte
nr. 200 af 26/3 - 86	Slagtning af husdyr
nr. 366 af 28/5 - 86	Anbringelse af levende dyr i forretningslokaler

Cirkulærer.

nr. 176 af 29/8 - 67	Tilsynet med zoologiske haver, dyreparker o.lign.
nr. 228 af 5/12 - 75	Zoologiske haver m.v.

DET VETERINÆRE SUNDHEDSRÅD

J.nr. 176/1987

marts 1988

BETRAGTNINGER I FORBINDELSE MED REVISION AF DYREVÆRNSLOVEN

Principielle bemærkninger til dyreværnsloven som grundlag for rådets behandling af dyreværnssager.

For Det veterinære Sundhedsråd forelægges årligt ca. 100 sager med anmodning om vurdering og udtalelse i relation til dyreværnslovens bestemmelser. I 1987 forelagdes 117 sager af denne art.

Grundlaget for rådets behandling af disse sager består i en på veterinærvidenskabelig og veterinærfaglig praktisk indsigt baseret vurdering af forsvarligheden, respektive uforsvarligheden i behandlingen af dyr, jfr. de generelle, handlingsforpligtende krav, der er formuleret i dyreværnslovens §1 og § 2 og §7, 1. punktum.

Det afgørende kriterium for rådets nærmere karakterisering af et uforsvarligt forhold jfr. lovens § 18 er den grad af unødigt lidelse, som det uforsvarlige forhold har medført, eller den uforsvarlighed, forholdet i sig selv har indebåret.

Formuleringen i dyreværnslovens § 1 fastslår, at dyr ikke må udsættes for unødigt lidelse. Dette indebærer pligt til at beskytte dyr mod undgåelig lidelse. Af denne grund og ud fra retfærdigs- og vurderingsmæssige grunde anser rådet ordlyden i § 1 for hensigtsmæssig til opfyldelse af de dyreværns- og retslige målsætninger, som paragraffen er tiltænkt.

Med erfaringer fra mange forelagte sager finder rådet det nødvendigt, at formuleringen i § 2 af kravet om forsvarlig pasning og pleje, herunder et forsvarligt indrettet opholdsrum stadig opretholdes som omfattende alle dyr og dyregrupper i menneskers varetægt.

S 1 i dyreværnsloven omhandler principielt alle dyr, herunder også skadedyr, som er pattedyr, f.eks. mus, rotter, muldvarpe m.fl.

I flere tilfælde har rådet været forelagt sager vedrørende sådanne dyr, hvor det i forbindelse med indfangningen og den påfølgende aflivning forekommer vanskeligt at opretholde de krav til forsvarlighed, som stilles til behandling af dyr i menneskers varetægt, jfr. § 1 og 5 7, 1. punktum.

Det er rådets opfattelse, at dyreværnsudvalget bør tage under overvejelse, om der i dyreværnsloven bør sondres mellem skadedyr af ovennævnte art og dyr i menneskers varetægt.

Med hensyn til fisk er det formentlig uklart, hvorvidt bestemmelserne i loven også angår disse dyr ud over de i § 4 nævnte forbud. I sjældne tilfælde forelægges sager angående uforsvarlig behandling af akvariefisk, hvor rådet har givet udtryk for den opfattelse, at i hvert fald grovere tilfælde, f.eks. manglende fodring bør falde ind under lovens bestemmelser.

Aflivning af dyr.

Gennem en årrække har rådet jævnligt været forelagt sager, hvor hundehvalpe og kattekillinger, sjældnere voksne hunde og katte har været forsøgt aflivet eller er aflivet ved drukning, uagtet denne aflivningsform ikke opfylder de i lovens § 7, 1. punktum opstillede krav. Rådets holdning til aflivning ved drukning begrundes sig såvel i de pato-fysiologisk forårsagede smertepåvirkninger, der sker under drukningsforløbet, som i de særdeles uforsvarlige omstændigheder drukningsforsøg kan medføre jfr. vedlagte udtalelse, der vedrører kattekillinger, (bilag 1).

Da rådets vurdering i flere tilfælde er tilsidesat af domstolene, er det rådets opfattelse, at der bør indføres forbud mod anvendelse af drukning som aflivningsmetode.

Lovens § 7, 2. punktum, begrænser i praksis ofte begrebet større dyr til heste og kvæg. Ud fra erfaringer finder rådet, at det pågældende forbud bør omfatte husdyr, der skal slagtes på grund af tilskadekomst, herunder benbrud, eller andre tilstande ledsaget af væsentligt gangbesvær eller anden form for smertefulde tilstande.

Kastration af dyr.

Vedrørende de i § 8, stk. 2 angivne undtagelsesbestemmelser synes udviklingen inden for husdyrbruget at indicere, at kun spæde grise og lam bør undtages fra bestemmelsen i stk. 1. En aldersgrænse på 3 uger for grise må anses at være passende.

§ 8, stk. 3 drejer sig om kastrationer som i dag forudsætter bedøvelse. Disse operative indgreb bør kun foretages af dyrlæger og under disses ansvar, bestemmelserne er derfor overflødige.

Bestemmelserne i stk. 4, der vedrører transport af nyligt kastrerede heste, falder ligeledes ind under dyrlægers ansvar. De må tillige anses for at være forældede og kan efter rådets opfattelse udgå.

Afhorning af kalve.

Da man i 1962 forbød anvendelse af ætsende stoffer som afhorningsmiddel til kalve, fjernede man den langvarige og ofte ukontrollable smertepåvirkning ved dette indgreb.

Det samtidig indførte påbud om at anvende elektriske brændjern måtte anses for en forbedring af metoden. Erfaringer viser imidlertid, at gasopvarmet brændjern frembyder yderligere fordele, som bør udnyttes.

Rådet skal dog vedrørende lægfolks afhorning af kalve udtrykke sin betænkelighed ved, at dette indgreb foretages uden bedøvelse, idet den ved afhorningen påførte smerte ikke kan betegnes som uvæsentlig, jfr. dyreværnslovens § 11.

Vedrørende andre bestemmelser i dyreværnsloven.

Det i § 9 indeholdte forbud mod kupering af halen på heste og køer har givet anledning til misforståelser. "Køer" bør ændres til "**kvæg**", jfr. vedlagte meddelelse fra rådet af november 1985 til samtlige dyrlæger (bilag 2).

I tilknytning til § 6, stk. 2, 1. punktum, jfr. stk. 4, kan rådet med henblik på definitionen af begrebet "**vilde dyr**" og disses anvendelse ved forestillinger i cirkus og lignende virksomheder henvide til vedlagte i samarbejde med dyrlæge ved Zoologisk Have i København, dr.med.vet. Erik Eriksen udarbejdede liste over vilde dyrearter, for hvilke dispensation fra lovens § 6, stk. 2, ikke kan forventes anbefalet (bilag 3).

Efter det for rådet foreliggende materiale vedrørende overtrædelse af dyreværnsloven findes der ikke heri grundlag for at opretholde forbud i § 3, nr. 3, og § 10, stk. 2.

I forbudet i § 3, nr. 5 kan ordene "og hestetræk" udgå.

Disse forbud må anses for forældede, og eventuel overtrædelse heraf vil være dækket af § 1*

Rådet kan ikke vurdere en mulig forebyggende virkning af § 3, nr. 6 og § 4.

Forhold vedrørende nyere produktionssystemer inden for husdyrbruget.

Under dette begreb sammenfattes almindeligt de intensive driftsformer, der tegner udviklingen i husdyrbruget gennem de sidste 20-30 år, og som er karakteriseret ved specialisering, mekanisering og automatisering.

I nogle henseender repræsenterer denne udvikling ændringer, som må anses som forbedringer i dyrenes vilkår. Det gælder navnlig forhold vedrørende staldklima i form af forbedret bygningsisolation og ventilation, forbedret fodersammensætning, -tilberedning og -tildeling.

Som negative træk fremhæves de gølle miljøer uden strøelse. Disse forhold er der nøjere redegjort for i Betænkning fra Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende Intensive Produktionssystemer og Dyrebeskyttelse i praktisk Landbrug, nr. 868 af maj 1979 og Betænkning om Intensive Produktionsformer inden for Landbruget af arbejdsgruppen af 1986, betænkning nr. 1126, 1988. Rådet kan henholde sig hertil.

Ud fra rådets erfaringer ved de intensive produktionssystemer fremtræder risikoen for overvurdering af den arbejdsbesparende effekt med det resultat, at det som et væsentligt problem kan føre til overbelægning af staldene og at overvågningen af dyrene og af automatik, teknik og inventar varetages af forholdsvis få personer.

Under ekstreme forhold, typisk hvor en enkelt person har ansvaret for såvel den overordnede drift som den daglige pasning af store dyreenheder, består der risiko for, at forholdene udvikler sig katastrofalt.

Rådet har i forbindelse med udviklingen af de nye produktionssystemer i husdyrbruget været forelagt et større antal vanrøgtssager af en karakter, der med hensyn til omfang og uforsvarlighed ikke tidligere har været kendt.

Der er tale om meget store enheder af dyr, som er fundet overladt til sig selv uden pasning og pleje, fodring og vanding, og hvor der i nogle tilfælde er påvist flere hundrede døde dyr og et større eller mindre antal forkomne, syge dyr.

Rådets erfaringer under behandlingen af disse sager kan sammenfattes på følgende måde:

- a. Der er tale om store dyreenheder, hvor pasningen typisk varetages af en enkelt person.
- b. Et for højt arbejdspress i forbindelse med dårlig økonomi nedbryder vedkommende.
- c. Den for besætningen ansvarlige forsømmer rettidigt at søge almindelig rådgivning og anden fornøden assistance. Sygdomsforebyggelse og sygdomsbehandling foregår tilfældigt, ukontrolleret og hyppigt med selvforanstaltede, uvirksomme medicintildelinger med et minimum af kontakt til dyrlæge. Samtidig drejer det sig meget ofte om undladelse af at tilkalde håndværkere til reparation og vedligeholdelse af tekniske installationer.

I enkelte tilfælde har rådet fundet grundlag for at tilkendegive som påkrævet, at der fra politiets side foranstaltes videregående, veterinærfaglig undersøgelse med henblik på at søge oplyst, om det pågældende bygningsanlæg i det hele taget er forsvarligt indrettet, jfr. dyreværnslovens § 2.

Antallet af forhold af denne art kulminerede i årene 1978 til 1980 og er i de seneste år aftaget meget væsentligt.

Af de med sagerne fremsendte akter fremgår, at forholdene ikke entydigt kan henføres til en enkelt eller enkelte årsager. Der foreligger et sammentræf af en række omstændigheder, hvor bl.a. økonomiske, sociale og psykiske forhold oftest har været afgørende. Sidstnævnte forhold har hyppigt medført, at den ansvarlige forlader dyrene og derved inden for ganske kort tid foranlediger udviklingen af de i høj grad uforsvarlige tilstande.

De pågældende forhold er i alle tilfælde af rådet karakteriseret som grov vanrøgt eller særlig grov vanrøgt med karakter af mishandling medførende meget høj grad af unødigt lidelse for de pågældende dyr i strid med dyreværnslovens §§ 1 og 2, jfr. § 18, stk. 1, 2. punktum, hvorefter straffen er fængsel indtil 1 år. I denne forbindelse bemærkes, at det er en almindelig regel, at forhold, hvorunder dyr omkommer i menneskers varetægt som følge af sult og/eller tørst, af rådet karakteriseres som mishandling, jfr. lovens § 18, stk. 1, 2. pkt.

Mindre dyrehold

Den øgede udbredelse af mindre dyrehold, der tjener til rekreative formål for mennesker, har medført et betydeligt og gennem de senere år stigende antal dyreværnsager.

Det drejer sig om dyrehold, der består af hunde, katte, heste, kaniner, fugle eller andre dyrearter, der som følge af forsømmelser, sløseri eller ukendskab til fodring, almindelig forsvarlig pasning og pleje, herunder indretning af forsvarlige opholdsbetingelser udsættes for uforsvarlig behandling, der ofte må karakteriseres som vanrøgt eller grov vanrøgt resulterende i, at dyr dør som følge af sult. og/eller tørst. Årsagen hertil kan også i ikke så få tilfælde henføres til, at dyrene efterlades uden opsyn, pasning og pleje.

Operative indgreb på rovdyr.

Menneskers ønske om i deres bolig at holde rovdyr gående som pryd- eller kæledyr har været forelagt rådet i forbindelse med det samtidigt opståede ønske om, at lade dyrlæger underkaste disse dyr en operativ fjernelse af kløer og hjørnetænder.

En sådan afvæbning af rovdyr må anses for et stærkt overgreb mod disse dyrs naturlige udrustning og adfærd og derfor ikke forenelig med gældende opfattelse af forsvarlig behandling af disse dyr.

Der må samtidig udtrykkes tvivl om, om private mennesker kan opfylde kravene til forsvarlige opholdsbetingelser til opfyldelse af disse dyrearters adfærdsbehov.

Rådets holdning til tilsvarende indgreb på katte fremgår af vedlagte udtalelse af 10. april 1986 (bilag 4).

Andre operative indgreb af lignende art f.eks. fjernelse af stemmebånd på hunde må efter rådets opfattelse falde ind under samme vurderinger.

Andre forhold.

Det har i rådet været overvejet, om der i dyreværnsloven bør indføres bestemmelse om pligt til at søge eller tilkalde dyrlæge til syge eller tilskadekomne dyr i tilfælde, hvor dyret udviser tegn på smerte, der er vedvarende og/eller væsentlig.

Adskillige forelagte sager omfattende dyr, der holdes såvel til rekreativt formål som i produktionsøjemed, viser forsømmelser på dette område.

Syge eller tilskadekomne dyr udsættes herved for vekslende til tider alvorlige grader af unødigt lidelse, idet initiativ til rettidig, korrekt behandling eller beslutning om og iværksættelse af aflivning foretages på et så sent tidspunkt, at grænsen for forsvarlig behandling er overskredet.

Rådet må ud fra disse erfaringer støtte, at der indføres en bestemmelse af denne art.

Rådets ca. 100 årlige udtalelser vedrørende dyreværnssager fremkommer overvejende efter anmodning fra politiet og fremtræder som på veterinærfagligt grundlag baseret vejledning for anklagemyndigheden med hensyn til tiltalespørgsmålet.

Efter rådets erfaring udgør den gældende dyreværnslovs §§ 1 og 2 i deres kortfattede form den nødvendige og tilstrækkelige ramme, indenfor hvilken der er mulighed for at foretage en vurdering af en hvilken som helst overskridelse af regler, krav og normer vedrørende dyreværn og dyrevelfærd, som er gældende og accepteret her i landet.

Den pågældende lovtekst vil efter rådets opfattelse også være **fyldestgørende** under forhold, hvor forsvarlighedsbegrebet udvides i takt med fremkomsten af anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer, der er passende for hensynet til dyrenes fysiologiske og etologiske behov som angivet i den europæiske konvention om beskyttelse af dyr.

Rådet finder det på denne baggrund hensigtsmæssigt, at §§ 1 og 2 bevares uændret med den i forhold til tilsvarende lovbestemmelser i andre lande karakteristiske knaphed i formen.

DET VETERINÆRE SUNDHEDSRÅD

BILAG 1

104/1986

MO/JH

29. august 1986

Politimesteren i

Vedlagt tilbagesendes en med Deres påtegning af 7. august 1986 til udtalelse fremsendt sag (j.nr.) vedrørende sigtelse mod for overtrædelse af dyreværnsloven i forbindelse med aflivningsforsøg på kattekillinger, idet Det veterinære Sundhedsråd skal udtale:

Forsøg på aflivning af kattekillinger ved drukning og drukning i det hele taget må karakteriseres som en i høj grad uforsvarlig behandling af dyr. Fremgangsmåden opfylder ikke kravene i dyreværnslovens § 7 om, at den, der vil aflive et dyr, skal sikre sig, at det dræbes så hurtigt og så smertefrit som muligt.

Nyfødte eller ganske unge kattekillinger kan, når de holdes nedsænket i vand efter omstændighederne være i stand til at overleve i op til 15 til 20 min., hvorunder killingerne udsættes for en med iltmangel og andre skadelige påvirkninger forbunden uødig lidelse. Forsøg på aflivning ved drukning indebærer tilige, at dyrene, når de tages op af vandet, befinder sig i en chockagtig tilstand, hvor lægfolk erfaringsmæssigt ikke er i stand til at sikre sig, at døden er indtrådt. Dette indebærer at dyrene efter forløbet af en vis periode "lever op igen", ikke sjældent som i det foreliggende tilfælde i en plastpose henkasset i affaldsskakt.

Forholdet må karakteriseres som i høj grad uforsvarlig behandling af dyr i strid med lovbekendtgørelse nr. 335 af 8. juli 1983 om værn for dyr § 7, jfr. § 1 og § 18, stk. 1, 1. punktum.

P. R. V.

M. Ougaard

DET VETERINÆRE SUNDHEDSRÅD

BILAG 2

J.nr. 107/85

Meddelelse af november 1985 fra Det veterinære Sundhedsråd om forebyggende halekupering.

Til samtlige dyrlæger.

Det fremgår af bekendtgørelse nr.335 af 8. juli 1983 af lov om **værn** for dyr § 9, at kupering af halen på heste og køer kun må ske, hvis det af lægelige hensyn er påkrævet. Operationen må kun foretages af en dyrlæge og skal finde sted under bedøvelse.

Med henvisning til denne ordlyd af § 9 skal rådet meddele, at det opfatter "køer" som omfattende alle typer af kreaturer, herunder nyfødte kalve og kalve i hele opvækstperioden. Det er således rådets holdning, at der handles i strid med dyreværnslovens bestemmelser, hvis der foretages forebyggende amputation af haler.

P.R.V.

M. Ougaard

DET VETERINÆRE SUNDHEDSRÅD

BILAG 3

85/1985

20. februar 1986

Justitsministeriet
4. kontor
Slotsholmsgade 12
1216 København K

Med foranledning i de fra justitsministeriet til Det veterinære Sundhedsråds vurdering og udtalelse jævnligt forelagte ansøgninger om dispensation fra dyreværnslovens § 6, stk. 2, har rådet sammen med **chefdyrlæge** ved Zoologisk Have i København, dr. med. vet. Erik Eriksen blandt andet gennemgået de i tilknytning til ansøgningerne foreliggende dyreværnsmæssige forhold og har herunder atter hæftet sig ved, at risikoen for dyreværnsmæssigt betænkelige eller uforvarsrlige forhold under dyrenes ophold her i landet i højere grad er forbundet med deres opholds- og transportbetingelser end til den relative korte tid, hvor de fremføres for et publikum.

Herefter skal rådet henstille til justitsministeriet, at ansøgninger, der forelægges rådet til udtalelse, søges udformet i mere detaljeret form med så tilstrækkeligt udførlige oplysninger om dyrene og disses forhold, at rådet kan foretage sin vurdering på det bredest mulige grundlag, jfr. rådets udtalelse i påtegningsskrivelse af 16. juli 1979 og justitsministeriet skrivelse af 27. august 1979 til Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark (Journ. **4.kontor** j.nr. 1979-3933-44).

Som grundlag for forsvarlig behandling af forelagte dispensationsansøgninger finder rådet, at følgende forhold bør være oplyst af ansøgeren:

Dyreartens danske eller latinske navn,
Antallet af dyr, der indgår i forestillingen,
Dyrenes køn,
Dyrenes omtrentlige alder, evt. angivet som unger, ungdyr eller voksne dyr,

Beskrivelse af de numre, som dyrene skal udføre,
Engagementets varighed,

Om dyrene skal optræde stationært eller på turné, og i
sidstnævnte tilfælde oplysning om omfanget af denne,

En beskrivelse af dyrenes opstaldnings- og transportfor-
hold, herunder størrelsen på og indretningen af bure og
bokse m.m. samt de for den pågældende dyreart relevante
særlige faciliteter som f. eks. vandbassin, installationer
til ventilation, opvarmning eller afkøling.

Til brug ved orientering for eventuelle ansøgere har rådet sam-
men med dyrlæge Eriksen udarbejdet vedlagte fortegnelse over
vilde dyrearter, for hvilke ansøgning om dispensation ikke kan
forventes anbefalet.

P.R.V.

M. Ougaard.

J.nr. 85/1985

februar 1986

Fortegnelse over vilde dyrearter, for hvilke ansøgning om dispensation fra dyreværnslovens § 6, stk. 2, ikke kan forventes anbefalet.

Menneskeaber (chimpanser, gorillaer, orangutaner)

Løver

Tigre

Jaguarer

Leoparder

Pumaer

Losser

Hyæner

Bjørne

Hvaler - med undtagelse af enkelte tandhvaler som
f.eks. delfiner og marsvin

Søkker

Hvalrosser

Sølefanter

Pungdyr - undtagen pungrotter og kænguruer

Vildsvin (alle vilde former for svin)

Flodheste

Giraffer

Okapier

Antiloper

Giftslanger

DET VETERINÆRE SUNDHEDSRÅD

BILAG 4

25/1986

10. april 1986

Politimesteren i

Vedlagt tilbagesendes en med Deres skrivelse af 12. februar 1986 til udtalelse fremsendt sag (j.nr.) vedrørende anmeldelse mod dyrlæge Dyrehospital for overtrædelse af dyreværnsloven i forbindelse med amputation af kløerne på en kat, idet Det veterinære Sundhedsråd skal udtale:

Ud fra katteejerens ønske om af praktiske og bekvemmelighedsmæssige grunde at undgå de ulemper, der kan opstå under kattens adfærd, når den hvæsser kløer, har dyrlægen operativt fjernet disse i den hensigt yderligere at tilpasse dyret til indendørs ophold i menneskers bolig.

Rådet anser ikke at denne begrundelse for at amputere kattekløer har et sådant overordnet formål, at det berettiger til indgrebs udførelse og de dermed forbundne begrænsninger i kattens naturlige adfærd. Det er rådets holdning, at indgrebet ikke er foreneligt med forsvarlig behandling af dyr, jfr. dyreværnslovens § 1.

Det kan oplyses, at rådet vil foranledige, at alle dyrlæger i Danmark underrettes om rådets synspunkt.

P. R. V.

M. Ougaard

